
JOACHIM ZELTER
ÇEVİREN: REGAİP MİNARECİ
İŞSİZLER OKULU
TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Yakın bir gelecekte Almanya. Bir grup yolcu kendilerini bekleyen otobüse binerek işsizlere yönelik bir tür yatılı okul olan *Sphericon*'a doğru yola çıkar. Otobüs, Federal İstihdam Dairesi'nin logosunu taşımakta, logonun altındaki *Almanya Hamlede!* sloganı dikkat çekmektedir.

Kampa varıldığında gruplara ayrılır ve koğuşlara dağılırlar. Alacakları eğitimin hedefi özgeçmiş yazımından, iş ilanı taramasına kadar iş başvurusu konusunda uzmanlaşmaları olsa da başlarına geleceklerden habersiz kursiyerleri, yenilikçi fakat bir o kadar da şaşırtıcı eğitim yöntemleri beklemektedir.

Yalanın Erdemi ile okurların beğenisini kazanan Zelter, bu kez giderek büyüyen işsizlik sorununa bulunabilecek ürpertici çözümleri konu edinen olası bir "*cesur yeni çalışma dünyası*" hayal ediyor.

"Huxley ve Orwell'de fütürist görünen unsurlar Zelter'de yerini bunaltıcı bir realizme bırakıyor."

-Badische Zeitung

"Hiciv, gerçeğin zıddı değil, onun abartılmış halidir ve Zelter bu konuda çok başarılı."

-Stuttgarter Zeitung

Genel Yayın: 6147

JOACHIM ZELTER

1962'de Freiburg Breisgau'da doğdu. 1982-1989 yılları arasında, Tübingen Üniversitesi'nde siyaset bilimi ile İngiliz dili ve edebiyatı eğitimi aldı. 1993 yılında doktora derecesi alan yazar, 1995-1996 öğretim yılında Yale Üniversitesi'nde Almanca, 1996-1997 yıllarında Tübingen Üniversitesi'nde modern İngiliz edebiyatı dersleri verdi. Otuz dört yaşında yazar olmaya karar verdikten sonra ilk kitabı *Briefe aus Amerika*'yı (*Amerika Mektupları*) yazdı. Birçok yayınevi tarafından reddedilen *Amerika Mektupları* (1998) ve *Die Würde des Lügens* (2000)-*Yalanın Erdemi* küçük bir yayınevi olan Ithaka tarafından yayınlandı. 2002 yılından itibaren ünlenen yazarın, aralarında *Die Lieb-Haberin* (2002), *Schule der Arbeitslosen* (2006)-*İşsizler Okulu*, *How are you, Mister Angst?* (2008), *Die Verabschiebung* (2021) gibi eserlerin olduğu on ikinin üzerinde romanı, çok sayıda tiyatro ve radyo oyunu bulunmaktadır. Zelter, 2010 tarihli romanı *Der Ministerpräsident* ile Alman Yazarlar Birliği Ödülü'ne aday gösterilmiştir.

REGAİP MİNARECİ

1955 yılında İstanbul'da doğdu. Münih'te tamamladığı ortaöğrenimin ardından Münih Teknik Üniversitesi'nde elektronik mühendisliği okudu. 1977 yılında Hürriyet grubunda çevirmen olarak çalışma hayatına atıldı. Çeşitli yayın kuruluşlarında editör, yazıişleri müdürü, yayın yönetmeni ve yayın koordinatörü olarak uzun yıllar idari görevlerde bulundu. Dünya klasikleri başta olmak üzere seksenden fazla eseri Almancadan dilimize kazandırdı.

İŞSİZLER OKULU
JOACHIM ZELTER

ÖZGÜN ADI
Schule der Arbeitslosen

Copyright © 2006, 5. baskı 2017, Klöpfer und Meyer, Tübingen.
Orijinal adı *Schule der Arbeitslosen* olan bu eserin telif hakları Klöpfer und Meyer ve AnatoliaLit Ajans aracılığıyla alınmıştır.

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2024
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
BAŞAK GÜNTEKİN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MUSTAFA AYDIN

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM AĞUSTOS 2024, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-852-3

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203 Topkapı/İstanbul
Tel. (0212) 612 58 60
Sertifika No: 44865

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI DİZİSİ – 20

İŞSİZLER OKULU

JOACHIM ZELTER

Almanca aslından çeviren:

Regaip Minareci

Roman

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Metruk bir sanayi bölgesinde, faaliyeti durdurulmuş bir fabrika. İki katlı. Bina üstünkörü bir tadilattan geçirilerek odalara ve ara bölmelere ayrılmış: *Coaching zones, training points, recreating sectors*...[1] Birinci katta koğuşlar, lavabolar ve duşlar bulunuyor. Paravanlar aceleyle kurulmuş. Duvarlar beyaza boyalı suntadan. Giriş katında ofisler yer alıyor: sekreterlik, antrenör odası, okul müdürlüğü ve diğer odalar. Yanında bir kantin var ama mutfaksız, içinde içecek, çorba ve hazır yemek otomatları olan bir kantin bu. Bodrum katına inildiğinde meditasyon odası ve spor salonu. İçinde kondisyon bisikletleri, kürek çekme aletleri, bir solaryum ve tek bir palmiye.

Bina eskiden oto teyp imalatı yapan bir fabrikanın bir bölümüydü. İflasıyla ilgili işlemler birkaç ay içinde tamamlandı. Bina bir *euro* gibi sembolik bir bedel karşılığında SPHERICON'a devredildi.

SPHERICON oto teyp imalatı yapmaz. Başka şeyler de üretmez. Eğer bir üretim yapıyorsa bunlar hayatta karşılarına çıkmış bütün fırsatları boşa harcadıklarına ya da tükettiklerine inanan veya buna inanmak isteyen insanlar için ürettiği fırsatlar, nihai fırsatlardır. SPHERICON bir yöntem merkezidir. Alman Federal İstihdam Dairesi'nin ilgili iş ve işçi bulma kurumları tarafından düzenlenen yöntemleri –işsizleri eğitme yöntemlerini– uygulamaya koyar. Mümkün bütün yöntemleri derleyip kapsamlı bir eğitime dönüştürür.

---

1 (İng.) Koçluk eğitimi alanları, eğitim bölgeleri, dinlenme bölmeleri... (ç. n.)

Bu, bir meslek eğitiminden çok daha fazlasıdır. Daha ziyade bir hayat eğitimidir. Antetlerinde böyle yazar. Almanca ve İngilizce. *School of Life*. Hayat Okulu.

SPHERICON, işsiz yetişkinlere yönelik bir yatılı okuldur. Yetişkin öğrenciler dersten sonra evlerine gitmez, onlara tam gün eşlik edilir, danışmanlık yapılır. Öğrenciler ve öğretmenler okul arazisinde kalır. Birbirleriyle sürekli temas ve iletişim halindedirler. İşlenecek dersler öğrencilere (kursiyerlere) önceden bildirilmez, gereksinime göre geliştirilir. Gereksinimler insan kavramını bütüncül bir şekilde ele alan görüşe göre tasarlanmıştır. İmkânsız diye bir şey yoktur. İmkân dahilinde ve haricindeki yöntemlerin hiçbirinin derhal sonuç vermediği durumlarda bile öğrencilerin/kursiyerlerin eğitimden nihayetinde güçlenerek çıktığı, istikrar, coşku ve esneklik kazandığı görüşü hâkimdir.

SPHERICON'a katılım tamamen isteğe bağlıdır.

. / .

SPHERICON'da bir ders yılı üçer aylık dönemlere ayrılmıştır. Her kur yaklaşık üç ay sürer, bitiminde bir sonraki kursiyerler gelir. Kurlar kursiyerlerin Federal İstihdam Dairesi temsilcileri tarafından merkeze teslim edilmesiyle başlar. Temsilciler SPHERICON'a yaptıkları yolculuk sırasında kursiyerlere eşlik eder. Kayıtta hazır bulunurlar. Kelimenin tam anlamıyla *in loco parentis*[2] yani veli gibi davranırlar: Öğrencileri teslim ederken öğretmenlerle konuşurlar, sınıfları gezerler, koğuşları teftiş ederler, okul müdürü konuşmasını yaparken hazır bulunurlar. Enine boyuna düşündükten sonra çocuklarının iyiliği için başka çıkar yol bulamayıp onları yatılı okula göndermeye karar vermiş gerçek ebeveynler gibi davranırlar. İstihdam servisi elemanı olarak, iş ve işçi bulma kurumlarında SPHERICON'un kaçınılmazlığı üzerine işsiz-

2 (Lat.) Ebeveyn yerine. (ç. n.)

lerle etraflı görüşmeler yaparlar. SPHERICON'un büyük bir şans olduğunu anlatırlar. Kişinin hayatının şansıdır burası. Anne babalar gibi konuşurlar gerçekten: sabırlı, şefkatli ve öngörülüdürler... Ve bunu defalarca yaparlar. Vesayetleri altına aldıkları kişilerin idrakine seslenirler; Federal İstihdam Dairesi jargonunda bu kişiler aynı zamanda *client*[3] ya da *patient*'tır.[4] İçinde bulundukları durumu sözlerle ve rakamlarla izah ederler. Hesaplarını açık ve dürüstçe, aylarla, yıllarla, milyonlarla, milyarlarla, insanlarla ve meblağlarla yaparlar. Ölümcül bir hastalığı olan biriyle konuşurcasına, SPHERICON'un yeni bir yöntem olduğundan söz ederler. Doktorların en yeni ameliyat tekniklerinden söz etmesi gibidir bu. SPHERICON'un olağanüstü itibarına atıfta bulunup kişilere yeni basılan okul broşürünü verirler: "School of Life." Broşürdeki bazı fotoğraflar okul ve üniversite yıllarının duygularını çağrıştırır biraz. Öğrencilerin üzerinde koyu renkli bir tür okul forması vardır. İstihdam servisi elemanları bıyık altından sessizce gülerler. Daha sonra, broşürde yer alan bazı cümleleri tekrarlarlar: *İşsizlik kader değildir.* SPHERICON da sıradan bir okul değildir. Kararı işsizlere bırakırlar ama bu okulu seçmelerini şiddetle önerirler. Ayrıca herkese böyle bir teklifte bulunmadıklarını ima ederler. Herkese olmaz. Teklifi kabul edenlere, Federal İstihdam Dairesi kayıtlarında çok avantajlı bir statüye sahip olacakları sözü verilir. Özel bir statü. Tam ücret. Sağlık sigortası devam edecek. Okul sözleşmesi önce incelemeleri sonra imzalamaları için önlerine konur. İmzalayan kişiler, imzayla birlikte (unvan bakımından) artık işsiz değildirler. En azından tam anlamıyla değildirler.

İşsizlere artık kursiyer denir. SPHERICON'un dili bile yeni bir başlangıçtır. Kursiyerler imzalarını atar atmaz istihdam servisi elemanı tarafından SPHERICON'a girişleri ya-

---

3 (İng.) Müşteri. (ç. n.)

4 (İng.) Hasta. (ç. n.)

pılır. E-posta ya da faks yoluyla. İstihdam servisi elemanları dosyaları ve evrakı okul müdürlüğüne yollar. Ayrıca kursiyerlerin başvuru videolarını da gönderirler. Formalitedir bu. Kursiyerlere, yanlarında getirmeleri gereken ya da getirmelerine izin verilen eşyaların bir listesini verirler. Okul ortamına hazırlanmalarını sağlayacak ipuçları verirler; kolay bir ortam değildir bu, sürekli talim yapmayı gerektiren, zorluklarla dolu, ömür boyu sürecek bir dönüşümdür. Elemanlar, yola çıkmak üzere ne zaman nerede hazır bulunmaları gerektiğini kursiyerlere bildirir. SPHERICON'a yolculuk, Federal İstihdam Dairesi'nin otobüsleriyle gerçekleşecektir.

Sürekli olarak gönüllülüğe vurgu yapılır – bir de idrake. Kursiyerler bu çalışmanın zaruretini kendileri idrak ettiler. Okul sözleşmesini bizzat evlerine götürdüler, incelediler ve imzaladılar. Dostlarına ve ailelerine bundan söz ederken ve okula yazıldıklarını anlatırken güven duyduklarını gösteren bir ifade kullandılar. Ailelerin bir araya geldiği kimi sofralarda anne babalar ve çocukları yıllardan beri ilk kez umudun hatta coşkunun ilk belirtilerini tecrübe ettiler: SPHERICON sayesinde oldu bunlar. Bir okul... Bir fırsat... En azından bir başlangıç... Parlak renklerle bezeli okul broşürü ailenin önerileri eşliğinde yemek masasının etrafında elden ele dolaştı. Broşürden, okul üniformaları nedeniyle olacak, bilhassa çocuklar etkilenmişti. Tabii bir de okul bayrağı, müfredat ve derslerin İngilizce tanımları vardı: *Kampus sözcüğü kamptan gelir...* Broşürde böyle yazıyor. Daha başka birçok şey tabii. Yazılara eşlik eden fotoğraflar: Bilgisayar monitörü karşısında uyum içinde çalışan biri kadın biri erkek iki kursiyerin fotoğrafları. Beyzbol oynayan kursiyerlerin fotoğrafları. Kimi aile sözleşmenin imzalanması şerefine bir şişe şarap açtı ya da epeyce rahatlamış halde gecenin geç saatine kadar bir arada oturdu.

. / .

Kursiyerler birkaç gün sonra ellerinde valizleriyle İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun park yerinde buluyorlar kendilerini. Federal İstihdam Dairesi'ne ait yeni yıkanmış bir otobüs onları bekliyor. Dairede görevli memurlar park yerinde gayretle oradan oraya koşturuyorlar: Karşılıyor, el sallıyor, baş sallıyor, açıklamalarda bulunuyorlar. El sallamaları, yanlarına çağırmak için: Hadi gelin, yaklaşın. Ellerinde isim listeleri var. Her katılımcının adı okunuyor ve kayda geçiriliyor. Kimlik kontrolü yapılıyor. Her katılımcı attığı imzayla orada bulunduğunu tasdiklemiş oluyor. Her birinin yanına yalnızca bir valiz ya da bir çanta almasına izin veriliyor. Federal İstihdam Dairesi'nin talimatı böyle. Bu durum yöntemin bütün katılımcılarına mektupla bildirilmişti. Ayrıca yanlarında şunları bulundurmaları isteniyor: sosyal güvenlik kartı, kırtasiye, İngilizce gramer kitabı, kişisel bakım malzemeleri, uygun (yani koyu renkli) giysiler, çorap, iç çamaşırı, pijama... Çoğu katılımcıya arkadaşları ya da yakınları eşlik ediyor. Her grup, her aile diğerlerinden uzakta avlunun bir köşesine çekilmiş, çekine çekine alçak sesle aralarında konuşuyor. Bitişikteki ofis binasının üst pencerelerinden gözetleniyorlar. Tek başına gelen katılımcılar da var. Kimseyle vedalaşmadan otobüse biniyorlar. Dostça başını sallayan bir Federal İstihdam Dairesi memuresi tarafından yüreklendiriliyorlar: "Otobüse binebilirsiniz." Onlar da biniyor, kendilerine bir yer seçip oturuyorlar. Gözlerini önlerindeki koltukların arkalıklarına dikiyorlar. Otobüs hareket etti sanki. Diğer katılımcılar henüz dışarıdalar, aralarında konuşuyor ve sigara içiyorlar. Yakınları onları yüreklendiriyor. Ufak tefek hareketlerle. Tokalaşarak. Ya da Noel'de –ki dört ay bile kalmadı– görüşeceklerini usulca hatırlatarak, kur bitiminden hemen sonra. Zaman hızla geçer. Bu süre bile. Bazılarının yakınları fotoğraf çekiyor. Okul başlarken annelerin ve babaların çektiği fotoğraflar bunlar. Paltolu, valizli ve gelecekten umutlu. Onları SPHERICON'a götürecek Federal İstihdam Dairesi otobüsü arka planda pırıl pırıl parlıyor.

Katılımcılardan bazıları duruşlarıyla okula yeni başlayacak öğrencileri andırıyor gerçekten ya da yatılı okula gönderilmek üzere olan öğrencileri. Abartılı bir duruş içinde katı bir soğukkanlılıkla ailelerinin yanında dikiliyor ve konuşmadan vedalaşıyorlar. Saatlerine bakıyorlar. Göğe bakıyorlar. Ya da yere... Otobüs şoförü acele etmelerini söylüyor. Valizlerin artık otobüs bagajına girmesini istiyor. Kapaklar açıldı bile. Kursiyerler toplanıyor. Ama yanlış bagaj bölmesinin önünde toplanmışlar. Şoför onları başka bir bölmeye yolluyor. Şoföre göre ya ona fazla sokulmuşlar ya da fazla uzakta duruyorlar, ya çok ağırkanlı hareket ediyorlar ya da beceriksiz bir atılganlık içindeler. Yanlış zamanda yanlış yerdeler. Ya da hiçbir yerdeler. Valizlerini yanlış elle tutuyorlar. Ya da valizleri doğru ellerindeyse bu defa yanlış bölmenin önünde duruyorlar ya da bir bölmenin önüne bile gitmemişler. Şoförün gözünde her hareketleri yanlış, anlamsız, amaçsız, uygunsuz... Valizlerini ellerinden sertçe çekip alıyor. Onun gözünde her bavul ayrı bir sıkıntı, resmen yer israfı, boşa emek. Federal İstihdam Dairesi'nden ekibe refakat etmek üzere gelen memure şoförü yatıştıramıyor. Kursiyerler valizlerini teslim ettikten sonra otobüsün öbür tarafına geçiyorlar. Orada bekliyorlar. Korunmak istercesine. Dostlarıyla ve aileleriyle vedalaşıyorlar. Otobüse biniyorlar. Otobüs şoförü onlara yaklaştıkça daha hızlı biniyorlar. Koridorda yalpalayarak olabildiğince arka tarafa doğru yürüyorlar. Otobüs, Federal İstihdam Dairesi'nin canlı renklerini taşıyor. Yeni logo (uzunca bir A harfi) uzaktan görülebiliyor. Altında daha küçük puntoyla "Federal İstihdam Dairesi" yazıyor. Yanında bir de slogan var: *Almanya hamlede!* Otobüse son olarak İstihdam Dairesi memuresi biniyor. Şoföre başıyla işaret ediyor. Kapılar kapanıyor. Şoför motoru çalıştırıyor ve otobüsü avludan çıkarıyor. Katılımcı yakınları arkalarından el sallıyor. Otobüste bakışlar öne, öndeki koltukların arkalıklarına ya da çaprazlama olarak pencerelerden dışarıya çevriliyor. Kendi idrakleriyle...

"*Kendi idrakiyle...*" Ünlü bir *talk show* sunucusu televizyonda böyle söylemişti, Almanya Cumhurbaşkanı halka seslenişinde böyle söylemişti, Federal İstihdam Dairesi'nin elkitaplarında da böyle yazılı: Kişinin kendi durumunu, yanlış yönlendirilmiş umutların ve arzuların tutarsızlığını, yürüdüğü hayat yolunun geçilmezliğini idrak etmesi. Şöyle de denebilir: Hayat yolunda yanlış yürüdüğünün idraki; dolayısıyla yaşamın yanlış planlandığının, başarısız olunduğunun kavranması. Tıpkı hükümlülerin ya da uyuşturucu bağımlılarının idrak etmesi gibi: *Biz yanlış yaşadık! Yanlış!*

. / .

Refakatçi memure mikrofonu eline alıyor. Mavi bir etek ve hafif ton geçişleri olan beyaz bir bluz giymiş. Hostesleri andırıyor biraz. Kıyafeti Federal İstihdam Dairesi'nin son belirlenen kıyafet kurallarına uygun. Üç giyim tarzı bulunuyor: *business, business casual, smart casual* (IBM standartlarına göre belirlenen tarzlar bunlar). Memure, bu resmi bir iş seyahati olduğundan *business casual* giyinmiş. "İyi günler. Adım Neumann. Bugün 1 Eylül Perşembe, saat 11.30." Bir liste üzerinden katılımcıların yoklamasını yapıyor. Başını sallıyor, karşılaştırma yapıyor, not alıyor. Katılımcılara açıklamalarda bulunuyor. "Önümüzde yaklaşık 150 kilometrelik bir yol var. Rahatınıza bakın. Manzaranın tadını çıkarın." Mikrofonu kapatıyor, bir koltuktan diğerine, bir katılımcıdan diğer katılımcıya gidiyor. Duruma göre konuşuyor, bilgi ve moral veriyor. Kursiyerlerin yaşı 25 ila 45 arasında değişiyor. Birkaç kişinin oturuşundan ciddi umutlar beslediği anlaşılıyor. SPHERICON sayesinde iyi bir gelecek umudu taşıyorlar. Dik oturmuş, okul broşürünü inceliyor ya da İngilizce sözcük ezberliyorlar. Memurenin iyi niyetli bakışlarına gururlu bir ifadeyle karşılık veriyorlar. Memure böyle anlarda ilgili bir hostesten farksız. Diğerleri pek umutlu gibi durmuyor. Gözlerini otobana dikmişler. Buna karşılık yoldan geçen otomobillerin

içinden birileri de onlara dik dik bakıyor. Bazı sürücüler içeri göz atmak amacıyla otobüsü sollarken ağırdan alıyor, başkaları ise otobüs hayra alamet değilmiş ya da bulaşıcı bir hastalık taşırmış gibi aşırı bir hızla önlerine geçiyor. Otobüs şoförü müziği açıyor. Kursiyerlerden bazıları yanlarına okul çantası almış; bunlar ya yeni satın alınmış ya da kursiyerlerin okul günlerinden kalma; içleri evrak, makbuz ve karne dolu. Bu çantalarda çeşit çeşit mezuniyet belgesi var: ilkokul, ortaokul, lise karneleri... Bazıları yanlarında akademik unvanlarını belirten diplomalar getirmiş. Bundan başka meslek içi eğitim ve meslek sertifikaları, avantaj kartları niyetine ayrı dosyalarda hazır bekliyor.

Memure kumanya paketleri dağıtıyor. Herkese birer peynirli-salamlı sandviç, haşlanmış yumurta ve çikolatalı bar veriyor. Memure daha sonra bir koliden dikdörtgen şeklinde suni deri klasörler çıkarıyor ve katılımcılara dağıtıyor: "Okula başlarken Federal İstihdam Dairesi'nden küçük bir armağan..." Bu sözlerle koltuk koltuk dolaşıyor. Her klasörün içinde bir lise defteri, iki tükenmezkalem, boş ders çizelgeleri, boş CD'ler, bir paket çiklet ve bir kitap bulunuyor: Ünlü televizyon dizisi *Job Quest*'in roman versiyonu. Birkaç kursiyer kitabı daha yolda okumaya başlıyor.

Otoban üzerindeki bir park alanında mola veriyorlar. Otobüs şoförünün katılımcılara verdiği ihtiyaç molası izni bu. Tam tamına beş dakika. Bir dakika bile geçemez. Bazıları gerinmek için otobüsten iniyor. Birkaç adım yürüyorlar; özgürce attıkları son adımlar bunlar. Otobüsün üzerindeki yazı her yerden görülebiliyor: Federal İstihdam Dairesi. Başka otobüslerin yolcuları bu otobüsten kimlerin indiğine bakıyor. Nasıl iniyorlar? Giyimleri nasıl? Sonra bu insanların mahcup bakışları yeniden yana, kendi otobüslerine kayıyor, tatil yönüne, uzaklara, Fransa'ya ya da İspanya'ya belki; kursiyerler ise bütün bu tur otobüslerinin arasında uzaylı gibi gezinip duruyorlar, hatta gezinmekten ziyade tökezliyorlar ya da yaşamlarında son kez bir yerlerde duruyormuş gibi oyalanıyor-

lar. Refakatçi memure acele etmelerini istiyor. İşsizleri yüksek sesle toplanmaya çağırıyor. İstese gidip megafonu getirebilirdi. Koltuğunun altında duruyor megafon. Şoför motoru çalıştırıyor. Korna çalıyor. Kısa ve sert vuruşlarla art arda çalıyor. Dışarıdaki son birkaç kişi de otobüse biniyor. Kapılar kapanıyor. Otobüs diğer otobüslerin yanından ağır ağır geçiyor, yürüyen bir afiş ya da sinema perdesi adeta: "Federal İstihdam Dairesi. Almanya hamlede!" Otobana dönüyor ve SPHERICON yönünde yola devam ediyorlar.

Memure, katılımcıların otobüse eksiksiz binip binmediğini anlamak için yoklama yapıyor. Her moladan sonra yerine getirilen bir formalite bu. Önce öne, sonra arkaya doğru sayıyor. Bir kere, iki kere sayıyor... İki katılımcı eksik. Memure bunu sakince, hiçbir endişe duymadan saptıyor, katılımcıların isimlerini yeniden, tek tek okuyor ve hazır bulunanları bir liste üzerinde işaretliyor. Eksik iki kişinin adlarını biliyor şimdi. Kırk yaşlarında iki kişi. Biri kadın biri erkek. Kadının sırtında keçe kumaştan bir manto vardı. İkisini de gören olmamış. Birlikte mi gittiler ya da yakındaki ormana ayrı ayrı mı girdiler kimse bilmiyor – belki de dinlenme tesisinde, bir lavabonun başında ya da tuvaletlerden birindeler. Dikdörtgen suni deri klasörleri koltuklarının üzerinde duruyor hâlâ. Bavulları aşağıda, bagajda. Memure durumu otobüs şoförüne bildiriyor. Şoförün yanıtı eliyle geçiştirmek oluyor. Sanki başka türlü davranmalarını hiç beklememiş gibi: Hiçbir şey beklememesi sadece bu ihtiyaç molası değil, bütün yolculuk için geçerli, taşıdığı işsizler ordusu yükünden zerre kadar umudu yok, boşa emek! Memure, sonra cep telefonunu çıkarıp olayı Federal İstihdam Dairesi'ne bildiriyor. Aranan iki kişi birkaç dakika içinde bulunuyor, hayır fiziki olarak değil, aranıp peşlerine düşülmeden istedikleri yere gidebilirler, yani Federal İstihdam Dairesi'nin bilgisayarlarında tespit ediliyorlar. Olay geri döndürülemez biçimde kayıtlara geçiyor. Bu kişiler bundan sonra Federal İstihdam Dairesi'nden hiçbir

talepte bulunamaz. Şu andan itibaren her türlü himayenin dışındalar. Adları ve kişisel bilgileri silinmek üzere açığa alınıyor. Valizleri imha edilecek. İki kişi denizin ortasındaki bir gemiden hiçliğe atlamış gibi.

./.

Federal İstihdam Dairesi'nin bir iç yönergesine göre otobüsler çeşitli konuların gözler önüne serilmesi için kullanılır: Verimliliğin, atılımların, hamlelerin gözler önüne serilmesi... Tabii aynı zamanda yürüyen korku, hatta gözdağı abidesidir bu otobüsler.

./.

Otobüs otobandan ayrılıp sıradan bir kasabanın içinde ilerlemeye başlıyor. Kasabanın kenar mahallelerinde yol boyunca 1980'lerden kalma bir sanayi bölgesi uzanıyor. Çürümeye yüz tutmuş. Bundan daha birkaç yıl öncesine kadar yepyeni binaların bu kadar hızlı çürüyebileceğine kimse inanmazdı. Çürürmüş işte. Binaların çoğu boş duruyor. Etrafları geniş su birikintileriyle çevrili. Çökmüş çatılar moloz yığınlarına dönüşmüş. Duvar çatlaklarında küçük çalılıklar bitmiş. Bazı yollar kapatılmış. Onarılmaları imkânsız. Asfalt, birçok yerden çatlamış. Zaten yolların çoğu ne bir işe yarıyor ne de bir yere varıyor. Hiçbiri bir yerlere varmıyor artık. Üzerlerindeki yapılar terk edilmiş. Böylece kapatılmış bu yollar. Bu yüzden insan yol alırken bariyerlerden ve üzerlerinde "*yol kapalı*" yazan tabelalardan geçilmez hale gelmiş sokakların adlarını birbiri ardına geride bırakıyor.

SPHERICON, henüz kapanmamış Düsseldorfer Straße'de yer alıyor. Binalar derme çatma bir şekilde bovling salonlarına, yedek parça depolarına ve mezheplere göre Tanrı'nın evlerine dönüştürülmüş. Evden ziyade çadırlara. SPHERICON, bir elektrikli süpürge toptancısının hemen yanından

başlıyor. Ana binanın üzerindeki tabelada *School of Life* yazılı. Otobüs dış kapının önünde duruyor. Sürücü ve bekçi ellerini kaldırarak selamlaşıyorlar. Bariyer kalkıyor. Otobüs ana binanın önüne doğru ilerliyor. Federal İstihdam Dairesi'nin diğer otobüsleri de buraya park etmiş. Almanya'nın dört bir köşesinden gelmişler. Yolcuları, okul bahçesine dağılıp tek tek ya da küçük gruplar halinde otobüslerin arasına saklanmış. Sigara içiyor, çevrelerine bakınıyor ve bekliyorlar. Bagajlar iki çeşit: Valiz ya da spor çantası. Spor çantaları kendine güven ve isteklilik yansıtıyor. Hatta gençlik gibi bir şey. Avluyu enlemesine kesen mavi bir hattın arkasında SPHERICON çalışanları belirmeye başlıyor. Okul üniformaları giymişler. Otobüsün içinden bakıldığında bir sınır kapısında görevli gümrük memurlarını andırıyorlar. Canları pek sıkkın, sırtları kursiyerlere dönük halde ayakta durmuş, havadan sudan konuşuyorlar. Ellerini arkalarında bağlamışlar. Birkaçı hafifçe sallanıyor, gerçekten de gümrük memurlarına benziyorlar. Bakışları arada bir mavi hattın gerisindeki kursiyerlere çevriliyor. Bunun dışında her düzgün sınır kapısında olduğu gibi gelenler önce kendi haline bırakılıyor: Bekletiliyor. Gözucuyla izleniyor. Bazı bakışlar, kuşkulu hareketleri ve olası bir fevkaladeliği inceliyor: Hepsi bu. En azından ilk başta böyle.

Okul üniformaları şöyle: Beyaz pantolon ve üzerinde okul arması (piramit) bulunan lacivert ceket. Üniformanın bir yanıyla İngiliz okul üniformaları gibi akademik, diğer yanıyla spor bir havası var. Anglosakson sporları tarzında: Beyzbolu çağrıştıran kriket. Bir taraftan ağırbaşlılıkla İngiliz, diğer taraftan sırt sıvazlayarak Amerikan. Kısmen Harrow, kısmen Yale, az da olsa Almanya. Bakış açısına göre değişir.

Kursiyerler yavaş yavaş toplanıp sıraya girmeye başlıyor. Arka arkaya diziliyorlar. Kimse böyle bir emir vermediği halde ilk sıralar oluşuyor. Sıralar avlunun ortasındaki mavi hattın önünden başlayıp gelişte binilen otobüslerin bagaj kapağında son buluyor. Her kuyruk bir ölçüde bir otobüs

yolcudan oluşuyor. Son gelen otobüsün kapıları açılıyor. Refakatçi memure iniyor. Avludaki mavi hatta doğru yürüyor, bir SPHERICON elemanıyla selamlaşıyor ve ona birkaç evrak iletiyor. Görevli bunları alıyor. Memure geri dönüyor ve otobüsün içindekilere inmelerini işaret ediyor. Bagaj kapakları açılıyor. Herkes kendi bagajını çıkarıyor. Şimdi onlar da valizleriyle ya da spor çantalarıyla avluda duruyorlar; başta kararsızlar ama sonra diğer otobüslerin yolcularından daha hızlı bir şekilde arka arkaya diziliyorlar. Adeta kendiliğinden oluyor bu. Kimse sesini yükseltmeden.

Bir SPHERICON elemanı gelip mavi hattın üzerinde duruyor. Hattın ötesinde toplanmış yolcuları selamlamak üzere bir megafon tutuyor elinde. "SPHERICON'a hoş geldiniz." Bunu birkaç kez tekrarlıyor. "SPHERICON'a hoş geldiniz." Almanca ve sonra İngilizce: "Welcome to SPHERICON." Bu sırada bir otobüs grubundan diğerine doğru saat yönünde dönüyor. Kısa cümlelerle konuşuyor: Herkes sağ salim geldi mi? İyi uyudu mu? Dinlendi mi? Keyifler yerinde mi? Yeni döneme hazır mı? "Ready, able and willing."[5] Kendini tanıtıyor: "Armstrong... Müdür yardımcısı... Deputy Headmaster... Armstrong..." Okul binasını işaret ediyor. *School of Life*. Havanın güzelliğine vurgu yapıyor. "Ne hoş bir gün." Okul bahçesini gösteriyor. Okul bahçesinin asfalt zemini üzerine kocaman harfler boyanmış. Canlı renklerde. A, C, H, P_1, P_2, R, T. "Görebiliyor musunuz bunu?" Kursiyerler zemine bakıyor. "Görebiliyor musunuz?" Görüyorlar. A, C, H, P_1, P_2, R, T. Her harf... bir harftir, bir kısaltma, kendi başına bir anlam, sabit bir boyut, gelecekteki özel sınıf birliği. SPHERICON dilindeki adıyla bir iş başvuru ekibi. Bir birlik, özel bir ev grubu, bir koğuş, kafeteryada bir yemek masası. Ve çok daha fazlası. A, C, H, P_1, P_2, R, T. Her harfin bir kimliği, ruhu, geleceği var. Her harfte bir sorumlu eğitmen bekliyor sizleri; diğer adlarıyla muhatap, sırdaş öğ-

---

5 (İng.) Hazır, yetenekli ve istekli. (ç. n.)

retmen, akıl hocası, ekip lideri, kaptan... Megafonu ağzına daha çok yaklaştırıyor. "Bütün kursiyerlerin adları okunacak." Bir meslektaşı kendisine bir liste uzatıyor. "Anlaşıldı mı? *Is that clear?* Bütün kursiyerlerin adları okunacak ve adı okunan bildirilen harfe gidecek." Çabuk olunmasını rica ediyor. Listedeki adları okumaya başlıyor: "Amann, Björn... T'ye geçsin..." Elinde spor çantası taşıyan bir adam el kaldırıyor. "T... Mavi hat üzerinden T'ye gidin!" Adam elinde çantasıyla mavi hat üzerinden T'ye gidiyor. "Bause..." Adın sahibi elini kaldırıyor. "P_2..." Adam P_2'ye doğru aceleyle ilerliyor. "Bergmann..." O da birkaç adımda mavi hatta geliyor. "A'ya." Bazı kursiyerler hattın üzerinde, sürekli otomobillerin geçtiği bir yoldaymış gibi hızla yürüyor. Bazıları ise adeta koşturuyor. "Döring P_1'e..." Her harfin etrafında yavaş yavaş bir grup oluşuyor. Bu esnada avlunun diğer yarısı boşalıyor. Otobüs şoförleri kendi aralarında toplanmışlar, umursamaz el kol hareketleriyle oradan buradan konuşuyorlar. Kursiyerlerden bazıları yıllardan beri koşmamış. Şimdi koşuyorlar. Ta ki son ad okununcaya, o kişi kendi harfinde ve eğitmeninin yanında yer alıncaya kadar.

Eğitmenler şimdi kendi gruplarına sesleniyor, koşan kendileriymiş gibi kısa ve kesik cümlelerle konuşuyorlar. Açıklamalarda bulunuyorlar: (1) Kendilerini tanıtıyorlar: "Adım Fest, Ansgar Fest." (2) Grup hangi harfin önünde duruyor?: A. (3) A ne anlama geliyor?: APOLLO. (4) Grup olmak neyin ifadesidir?: Ekip, sınıf, topluluk. (5) Grup nerede yatacak?: Koğuşta. (6) Grubun derslerine kim girecek?: Ansgar Fest. (7) SPHERICON'da bir öğretmen kimdir?: Muhatap, akıl hocası, takım lideri ve refakatçi. Aynı zamanda bir sırdaş. Ve daha pek çok şey. Ansgar Fest bütün bunları anlaşılır kısa cümlelerle açıklıyor. Diğer gruplar okul binasına yöneldiler bile. Çok geçmeden okul bahçesi neredeyse tamamen boşalıyor. Federal İstihdam Dairesi refakatçi memurları geride duruyorlar.

./.

SPHERICON ilkelerinden birinde, *Hiçbir şey olduğu haliyle kalmamalı*, deniyor. Avluda ayrı ayrı toplanan her grup yeni oluşan özel bir gruptur. Mevcut gruplardan koparılıp yeniden oluşturulmuştur. Okul müdürlüğünün, çeşitlilik, yenilik ve tedbirlilik parolasına göre hayat bulmuştur. Hiçbir şey olduğu haliyle kalmamalıdır. Mevcut bağlantılar karılmalıdır. Oluşmuş yapılar yeniden gözden geçirilmelidir. Tekrar tekrar. Devingenlik, esneklik, öngörülemezlik. SPHERICON demek, sürekli değişim demektir, *Artık değil* ve *Henüz değil* demektir.

Ansgar Fest, ekibini ana binaya götürüyor. Üzerinde piramit bulunan okul bayrağı, giriş kapısının üzerinde dalgalanıyor. Kabul formaliteleri, SPHERICON dilinde *Check-in*'ler başlıyor. Kapıda kayıt defterine işleme, kimliklerin, sosyal güvenlik ve sağlık sigorta kartlarının teslim edilmesi, cep telefonlarının kapatılması, koğuşlara yönlendirilme, valizlerin açılması, sıhhi birimler, güvenlik kuralları, kurum kuralları, kıyafet kuralı vs. Ansgar Fest önden yürüyor. Kursiyerler onu izliyor. Giriş holünde ders planları asılı. Bir yazı tahtasına duyurular yapıştırılmış. *Makas dağıtımı: saat 08.00. Makasların toplanması: saat 14.00.* Anlaşılan son eğitim döneminden kalma bildiriler bunlar. Merdivene yön tabelaları yerleştirilmiş: sekreterlik, kütüphane, okul müdürlüğü. Koridorlar dezenfektan kokuyor. Eğitmen Fest, grubunun geniş adımlarla ilerlemesini sağlıyor. Yürürken yeniden anlatıyor: Akşam ondan önce cep telefonuyla konuşmak yasak. Fest, önünden geçtikleri sandalyeli alanı işaret ederek "Toplantı odası" diyor. Duvarda çerçeveli posterler ve klasik model bir yuvarlak saat asılı. Fest, grubu koridorun sonunda yer alan koğuşa götürüyor. Kapıda "Apollo" yazan bir tabela var. Fest kapıyı açıyor. Mekân, çelik dolaplardan ve iki katlı ranzalardan ibaret. Kadın kursiyerler salonun arka kısmında kalıyor. Bu bölüm, salona enlemesine yerleştirilmiş çelik dolapların arkasında kaldığı için görünmüyor. Dolaplar bir tür sınır oluşturmuş. Ön kısım erkek kursiyerlerin koğuşu. Salon, bir perdeyle iki bölüme ayrılmış. SPHERICON'un bina yönetmeliğinde şunlar yazılı: *Birlikte*

öğrenmek, birlikte yaşamak demektir. Tam tersi de geçerlidir. Kadın ve erkek kursiyerler kural olarak grup içinde yaşar ve öğrenirler. Ve: *Bu, karma eğitimde gelinen en çağdaş noktadır. Ayrıca bakınız: Karma eğitimde gerilimler, karma eğitimde önlemler, karma eğitimde sarsıntılar...* Her yatağın üzerine yatak çarşafları bırakılmış. Renkleri beyaz. Kursiyerlerden yatacakları yerler konusunda kendi aralarında anlaşmaları isteniyor. Dolaplarda isim etiketleri asılı. Asma kilitler ana girişten temin edilebilir. Tuvaletler koridorun solunda bulunuyor. Lavabolar ve duşlar sağda. Her yatağa ait yastığın üzerine bina yönetmeliği ve bir broşür bırakılmış. Günlerden 1 Eylül 2016 Perşembe. Saat 16.00.

Ansgar Fest koğuştan ayrıldı. Koridordan sesi geliyor. Konuşmuyor, sesleniyor. Bir meslektaşını çağırıp, organizasyonla ilgili rapor veriyor: kayıp çantalar, ders programları, saatler, sınıflar, keçeli kalemler, makaslar... Diğer koridorlardan benzer konuşmalar duyuluyor, sert değil hiçbiri, aksine canlı, insanı keyiflendiren, birlik ve beraberliğe yönelten sesler, tatil kampı sesleri. APOLLO kursiyerleri koğuşta kendi kendilerine kaldılar şimdi: Erkek kursiyerler salonun ön yarısında, kadın kursiyerler arka yarısında. Kursiyerler tanışmıyor. Daha önce hiç karşılaşmamışlar. Birbirlerine nasıl, hangi isimlerle hitap edeceklerini bilmiyorlar. Sen mi yoksa siz mi desinler? Bazıları doğrudan "sen" diyor. Bazıları "siz". Bazıları hiçbir şey söylemiyor. APOLLO'nun arka yarısında, ön yarısından önce başlıyor konuşmalar – kesik kesik, "Adım ..." gibi sözler. Alçak sesli. Adlar neredeyse hiç anlaşılmıyor. Öyle alçak sesli söyleniyor ki. Fısıldarcasına. "Adım ..." Kısa bir duraklamadan sonra ekliyor ses: "Çiçekçiyim." Kendini anlatmak istercesine. Oysa çoktandır çiçekçi değil artık. Aksi halde burada olmazdı zaten. Ama tutunuyor mesleğine. Hatta çiçek işlemeli bir bluz giymiş. Öylesine tutunuyor kendine. Karşısındaki kadın da tutunuyor onun mesleğine. Tiz sesiyle, "Çiçekler," diyor. Ötekine elini uzatıp, "Adım Karla," diyor. Elleriyle ve bakışlarıyla tutunuyorlar birbirlerine. Bir erkek kursiyer pencereyi açıp dakikalarca

dışarı bakıyor. Yan taraftaki elektrikli süpürge toptancısını görüyor. Bina dikenli tellerle koruma altına alınmış. Fonda, Federal İstihdam Dairesi otobüslerinin gürültüsü duyuluyor. Okul bahçesinden caddeye çıkıyor ve konvoy halinde kente doğru uzaklaşıyorlar. Çok geçmeden gürültüleri kesiliyor. Kursiyerler yatak seçimiyle ilgilenmeye başlıyor şimdi. Üstte mi altta mı? Pencere yanı mı yoksa duvar dibi mi? Dolapların yakınında mı yoksa olabildiğince uzağında mı? Kaçamak yan bakışlarla olasılıkları inceliyorlar. Kararsız adımlarla belli bir yatağa yöneliyor, ama son anda uzaklaşıyorlar oradan ya da yollarını değiştirip yatağın çevresini tekrar dolaşıyorlar. Bazıları birinin dairesel adımlarının etrafını dolaşıyor. Sessizce yapılıyor bu, iç içe geçmiş hareketlerle ve karşı hareketlerle; erkekler perdenin önünde, kadınlar perdenin arkasında. O ana kadar neredeyse hiç konuşulmamış. "Adım" ve "ben" dışında. Çoğunluk yatağını sessizce seçiyor. Birkaç kişi bir şeyler geveliyor. Diğerleri kararsız, öylece duruyor.

Valizlerini açmak, yataklarını hazırlamak, ellerini yüzlerini yıkamak vs. için iki saat vakitleri var. Tanışmak da bu süreye dahil. Bina yönetmeliğinin okunması da. Akşam yemeği saat altıda. Öncesinde jeton dağıtımı. Yastıkların üzerindeki broşürde böyle yazılı. Akşam yemeğinden sonra oda temizliği. Ardından saat yedide okul müdürünün konuşması. Yatma vakti saat on bir.

Kursiyerler dolaplarını yerleştirmeye başlıyor. Bazıları koridorda volta atıyor. Bir ileri bir geri. Ölçülü ve çekingen adımlarla. Hedefsiz. Bazıları yataklarına uzanmış *Job Quest* okuyor ya da bina yönetmeliği kitapçığını karıştırıyor. Bina yönetmeliği yüz sayfaya yakın, kitapçıktan ziyade kitap sayılır. Sıradan bir bina yönetmeliğinden çok daha fazlası. Daha ziyade kapsamlı bir yönetmelik, bir okul ve yaşam yönetmeliği. Hatta yaşam felsefesi bile denebilir. Bu yüzden başlığı da büyük harflerle yazılı: "A New Life."[6]

. / .

6 (İng.) Yeni bir yaşam. (ç. n.)

SPHERICON *gönüllü gelinen özgür bir okuldur. Burada yaklaşık 150 kursiyer ve eğitmen yaşar. Herkes birbirini tanır. Burada yaşam her şeyden önce gelir...*
A New Life

./.

SPHERICON *uluslararası bir okuldur. Eğitmenlerimiz dünyanın dört bir yanından gelir. Eğitim dili Almancadır; başvuruya ya da ders durumuna göre değişen İngilizce bölümler içerir.*
A New Life

./.

Hayat boyu öğrenme: Hayat eğer öğrenilecekse, nasıl ve neyle öğrenilir, sorusu ortaya çıkar. Hayatı en iyi öğreten hayatın kendisidir...
A New Life

./.

Yale Method: Çeşitlilik, değişen referans sistemlerinin değişkenliğiyle öğrenilir... Ve: Kendi hedeflerini keşfedenler kendi yollarını daha kolay bulurlar... Ve: Zamanı iyi kullanmayı öğrenmek düşünmeyi öğrenmek demektir... Ve: Başarının insanı hoşnut eden bir bulaşıcılığı vardır...
A New Life

./.

Ev ödevi: Bizde ev ödevi yoktur. Ev ödevini okulun görevi haline getirdik ve günlük idmanların bir parçası haline getirdik.
A New Life

SPHERICON *ne bir plan ne de bir programdır, bir sistemdir... Her türlü durağanlığa ya da eylemsizliğe etkili bir müdahaledir... Ayrıca* SPHERICON*'da ceza verilmez. Ama bu, hata yapılmadığı anlamına gelmez...*
A New Life

./.

Sıfır tolerans: Kendine acıyanlara acınmaz.
A New Life.

./.

Kıyafet yönetmeliği: Sıradan okul üniformaları özellikle tercih edilmez. Onun yerine kıyafet yönetmeliğine gönüllü uyulması beklenir: Koyu renk pantolon ve koyu renk gömlek, tişört ya da kazak da olabilir...
A New Life

./.

Boş zaman: Aslına bakılırsa SPHERICON*'da boş zaman yoktur, ama zaman vardır: Eylem zamanı, yapma zamanı, iyileştirme zamanı, yeni başlangıçlar zamanı... Work is freedom.*[7]
A New Life

./.

Kafeterya: 06.00-23.00 saatleri arasında açıktır. İçecek otomatları, gıda otomatları, yemek otomatları ana öğünler ya da atıştırmalıklar için zengin seçenekler sunar. Kahve, diğer sıcak içecekler ve iki çeşit çorba sürekli bulunur. Ayrıca: Vejetaryenler için ayrı yemek ve gıda otomatları mevcuttur...
A New Life

---

7 (İng.) Çalışmak özgürlüktür. (ç. n.)

./.

Jeton: Kafeteryadaki otomatlar özel jetonlarla çalışır (Bonus Coins). Grup liderinden alınan belgenin gösterilmesi koşuluyla sekreterlikte bulunan jeton biriminden temin edilebilir...
A New Life

./.

Work is Freedom. Bu cümle, bina yönetmeliğinde ve okul binasının çeşitli noktalarında asılı afişlerde yer alır. Afişlerden birinde tehlike anında büyük bir çaba gösteren bir raftingci görülür. Diğer afişlerde bisikletçiler, dağcılar ve dalgıçlar yer alır...

./.

Cümle, tersten de geçerli: *Freedom is Work.*[8]

./.

Bir başka afiş, hararetli bir sohbete dalmış bir grup genci gösteriyor. Arka planda bir yabancının örümcek ağı tutmuş kulağı ve şu cümle yer alıyor: *Careless talk costs jobs.*[9]

./.

Saat akşam yediye yaklaşıyor. Kursiyerler okulun konferans salonunda toplanmış; eski bir fabrika binası burası, içerideki bütün makineleri sökülmüş. Boyutlar etkileyici. Devasa bir uçak hangarı adeta. Dışarıya açılan, olağanüstü büyüklükte sürgülü kapılar. Kursiyerler basit plastik sandalyelere

---

8 (İng.) Özgürlük çalışmaktır. (ç. n.)

9 (İng.) Pervasız konuşmalar işinize mal olur. (ç. n.)

oturmuş. Önde bir sahne kurulu. Sahnenin ortasında bir kürsü var. Kürsünün sağına ve soluna eğitmen kadrosu için sandalyeler yerleştirilmiş. *Trainer Corps* yani *Eğitim Personeli.* Sahnenin arkasında okul bayrağı asılı. Okul armasındaki piramidin altında Latince bir cümle yazılı: "Labor improbus." Aralıksız çalışma, her gün sıkı çalışma. Eğitmenler yan taraftaki kapıdan sahneye geliyor. Herkesten önce okul müdürü. O da üniformalı: Beyaz pantolon, üzerinde okul arması olan lacivert bir ceket. Müdürü, müdür yardımcısı Mr. Armstrong ve diğer eğitmenler izliyor. Oturuyorlar. Herkes çok genç görünüyor: Genç görünümlü, samimi, aydın. Okul broşüründe şöyle yazılı: *Eğitmenlerimizin hiçbirinin yaşı 35 üstü değildir. Eğitmen kadromuzun gençliği programımızın özüdür.* Programdan öte, bir görev. Okul müdürü de genç, eğitmen kadrosundan biraz büyük, ama genel olarak genç. Teni bronz, dişleri beyaz. Sağlıklı ve iyimser bir havası var. Okul müdüründen ziyade bir futbol antrenörünü andırıyor. Önemli bir futbol karşılaşmasına hazırlanan bir antrenör. Kürsüye doğru yürüyor ve salonda sesler kesiliyor. Gülümsüyor. Kursiyerlere, hoş geldiniz, diyor. Onları *freshers* diye selamlıyor. Yani: Yeniler. Onları, doğru yerdesiniz, dercesine coşkulu, neşeli bir ses tonuyla selamlıyor. Olabilecek en doğru yerde. Her birinizin katılımı muazzam bir eylemdir, cesur bir değişimdir, yeni bir başlangıçtır... Federal İstihdam Dairesi'nin refakatçi memurlarını selamlıyor. Ayrı bir yere yerleştirilmiş sandalyelerde oturuyorlar. Müdür, eğitmen kadrosunu selamlıyor. Ardından kendini tanıtıyor. "Adım Benkdorff, Ulrich von Benkdorff." Odasının kapı numarasını ve telefon numarasını veriyor dinleyenlere. Sonra eğitmen kadrosunu tanıtıyor. Adı zikredilen her eğitmen ayağa kalkıyor, hafifçe selam veriyor. Sıra Ansgar Fest'e geliyor: APOLLO grup lideri ve ekip başı. İş başvuru eğitmeni. Üniversiteyi Harvard'da okumuş. Üç dil biliyor. İş başvuru uzmanı. Okul müdürü, SPHERICON'un bütün öğretmenlerinin bir uzman eğitmenden çok daha fazlası olduğunu anlatıyor. Onlar eğitim programının çok ötesinde sürekli refakat eden süpervizör, muhatap ve danışmandır.

Kampusta kalırlar, evleri koğuşlara yakındır. Toplam yedi koğuş vardır: APOLLO, CARNEGIE, HARTZ, PARSONS, PHILADELPHIA, RICARDO, TAYLOR. Her koğuş kendi başına bir yaklaşım, bir yordam, bir gruptur. Her grup yaşa, cinsiyete, eğitim düzeyine ve kişilik profiline göre uzun müzakereler neticesinde özenle oluşturulur. Okul psikoloğu Dr. Lichtenstein'ın özel bilgisayar programı doğrultusunda teşekkül eder. Psikolog da ayağa kalkıp hafifçe selam veriyor. Her grup, bir eğitmenin eşlik ettiği, yönettiği ve kılavuzluk ettiği bir ekiptir – idman ekibi, çalışma ekibi, aday ekibidir. Eğitmenler bu görevlerini yemeklerde de sürdürür.

Okul müdürü ardından asıl konuya, SPHERICON'a geliyor. SPHERICON nedir? SPHERICON neyi amaçlar? SPHERICON ne anlama gelir ve neler sağlar? SPHERICON açılım demektir. Bildik aşina durumlara getirilen açılım. Bütün haşin uzantılarıyla tüm kemikleşmiş, paslı ilişkilere, yerleşik alışkanlıklara getirilen açılım. Ruhumuzun karanlık odalarının kapılarının açılması. Hem karamsar hem inatçı olan, hem de "ama" içeren tüm yaklaşımlara getirilen açılım. Kişiler arasındaki "ama"lı davranışlara varıncaya kadar. SPHERICON'da "ama" yoktur. SPHERICON, kafamızın içindeki buzların kırılması demektir. "Öncesindeki" her türlü deneyimin aşılmasıdır. Bütün tek yön gidişlerin, *tek* yol, *tek* yön, *tek* gerçek bakışının imhasıdır. *Mono* ile başlayan sözcük yapıları gözden geçirilmeye muhtaçtır. *Daima* ya da *yalnızca* gibi sözcükler incelenmeye muhtaçtır. *Bir tek* türünden bakış açıları eleştirel bir denetim gerektirir. SPHERICON eleştiri demektir. Özeleştiri ve diğerlerini eleştiri. Başta eleştiri, ortada eleştiri, sonda eleştiri. *We are nothing if not critical.*[10] Shakespeare. SPHERICON hamle demektir. Sürekli hamle. Prensip olarak hamle. Gereklilik olarak hamle. Hamleden zevk alma. Sarsılıncaya kadar hamle. SPHERI-

10 (İng.) Biz yalnızca kusur buluruz. Alıntı: "Ben yalnızca kusur bulan biriyim." William Shakespeare, *Othello*, çev. Özdemir Nutku, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2024, s.34. (ed. n.)

CON yeni bir başlangıçtır, *Tabula rasa*[11]'dır, bir kırılma noktasıdır. "Bugüne kadar yaptığınız ne varsa unutun." SPHERICON'un ilk yıllarından kalma bir cümle. "Bugüne kadar öğrendiğiniz ne varsa unutun." Sayısız derste kullanılmış bir cümle. Acımasız, insanlık dışı, incitici bir cümle, gelgelelim gerekli bir cümle. Sonuçta kurtarıcı bir cümle.

Von Benkdorff bir an susuyor. Su bardağına uzanıyor. Federal İstihdam Dairesi refakatçi memurları onaylar gibi birbirlerine bakıyor. Doğru yerdeyiz. Kesinlikle doğru yerdeyiz.

Okul müdürü konuşmasını sürdürüyor: Felsefe, pedagoji, eğitim metotları ve yeni eğitim dönemi. Bilgisayar oyunlarını ve *bonus jetonlarını* anlatıyor. "Harçlık, yanlış sözcük olurdu. Bizde harçlık yok, ücret var, iş karşılığı ücret, bonus jetonu." Kahvaltı saatlerinden ve oda temizliğinden söz ediyor. Kararlılıktan ve birlikten. Bisiklet sporu fotoğraflarıyla konuşuyor: idman, idman, idman. Tempoyu tutturmaktan ve nabız sayısından söz ediyor. Bunların hepsi çalışma, sadece çalışma anlamına geliyor. Müdür, çalışmanın tarihinden bahsediyor. İnsanlık tarihi boyunca çalışmaya öncelik verilmiştir. Çalışmak insanlara binlerce yıldır eşlik etti, onları kuşattı, peşlerini bırakmadı. Bu durum son yıllarda değişti. İş, insanların peşinden koşmuyor artık. Biz onun peşinden koşuyoruz. Biz onu araştırıyoruz. Bütün olanaklarımızla. Değerli bir hammadde arar gibi; ya da av peşine düşen avcılar gibi. Günümüzde asıl çalışma, işin kendisi değil, aranmasıdır. İşsiz birey, işi olmayan birey *değildir.* Aksine. Olağanüstü ağır bir işi olan, iş bulma işi olan bireydir. Bu, en ağır çalışma modelidir. Hatta belki de en yüce ve en mükemmel olanıdır. İş arama, yanıltıcı bir sözcüktür. Doğru sözcük arama işidir. İşsiz biri sürekli olarak arama işi yapar. Buna araştırma işi de diyebiliriz. Nihayet genellikle sonuçsuz kalan çalışmasıyla başkalarının iş yükünü taşır. Çağımızın işbölümü anlayışı

11 İnsan beyninin başlangıçta bir tabula rasa (boş levha) olduğunu, zihnimizde doğuştan gelen bir fikir olmadığını, nedenselliğin zamanla edinilen deneyimsel alışkanlıklarımızla ilgili olduğunu öneren felsefi görüş. (ed. n.)

budur. İş arama ile bulunan iş karşı karşıya durur. İşin peşine düşme ile mevcut işin muhafaza edilmesi karşı karşıya durur. İşin fethi ile işin korunması da öyle. Sonuncu eylem, açık ara daha kolay olandır. Bulunmuş iş, arama işiyle kıyaslandığında artçı çalışmanın hafif bir biçimidir yalnızca. Saf güvencedir. Savunma eylemidir, tahkimat çalışmasıdır. Bu yüzden iş ararken bütün yöntemler serbesttir. Serbest olmakla kalmayıp son çare olarak gereklidir. Mümkün olan ve olmayan bütün yollar, dolambaçlı yollar, yan yollar ya da özel yollar. Her yol mubahtır. Kılı kırk yarma ve dayanıklılık. Retorik becerileri, oyunculuk yeteneği. Analitik düşünme ve strateji yeteneği. Çelik gibi sinirler. Saldırıya hazır olma. En büyük güçlüklerin üstesinden gelme. Ardı arkası kesilmeyen engellerin üzerine üzerine gitme. Erişilemez platformları gasp etme. Denize açılmış teknelere yeniden binme... SPHERICON, akla gelebilecek her türlü desteği verir. SPHERICON arama işinde yardımcı olur. Arama işi, altın aramaya ya da elmas aramaya benzer. SPHERICON, araştırma işinde, idman çalışmasında, iş başvuru çalışmasında, yönetme çalışmasında destek verir. SPHERICON destek vermekle kalmaz; SPHERICON kesintisiz arama işidir, araştırma işidir, idman çalışmasıdır, iş başvuru çalışmasıdır, danışmanlık işidir ve yönetme çalışmasıdır.

. / .

Koğuşta ışıklar gece on birde söndürüldü. Bu saatte kursiyerlerin çoğu yatmış ama uyumamış. Bazıları koridorlarda volta atıyor. Bunun yasak olduğunu kimse söylemedi. Bir grup kursiyer açık pencere önünde sigara içiyor ya da bonus jetonlarını sayıyor ya da ellerinde cep telefonlarıyla banyolardan birinin bir köşesine çekilmiş ya da yorganın altında aileleriyle fısıltıyla konuşuyor. *Nasıl geçti? Anlatayım...*

. / .

"Kazın!" Bir el arabasının içinde kazmalar ve kürekler var. Eğitmen Fest, bunları bir konteynerden getirtti. "Kazmaya devam edin!" Okulun ilk gününün ilk ders saati henüz başlamıştı ki eğitmen ayağa kalkıyor ve APOLLO grubunu sınıftan çıkarıyor. "Hızlı! Daha hızlı!" Okul bahçesini geçip adeta kendiliğinden açılan ana girişe ulaşıyor, buradan çıktıkları Düsseldorfer Straße'de ikili sıra halinde yürüyüşe geçiyorlar. Otomobiller kornalarını çalarak önlerine geçiyor. Bu caddede olmaları büyük bir hata sanki. Gruptaki herkesin isteksiz göründüğü bir okul gezisine çıkmış gibiler. Katılımcılar gerçekten de kendilerini uzun bir ders yılının başında düzenlenen okul gezisindeymiş gibi hissediyor: Yoğun bir çalışmayla geçecek uzun aylar öncesinde son kez derin bir nefes alıyor ve bacaklarını açıyorlar. Yılın bu son ılık günlerinde, hava bile bu görüntüyle uyum içinde. Katılımcılar kısa ve keyifli sohbetler eşliğinde yürüyor; birbirlerine okul yıllarını, okul gezilerini, öğretmenlerini ve adeta ilk aşklarını anlatırcasına ilk mesleklerini anlatıyor.

Düsseldorfer Straße'nin sonunda küçük bir çayırlık alana varıyorlar; Fest, burada duran konteyneri açıp, içinden çıkardığı tepeleme dolu el arabasını çayırın ortasına itiyor. Herkesin içinden birer kazma ya da kürek almasını istiyor. Çayıra ip yardımıyla bir alan çizdikten sonra şöyle diyor: "Kazın!"

Kursiyerler ne yapacaklarını kestiremeden öylece duruyorlar; kazma kürek kullanmayı pek bilmedikleri anlaşılıyor. Fest, nasıl yapıldığını gösteriyor. "Kazın! Kazmaya devam edin! Daha derin kazın!" Kursiyerler eğiliyor fakat kazma kürekleri kaldıramıyorlar, aletleri yerden toprak kaldırmak için kullanacakken ellerindekileri yere düşürüyorlar. Gerçekten derine inebilen tek kişi Fest. Her hareketi bir gösteri; nasıl kazılması gerektiğini, toprağın nasıl toplandığını, derine nasıl inildiğini gösteriyor. Santim santim. Güçlüklere nasıl alışıldığını gösteriyor. "Devam!" Çaba gösterme alışkanlığını kaybetmenin ne demek olduğunu bolca imayla açıklıyor.

Aletlerin ağırlığı bile açıklıyor bunu. Adlarını söylediği kişilerin bazıları âdet yerini bulsun diye hareket ediyor. Eğitmen, yanlarından geçerken, "Göstermelik iş istemem," diyor yüksek sesle; nasıl yapacaklarını, dairesel hareketlerle nasıl kazacaklarını ve toprağı nasıl gevşeteceklerini gösteriyor. "Bu iş böyle yapılır."

"Adınız nedir?"

"Bergmann."

"Anlamadım?"

"Roland Bergmann."

"Hadi kazın o zaman."

. / .

Ertesi sabah ayaklarında pırıl pırıl ayakkabıları ve sırtlarında fırçalanmış giysileriyle çayırlık alanda toplanıyor, kendi kazdıkları çukurun çevresinde bir mezarın etrafında toplanır gibi yarım daire oluşturuyorlar. Zaten Fest de bu çukurun bir mezar gibi algılanmasını istiyor. Herkese dikkatle içine bakmalarını söylüyor. Yeni eğitim dönemine, yeni bir hayata ilk adım olarak bir mezar kazmanın anlamını herkesin tepeden tırnağa hissetmesini istiyor. Herkes nerede durduğunu ve bu mezarda yatanı etraflıca düşünmelidir, bunun bir mezar olması nedensiz değildir. Bu mezarda gömülü olan yalnızca yanlış umutlar, imkânsız hayaller ya da muğlak düşler değildir. Burada yatanlar kimi hatalardan, davranış biçimlerinden ya da başarısız yaşamlardan ibaret değildir. Yapılması gereken, bir çizgi çekmektir, son bir çizgi, derin bir siper hattı. Bir hayatın yanlış yaşandığını, çıkmaza girdiğini itiraf etmek ve ardından onu mezara gömmek. Bütün sonuçlarına katlanarak, gerçek bir yeni başlangıca açık olmak. Bu çayırlık alanda bulunan diğer bütün mezarlar gibi. Bu mezarları basit haçlardan ve eski kursiyerlerin yanına yazılı tarihlerinden tanıyabilirsiniz: "Apollo 2012", "Apollo 2013"... Her mezar bir yeni başlangıçtır. Ayrıca her yeni başlangıç bir vedadır,

geçmişe veda ve kişinin kendine veda. Kendini yeniden yaratmaktır. "A New Life"ta bu cümle boşuna yer almaz. Kursiyerler birlikte kazdıkları mezarlarının başında birkaç dakika duruyor. Bazıları ellerini dua eder gibi hafifçe kavuşturmuş. Fest'in sözleri sırtlarına bıçak gibi saplanıyor. Kampusa doğru yola çıkmadan önce sessizce duruyorlar. Üç aylık dönem ancak bundan sonra başlıyor. Ancak bundan sonra...

. / .

Sabahları hoparlörlerden koğuşlara yayılan uyandırma programı saat 6.15'te başlıyor: *Günaydın... Yeni bir gün... Yeni bir başlangıç... Yataklarınızdan kalkın lütfen... Kalkın... Kahvaltı... Kahvaltı saat 7'de kafeteryada... Bonus jetonlarını unutmayın...* Bir kadın sesi bu. Havalimanlarında hoparlörlerden yükselen seslere benziyor, kâh yatıştıran kâh ikaz eden: *Kalkın lütfen.* Almanca ve İngilizce olarak: *Time to get up*. Dakikalar ilerledikçe daha açık ve ısrarlı. *Last call...*[12] Saat 6.20'de yataklarda tek bir kursiyer bile kalmayacak. Okul talimatlarından birinde böyle yazılı. Kursiyerlerin çoğu yataklarının yanında duruyor. Şaşkınlar, ne yapacaklarını bilmeden bazı nesnelerle oyalanıyorlar. Her hareketleri uykusuzluklarını gizleme amacını taşıyor. Hatta belki de zihinlerinin karışıklığını. Federal İstihdam Dairesi'nin yaptığı bir araştırmaya göre, kursiyerler ancak erken kalkmayı öğrendikleri zaman bu yöntemden fayda sağlanıyor. Şimdi müzik yayını yapılan hoparlörlerden "Job Quest" televizyon dizisinin film müziği yayılıyor etrafa. Müzik, gitgide hızlanan aralıksız bir bas ritminde başlıyor, sonunda kapı yumruklanmasından farksız kesik kesik darbelere dönüşüyor, arka planda uzaktan uzağa duyulan bir sentezleyicinin tiz sesi dolduğu odanın ortamını rahatlatıyor... Kursiyerler ayaklarında spor ayakkabılarla koridora çıkmaya başlıyor.

---

12 (İng.) Son çağrı. (ç. n.)

Yanlarında taşıdıkları banyo torbalarıyla banyo alanlarına geçiyorlar. Duş alıyorlar. Dişlerini fırçalıyorlar. Giyiniyorlar. Kıyafet yönetmeliğine (koyu renk pantolon, koyu renk gömlek ya da tişört) uymaya özen gösteriyorlar. Kafeteryaya gidip kahvaltı yapıyorlar. Otomatlarda kullanılan bonus jetonlarını akşamdan sekreterlikten almışlardı. Özel bir kahvaltı otomatında kruvasan, donut ve muffin var – ürünlerin hepsi kursiyerlerin kahvaltılarını teslim aldıkları açıklığa uygun boyutlarda. Bir başka otomattan haşlanmış yumurtalar yuvarlanıyor. Konuşmadan kahvaltılarını yapıyorlar. Gözlerini bir noktaya dikerek çiğniyor, çiğnerken gözlerini bir noktaya dikiyorlar. Bakışlar masa tablası üzerinde. APOLLO masasının tablası sarı. Diğer ekip masalarının renkleri farklı. Nadir de olsa alçak sesli sohbetler yapılıyor: Nerelisin? Hangi iş ve işçi bulma kurumuna kayıtlısın? "Job Quest" dizisinde yeni gelişmeler var mı? Bazı kursiyerler az önce yedikleri yumurtaların kabuklarını inceliyor. Kabukları parmaklarıyla un ufak ediyor, sonra masanın üzerinde oraya buraya ittirerek bunlarla hatlar oluşturuyor – ince öğütülmüş kabuktan savunma hatları.

Masadan masaya takımlar arası sohbet yasak değil. Buna karşın masalarda oturanlar genelde kendi aralarında konuşmayı yeğliyor. Masa aşırı sohbetler nadir, CARNEGIE ile TAYLOR arasındaki gibi örneğin. Nereden geliyorsunuz? Eğitmeniniz kim? Cenaze töreniniz nasıl geçti? Neredeyiz biz? Bütün bunların üstüne hoparlörden kahvaltı otomatlarındaki seçenekleri sayan havalimanlarına has kadın sesi yükseliyor. Ses, belli aralıklarla "afiyet olsun" diyor, belli aralıklarla saat bilgisi veriyor, ders başlama saatini ve yatakların toplanmasını hatırlatıyor. Kursiyerlerle yeni bir başlangıcın sevincini paylaşıyor. Yeni bir yaşama başlamanın sevincini. Kahvaltının son dakikalarını sayıyor. Derken yüksek perdeden müzik ve giderek netleşen ifadeler eşliğinde kahvaltının sona erdiğini duyuruyor.

Kursiyerler kahvaltıdan sonra kendi koğuşlarına gidiyor. "A New Life"ta yer alan bir çizim doğrultusunda yataklarını topluyorlar. Dişlerini fırçalıyorlar. Okul eşyalarını düzenliyorlar. Ders planlarına bakıyorlar. Tam vaktinde sınıflarına geçiyorlar.

Classroom Apollo: Dört sıra, okul sıraları. Arka arkaya yerleştirilmiş. En arka sırada bilgisayarlar duruyor. En önde tahta ve öğretmen masası. Yanındaki raflarda kitaplar ve ders malzemeleri. Kapının yanında şeffaf bir su damacanası. Duvarlarda çerçeveli fotoğraflar asılı. Portreler. Sınıf doluyor. Kursiyerler yerlerine oturuyor. Bazıları duvardaki çerçeveli fotoğraflara bakıyor. Diğerleri okul malzemelerini düzenliyor ya da hiç kıpırdamadan dersin başlamasını bekliyor.

Saat 07.30. Eğitmen Fest sınıfa giriyor. "Good morning."

./.

SPHERICON'da bir okul günü sabah saat 6.15'te başlayıp gece 23'e kadar devam eder, ara sıra gece görevleri de verilir. Dersler 7.30'da başlar. Kırk beşer dakikalık altı ders yapılır, beşer dakikalık aralar verilir. Öğle yemeği saati 12.30'dadır. Ardından yenilenme süreci, *power napping*, gelir, bu kısa ama yoğun bir öğle uykusudur, otuz dakikayı aşamaz, giyinik halde ve yorganın altında değil üzerinde gerçekleşir. Devamında üç saatlik öğleden sonrası dersi yapılır. Ardından kafeteryada bonus jetonlarla kahve arası. Saat 16.30'da aktif dinlenme süreci başlar, saat 18'e kadar devam eder. Televizyon salonu bu sürede açıktır. Ünlü dizi "Job Quest" oynamaktadır. Kursiyerlerin çoğu boş zamanlarında "Job Quest" izler. Büyülenmiş gibi otururlar. Diğer kursiyerler dizinin roman versiyonunu okumayı tercih eder ya da bodrum katına inip spor salonunda çalışırlar. Açık havada zaman geçirmek de mümkündür (girişte kilerle önceden görüşmek kaydıyla). Akşam yemeği saat 18'de, yine bonus jetonlarla. Arkasından gözden geçirmeler, tekrarlar, gün içinde

edinilen bilgilerin ezberlenmesi ve uygulanması süreci başlar; bu, tek başına ya da gruplar halinde gerçekleşir: İş başvuru çalışması, CV'ler üzerinde çalışma ve diğer görevler. Bu saatlerde okul psikoloğuyla iyileştirici sohbetler de yapılır. Gece 11 yatma vaktidir.

"Aslına bakılırsa SPHERICON'da boş zaman yoktur, ama zaman vardır: Eylem zamanı, yapma zamanı, iyileştirme zamanı, yeni başlangıçlar zaman..." A New Life'ta böyle yazılı. "Öğrenme zamanı, düşünme zamanı, düşünce tarzını değiştirme zamanı. Yepyeni yaşamlar tasarlama zamanı. Otobiyografik yaklaşımlar zamanı. İyileştirme zamanı. Kesintisiz başvuru çalışması zamanı..."

./.

Ünlü televizyon dizisi "Job Quest". Bitip tükenmeyen arama üzerine sonsuz bir dizi, iş arama dizisi, farklı kahramanların olabilecek en maceralı yollardan geçerek iş araması ve sonunda bulması anlatılıyor. Bu insanlar kendi evrakıyla, başkalarından ödünç aldıkları evrakla ya da sahte evrakla havada, karada, her yerde dostlarıyla, dostları olmadan ya da dostlarına karşı durarak iş arıyorlar. Her bölüm iş arayan, sayısız mücadele ve darbeden sonra son anda bir iş bulan yeni bir kahramanı tanıtıyor; ama bu kişi bu işi kolay bulmuyor, önlenemez bir şah mat misali daha ziyade hak ediyor, savaşarak ediniyor, zor kullanarak ediniyor. "Job Quest" dünyasında rastlantı yoktur, olsa olsa şanslı yazgılar vardır, ama her şeyden öte kesintiye uğramayan sınırsız bir cesaret vardır. Bazı durumlarda atılganlık da şarttır. Bir kahraman çalıntı bir otomobille sürat yaparak bir iş görüşmesine gider. Bir başkası iş görüşmesi sırasında ofis penceresinden hareket halindeki bir kamyonun üzerine atlar. Bu dünyada hiç kimsenin tesadüfen ya da daima sahip olduğu bir işi yoktur. Her işin arkasında sıradan yiğit insanların oynadığı kumar vardır. *Just do it!* Bu dizinin artık bilgisayar oyunu versiyo-

nu da bulunuyor: Oyun kahramanı sıkı bir şekilde korunan fabrikanın içine girebilmek için duvarları aşarak, boruların içinden geçerek, havadan inerek bir sürü engelin ve düşmanın hakkından geliyor.

. / .

Eğitmen Fest sınıfa giriyor.
"Günaydın."
Kursiyerlerle göz göze gelmeye çalışıyor.
"Nasılsınız?"
Bazı kursiyerler iyi anlamında başını sallıyor.
"Nasılsınız?"
Fest, önce Almanca sonra İngilizce soruyor.
"How are you?"
Sonra kapıyı kapatıyor.
"Her şey yolunda mı?"
"İyi uyudunuz mu?"
Ceketinin düğmesini açıyor.
"Are you all right?"[13]
Yanıt yok.
"Are you all right?"
"..."
"What's your name?"
"Berg... mann."
"And your first name?"
"Roland."
"Roland Bergmann. Are you all right?"
"Yes."
"Enjoyed the digging?"[14]
"..."
"Enjoyed the diggging?"

---

13 (İng.) İyi misiniz? (ç. n.)

14 (İng.) Kazıdan keyif aldınız mı? (ç. n.)

"..."

"English doesn't seem to be your forte."[15]

"..."

"Are you with me?"[16]

"..."

"Roland Bergmann, are you with me?"

"Yes."

"Do you speak English?"

"..."

"You are not really with me."[17]

Fest yürüyor. Bazı kursiyerler İngilizce kitaplarını çıkarıyor. *Business English in 100 Days.*[18] Bazıları lise defterlerini açıyor. Eğitmenin ağzından çıkan cümleleri her an yazacakmış gibi ellerinde kalemleriyle oturuyorlar.

"You are not really with me... You are not even with yourself... Or in yourself..."[19]

Tekrar Almancaya dönüyor.

"Hepiniz burada mısınız?"

Ceketini çıkarıyor.

"Burada mısınız?"

Sınıfın içinde uzun uzun göz gezdiriyor.

"Gerçekten burada mısınız?"

Kursiyerler etraflarına bakıyor.

"Burada mısınız?"

Fest, çeşitli yönlere işaret ediyor.

"Burada mı? Yoksa burada mı? Ya da burada? Ya da şu ileride? Dışarıda mısınız yoksa? Kendinizde misiniz?"

Ceketini bir sandalyeye atıyor.

"Birbirinizi duyuyor musunuz?"

---

15 (İng.) İngilizce uzmanlık alanınız değil anlaşılan. (ç. n.)

16 (İng.) Benimle misiniz? (ç. n.)

17 (İng.) Benimle değil gibisiniz. (ç. n.)

18 (İng.) Yüz Günde Mesleki İngilizce. (ç. n.)

19 (İng.) Tam olarak benimle değilsiniz... Kendinizle bile değilsiniz... Kendinizde bile değilsiniz. (ç. n.)

Yanıt yok.
"Birbirinizi görüyor musunuz?"
Yanıt yok.

. / .

İş Başvurusu Eğitimi dersi saatlerce sürüyor, dönem boyunca da neredeyse her gün yapılacak. Bu dersi eğitmen Fest veriyor. Temel eğitimlerden biri. Fest ayrıca Biyografi Çalışması, Dramatik Tasarım, İnternette Aktiflik, Telefon Eğitimi ve Mesleki İngilizce derslerine giriyor. Ders boyunca kendini öğrencilerine tanıtıyor: Londra'da doğmuş, Almanya'da büyümüş, üniversiteyi Harvard'da okumuş. Avukatlık yapıyor. Bir kitap yazmış. Kitap, iş başvurusu ve meditasyon üzerine. Güney Fransa'da bir kamp alanının yöneticiliğini yapıyor. Öylesine. Ani gelen bir hevesle. Çok hareketli biri olduğunu, uyumluluğunu ve yaşamöyküsündeki samimiyeti kanıtlamak için belki de. Yaşam ilkesi: *Fest, olması gerektiği gibi biridir.* Ne eksik ne fazla. Bunu dağınık yancümlelerle anlatıyor. Özellikle İş Başvurusu Eğitimi dersinde anlattıklarını örneklerle kolaylaştırmak ve anlaşılır kılmak için yapıyor bunu. Ders, teoride başvuru ve uygulamada başvuru olarak iki bölümden oluşuyor. Fest, kısaca açıklıyor: Bir iş başvurusu nedir? İletişim teorisi açısından nasıl sınıflandırılması gerekir? İş başvurusunun tarihini anlatıyor. Ortaçağda iş başvurusu (Minnesang).[20] 19. yüzyılda iş başvurusu, 20. yüzyılda iş başvurusu, 21. yüzyılda iş başvurusu; çeşitli fotoğraf, grafik ve seslerden oluşan multimedya bir içerik derse eşlik ediyor. Fest, iş başvuru modellerini tahtaya çiziyor: Başvurunun göndereni, başvurunun alıcısı, başvuruda iletişim araçları: İş başvuru mektubu. İş başvuru telefonu. İş başvuru filmi. İş

20 (Alm.) Ortaçağ Almanya'sında şarkı geleneğine verilen isim. Bu gelenekte şarkı yazan ve söyleyenler genelde soylu bir kişinin gururunu okşamayı, saygısını kazanmayı amaçlar. (ed. n.)

başvuru şarkıları, iş başvuru giysileri, iş başvuru gözlükleri, iş başvuru dişleri, iş başvuru sporları, iş başvuru estetiği… "Ancak bunlar işin eğlencesi," diyor Fest, "önhazırlığı, başlangıç alıştırmaları, bir nevi giriş."

Günlük gazeteleri dağıttırıyor. İçlerinde yer alan iş ilanlarının ayrıntılı incelenmesi, gerekirse kesilmesi talimatını veriyor. Her kursiyerin önünde bir makas duruyor. Makaslar İş Başvurusu Eğitimi dersinden önce sekreterlik tarafından özel olarak dağıtılıyor. Makas, üzerinde sürekli durulan bir konu. Okul müdürü için bir çeşit hobi. Müdür, makaslara tutkun. Von Benkdorff'un odasında yüzlerce makas olduğu söyleniyor. Çeşitli renk ve boyutta. Makaslara azami önem atfediyor. Gazete analizi sırasında her kursiyerin kendi makasının olmasını istiyor. Fest, sınıfı dolaşıp bunun kontrolünü yapıyor. Her masada bir makas görmek istiyor. Makaslar numaralandırılmış. Fest, makası idareli kullanmaları, gereksiz yere kesip biçmemeleri, yalnızca umut vaat eden ilanları kesmeleri hususunda kursiyerleri uyarıyor. Kursiyerler ilanları dik pozisyonda oturarak okuyor. Hiçbiri gazeteyi önüne tamamen yaymıyor. Gazeteler okul sıraları üzerinde dümdüz duruyor. Fest, APOLLO'nun sıraları arasında dolaşıyor. Sınıfta çıt çıkmıyor. Fest, kursiyerlerin yanında durup onlarla birlikte ilana göz atarken bazen içlerinden birinin soran bakışlarıyla karşılaşıyor: Bu ilan olabilir mi acaba? Eğitmen, yürüyüp giderken verdiği sessiz yanıtla, kim bilir, diyor. Kim bilir. Kursiyerlerden biri eline makası alıp ilanı kesmeye başladığında kâğıdın kesilmesini, makasın gıcırtısını bütün sınıf duyuyor. Bazıları kesme işinin tam ortasında duruyor. Sanki her kesiği iptal etmek istiyor. Diğerleri sınıfın sessiz dikkatinden kaçmak için hızla kesmeye devam ediyor. İlanlara indirilen her makas darbesi diğerlerinin bakışlarına hedef oluyor, özelikle de Fest'in: Bu iş ilanının kesilmesi gerçekten bir fayda sağlayacak mı? Bu yüzden kursiyerlerin çoğu keserken olabildiğince idareli davranıyor. Bazıları hiç kesmiyor.

Gözlerini gazeteye dikip kımıldamadan oturuyorlar. Aslında kesilebilecek çok fazla iş ilanı da yok.

Fest daha sonra kursiyerlerden kestikleri ilanları sınıfa okumalarını istiyor. Birkaçı gayet çekingen bir tavırla parmak kaldırıp iş ilanlarını okuyor: İnşaat mühendisi pozisyonu. Süreç/proses mühendisi. Çiçekçi... Duraklaya duraklaya, sıklıkla birkaç kez başa dönerek okuyorlar. Bu pozisyonlara ulaşmak dil açısından bile imkânsızmış gibi. Dokunulmaz. Ulaşılmaz olduğu için telaffuz edilemez. Ulaşılmaz hatta hayal edilemez. İş ilanlarını bu şekilde, ağır ağız hareketleriyle ve "Böylesine kapsamlı bir iş ilanının adını anmaya cesaret ediyorum" düşüncesiyle okuyorlar. Düşüncesi bile günah gibi geliyor. Ulaşılmaz bir kadınla konuşmaya kalkışmak ya da böyle bir olasılığı hayalinde canlandırmak gibi. İş ilanlarını böyle söze döküyorlar. Bazı meslekleri uzaktan duyulan hafif bir öksürük gibi belli belirsiz telaffuz ediyorlar. Bu meslekleri eskilerde kalmış anılar ya da halüsinasyon gören varlıklar gibi dile getiriyorlar. *Fata morgana*'lar.[21] İş ilanları ağızlarından böylesine gerçekdışı çıkıyor.

Fest, her kursiyeri tek tek dinliyor. Başını sallıyor. Teşekkür ediyor. Bir kursiyerden diğerine geçiyor.

"Bu iş ilanını bana neden okuyorsunuz?" diye soruyor.

"Çünkü..." Sorunun muhatapları yanıtı yarıda kesiyor.

"Neden özellikle bu kısmını?"

Sorunun muhatapları sessizce oturuyor.

"Çünkü ben..."

"Evet?"

Kadın sözünü yarım bırakıyor.

"Neden özellikle bu kısmı?"

"Çünkü ben ... çiçekçiyim."

"Çiçekçi mi?"

---

21 Ufkun hemen üzerinde dar bir bantta görülebilen karmaşık serap biçimi. (ed. n.)

Kadın, ilanı bir parça yukarı kaldırıyor: "Çiçekçi dükkânı çiçekçi arıyor."

Fest: "İlanı bize bir kez daha okuyun."

Kadın ilanı bu kez akıcı bir şekilde okuyor: "*Çiçekçi dükkânımız için yaratıcı, güler yüzlü ve bulunduğu ortama uyum sağlayabilen bir kadın çiçekçi arıyoruz. Sonuç odaklı çalışıyorsanız, iletişiminiz güçlüyse ve girişkenseniz...*"

"Okumaya devam edin!"

"*Yaşınız...*"

"Devam!"

"*Yaşınız ... tercihen ... 25 ile 35 arasında ise...*"

Fest: "25 ile 35 yaşları arasında mısınız?"

Kadın yanıt vermiyor.

"25 ile 35 yaşları arasında mısınız?"

Uzun bir aradan sonra, "Hayır, değilim," diyor kadın.

"Değilsiniz."

Kadın bu yaşlarda değil. İki yıldır değil.

Fest, bir sonraki kursiyere dönüyor: Neden özellikle bu ilan? Tüccar pozisyonu. Neden başka bir pozisyon değil? Hem iş aramasının sebebi nedir tam olarak?

Kursiyer yarım cümlelerle yanıt veriyor: Tüccarmış... Ya da eskiden tüccarmış... Her zaman tüccar olmak istemiş... Hem belki deneyebilirmiş.

"Anlamadım?"

"Deneyebilirim."

"Deneyin o halde!"

"Anlamadım?"

"Deneyin. Sekreterlikte bir telefon var. Aşağı inin ve deneyin!"

Kursiyer ayağa kalkmıyor.

Telefona gitmiyor.

Denemiyor.

Fest, sıraların arasında dolaşarak sormayı sürdürüyor: Neden özellikle bu iş ilanı? Neden başka bir ilan değil? İlanlarla ilgilenme sebebiniz nedir? "Sırf eskiden böyle bir pozis-

yonda çalıştınız ya da böyle bir işte çalışmayı arzu ediyorsunuz diye böyle bir pozisyona başvurabileceğinize gerçekten inanıyor musunuz? Ciddi ciddi inanıyor musunuz buna?" Gazetelerin kapatılmasını istiyor ve böyle bir yaklaşımın saçmalığından söz ediyor: "Eskiden öyleyse bugün de öyle... Bugün öyleyse yarın da öyle... İş ilanı varsa pozisyon da vardır... Buna gerçekten inanıyor musunuz?"

Gazeteleri topluyor.

Sınıftan çıkıyor.

Kursiyerleri teneffüste sınıftan çıkarmıyor.

Sınıfa geri dönüyor.

Gazeteleri yeniden dağıtıyor; tastamam aynı gazeteler bunlar.

"Bir kez daha deniyoruz. Açın gazeteleri. İlan sayfalarına gelin. Arayın!"

Kursiyerler elleriyle değil gözleriyle arıyor. Kimse yanlış bir hareket yapmaya, yanlış bir ilana dokunmaya ya da herhangi bir ilana dokunmaya cesaret edemiyor. Her ilan yanlış, saçma, yanıltıcı, çılgınca görünüyor.

Fest, sıraların arasında geziniyor ve kursiyerlere arkadan bakıyor. "Günümüzde iş bulmak istiyorsanız, otuz altı seçenek yoktur. Genelde iki seçenek bile olmaz. Arayın!"

Kursiyerler gazete sayfalarını çeviriyor.

"Devam!"

Gazetelerde çevirecek sayfa kalmadı.

"Durun!"

Fest, bir kursiyerin elinden gazeteyi alıyor ve "Doğru yerdesiniz," diyor. Sonra sınıfa dönüyor: "Herkes gazetenin 52. sayfasını açsın!"

Herkes gazetenin bu sayfasını açıyor.

Bu sayfada ölüm ilanları başlıyor.

"1970'ten sonra doğmuş bütün ölüleri bulun! Hatta 1975'ten sonra. Arayın!"

"Anahtar kelimeler: *Kaza, ani, çok erken*... vs."

"Arayın!"

"İşaretleyin!"
"Meslek tanımlarına göre arayın."
"Hiç değilse mesleki ipuçlarına göre..."
"Ya da mesleğe dair imalara göre..."
"Adresleri öğrenin..."
"Herhangi bir yakının adresini..."
"Bilinmeyen numaralar servisini arayın."
"Alın şu cep telefonunu..."
"Arayın..."
"Numarayı yazın..."
"Yakınlarını arayın..."
"Başsağlığı dileyin..."
"Yardım teklifinde bulunun..."
"İşverenin kim olduğunu sorun..."
"Sormaya devam edin..."
"İşverene telefon edin..."
"Başsağlığı dileyin..."
"Üzüldüğünüzü söyleyin..."
"Teklifte bulunun..."
"Yardım teklifinde bulunun..."
"Onun yerine her an devreye girebilirsiniz..."
"Derhal... Hemen..."
"Hatta cenaze töreninden önce..."
"Konuşun..."
"Gençsiniz ... sağlıklısınız ... ve hazırsınız!"
"Hayattasınız..."

./.

Fest, önce benzeri bir konuşmanın provasını yapıyor. Sonra gerçek konuşmaya geçiyor. Kursiyerler aradaki farkı anlayamıyor. Fest, ölmüş insanların yakınlarıyla, komşularıyla, işverenleriyle görüşüyor. Tek bir ders saatinde iki iş ilanına kabul ediliyor. Öylesine, oradan geçerken. Doğaçlama yaparak. Sanki sözünü bile etmeye değmezmiş gibi. Daha

sonra kursiyerler telefon görüşmelerine başlıyor, önce çekinerek, ardından Fest'in yönlendirmeleriyle gitgide daha açık konuşuyorlar. Hastabakıcılık ya da pastacılık, hangi pozisyon olduğuna aldırmadan. "Deneyin! Telefon edin!" Sizin vasıflarınızın burada bir önemi yok. Aslolan, iş görüşmesi. Bir sanat formu olarak. Aslolan, işe başvurma hissi. Bir pozisyonun boş olduğunu hissetme. Bir işverenle konuşabildiğini hissetme. Hatta ondan bir adım önde olduğunu. Sorduğu ve sormadığı yeterliliklerin hepsini (hayali olarak) sunabilme hissi. Bu işyerinde her an işe başlayabilme imkânı. Her an. Ve son olarak da onaylanma hissi. Kabul edildiğini hissetme. Çoğu kursiyer yıllar sonra bunu ilk kez deneyimliyor, hatta belki de yaşamları boyunca ilk kez kabul görüyorlar. Bu, uygunluklarına ve sonradan sunacakları sertifikalara dayalı geçici bir kabul bile olsa. Sertifikalar sunulmayacak. O işe başlanmayacak. Elbette başlanmayacak. Zira bunlar alıştırma maksadıyla yapılan telefon görüşmeleri. Gerçekçi koşullar altında deneyimlense bile, alıştırma telefonlarından ibaretler. Federal İstihdam Dairesi izniyle. Olasılıkları gösteren parmak alıştırmaları bunlar. Hepsi bu. Gerçek iş başvuru girişimlerine sıra sonra gelecek.

. / .

Fest: "Günümüzde iş bulmak istiyorsanız, otuz altı seçeneğiniz yoktur. Çoğunlukla iki seçeneğiniz bile olmaz. Genelde tek bir seçenek vardır. Bundan da ne pahasına olursa olsun yararlanmak gerekir."

. / .

Kursiyerin özgeçmişinde şöyle yazılı: Roland Bergmann. Doğum yılı ve yeri: 1977, Backnang. Lise mezunu. Mezuniyet sınavı. Mezuniyet sınavından geçtikten sonra üniversitede biyoloji eğitimi aldı. Mezun. Ardından üniversitede

araştırma görevlisi olarak altı yıl umut vaat eden çalışmalar yaptı. Üç yıldır işsiz. Ön sırada, sol tarafta oturuyor. Başvuru evrakını önüne yaymış. Bakışları umutsuz değil. Sabah diğer kursiyerlerden önce, alarmı beklemeden kalktı, uzun uzun duş aldı, tıraştan sonra yüzüne hafif vuruşlarla tıraş losyonu sürdü. O sabaha dair her şey ona umut vaat eden yeni bir başlangıç gibi göründü. Diş fırçalamak bile. Kahvaltı biter bitmez sınıfta oturup İngilizce kelime dağarcığını artırmaya çalıştı. Düzensiz fiillere özellikle yoğunlaştı: *dig, dug, dug... arise, arose, arisen...* Başparmağıyla özgeçmişinin üst sayfasını okşuyor. Özgeçmişinin başarılı bir özgeçmiş olduğunu düşünüyor, derli toplu, cümleleri sakin, sağlam bir fontla –Westminster– yazılmış; eğitim, meslek içi eğitim, stajlar ve yayınlarla dolu. Lisans diplomasındaki kaşeye ve *Sınavı dereceyle geçti* cümlesine gururla bakıyor. Lisans sınavını herkes dereceyle geçmez. Ama İngilizcesinin akıcı olmadığını kendisi de kabul ediyor. Sıra arkadaşı kadının öne uzattığı koluna bakıyor: Hâlâ genç bir kol. Roland Bergmann'a okul yıllarında etrafında gördüğü kolları anımsatıyor: Uzatılıp gerinen ya da öylece duran kollar. Tıpkı sıra arkadaşının kolu gibi. Kol, yanında öylece duruyor, okul sırasının üzerinde sessiz ve fütursuz, sıranın diğer yarısına aslında ne kadar yaklaştığını fark etmiyor bile. Uzun yıllara dayanan bir samimiyetleri varmışçasına Roland Bergmann'ın iş başvuru evrakına değecek neredeyse. Bergmann'ın sıra arkadaşının adı Karla Meier. Otuz altı yaşında. Yaşını umursamıyor kadın. Başvuru evrakında yazmasa ilgilenmezdi yaşıyla. Görmezden geliyor onu. Özgeçmişinde bariz boşluklar var. LİSE MEZUNİYET DİPLOMASI büyük harflerle yazılı. Bu aslında hayatının zirvesi, mihenk taşı. Sonra iki yılı aşkın bir boşluk geliyor. Ardından da başlayıp yarım bıraktığı bir üniversite eğitiminin yarattığı boşluk. Ondan sonra bankada meslek eğitimi. Bu eğitime uzun bir kararsızlık döneminden sonra son anda verilen bir kararla başlamış; tekrar bir boşluk. Lise yıllarında bile bazı boşluklar var: Bir yıl süren devamsızlık

örneğin. Boşluk. On ikinci sınıfın tekrarı bir diğer boşluk. Söz edilecek hobileri yok, staj yapmamış, spor faaliyetleri yok; boşluk. Yurtdışında da okumamış, yalnızca yurtiçinde eğitim almış; bunlar hep boşluk. Belleğinde bile boşluklar var. İşsiz kalmasının ardından bu boşluklar gitgide büyümüş. Okula devam etmediği bir yıl içinde ne yaptığını doğru düzgün hatırlamıyor. Sokakta insanları gözlemlemiş. Arkadaşlarını ziyaret etmiş. Âşık olmuş. Kitap okumuş. Tek başına yürüyen insanlara gölgesiyle dokunmuş. Yeniden alçak sesle şarkı söylemeye başlamış. Çocukken şarkıcı olmak istiyormuş. Akşamları yatmadan önce sırtında bir prenses elbisesiyle ailesine şarkılar söylermiş. İçini doldurduğu bir tuvalet kâğıdı rulosunu mikrofon niyetine kullanırmış. Anne babası bazen eve arkadaşlarını ve komşularını davet edermiş. Çocukluğunda misafirlere şarkı söylemekle kalmaz, hem masallar hem de kendi başından geçen olaylardan esinlendiği hikâyeler anlatırmış. Doğaçlama. Konukların alkışları kibarlıktan değilmiş, içtenmiş. Kızın sesinden gerçekten etkilenir ve duygulanırlarmış. Bazı şarkıları tekrar tekrar söylemesini isterlermiş. Kız, ancak bunları yaptıktan sonra yatırılırmış.

Karla, hayalinde okul yolunda yürüyor. Bir ortaçağ kasabasındaki arnavutkaldırımlı yol, tarihi binaların ve dükkânların önünden geçiyor. Karla anılarında baba evinin yanındaki şarküteriyi geride bırakıyor. Oradan yıllarca şekerlemeler satın aldı. Dükkânın üç tezgâhtarı eczacılar gibi beyaz önlükler giymiş. Tezgâhın arkasında heybetli bir duruşları var. Müşteri yokken de öyle. Her şey mükemmelmiş gibi duruyorlar. Yoldan geçenlere, tabii Karla'ya da, hep birlikte eğilerek saygıyla selam veriyorlar. Kız okula gitmek için kasabanın bir ucundan öbür ucuna yürüyor. O devrin insanları günümüze göre daha ağır ilerliyor, daha bilinçli hareket ediyorlar. Yürüyor, selam veriyor, duruyor, konuşuyor, bakıyorlar... Hareketlerine nezaket eşlik ediyor. Buna ayrıca vefalı bir tavır ekleniyor. Görünüşe bakılırsa ekmeklerini, peynirle-

rini ya da sebzelerini yıllardır vefayla aynı dükkândan satın alıyorlar. İçlerinden bazıları vejetaryen. En azından yüzlerinde vejetaryenlere has bir ifade var. Kız, bir zamanlar ona âşık olan bir sınıf arkadaşından bahsederken, "Onda halim selim bir vejetaryenin nazik havası var," demişti. Anılarında yaptığı bu gezintide her zamankinden daha yavaş ilerliyor. Dolambaçlı yollardan gidiyor. Annesi bir zamanlar, dolambaçlı yollar sayesinde bulunduğun yeri daha iyi tanırsın, demişti. Yoldan geçenlere, aslında hiç olmayan sokakları soruyor; ya da anketör gibi davranıp insanlara görüşlerini soruyor, örneğin yol kenarındaki binalarla ilgili düşüncelerini öğrenmek istiyor. "Köşedeki bina hakkında ne düşünüyorsunuz? Beğeniyor musunuz?" Ya da *Ütopyalar insanlığa olan inancını kaybetmiştir* türünden cümlelerle yüzleştiriyor onları. "Bu konuda ne düşünüyorsunuz?" Kendi ve başkaları hakkında daha çok bilgi edinmek için öylesine, merakından soruyor. Başka yollardan ve dolambaçlı yollardan yürümeyi sürdürüyor, bu dolambaçlı yollara aynı zamanda düşünce yolları diyor, zira her yeni yolla birlikte yeni bir düşüncenin peşine düşüyor. Bir parkta banka oturup dinleniyor, biraz kitap okuyor, güneşe bakıyor ya da tiyatro replikleri ezberliyor. Okul gösterilerinde sözkonusu role seçilmemiş olsa bile ezberliyor. Kaçırdığı rolün repliklerini gitgide büyüyen bir coşkuyla seslendiriyor. En çok da *Nasıl Hoşunuza Giderse*[22] oyunundaki Rosalinde'in repliklerini seslendiriyor. Sonra kalkıp yoluna devam ediyor. Yine geç kalacak tabii. Yıllardır neredeyse her gün ilk derse biraz geç kaldı. *Hiç sorun değil.* Sınıf öğretmeni onu bu bakışlarla karşıladı daima. Bunda kızın tiyatroya olan tutkusuna öğretmenin duyduğu saygının da payı var. Sonuçta kız tiyatro uğruna okulda gerektiğinden fazla kaldı sık sık, bazen akşama kadar saatlerce provalara katıldı, hatta ona bir rol verilmediği zaman bile yaptı bunu.

---

22 William Shakespeare, *Nasıl Hoşunuza Giderse*, çev. Özdemir Nutku, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013. (ed. n.)

Karla'ya kalacak olan şeyler adı, doğum tarihi, doğum yeri, lise diploması ve bankada yaptığı çalışmadır. Değişmesi gerekenler ise, boşluklardır. Fest, doğrudan bu boşluklara yöneliyor: 12. sınıfta ne olmuştu? Lise mezuniyet sınavından sonra ne oldu? Üniversiteyi bırakmasının ardında ne yatıyor? Fest, bu boşlukları ilk bakışta görüyor. Birkaç soruyla ve tekrarlayan taleplerle doğrudan bu noktaları eşeliyor. Yalnızca eğitimle ve kariyerle ilgili olanları değil, başka boşlukları da görüyor: Eğitim dışı boşluklar, hobilere ve boş zamana dair boşluklar; ilgi alanları boşluğu, dilsel boşluklar, yurtdışı boşluğu, seyahat boşluğu, bilgisayar boşluğu, benlik boşluğu, duygusal boşluklar, insani boşluklar ve ilişkisel boşluklar... Bu boşlukların mutlaka kapatılması gerek. Fest'in ifadesiyle üstlerinin kapatılması, düzenlenmesi, yeniden yorumlanması gerek. Biyografi çalışması dersinin amacı budur.

Fest'in, Karla Meier'le ilgilenmeyi tercih eden bir yanı var. Kadının özgeçmişine göz atar atmaz, "Sohbet etmemiz şart sanırım," demişti. Kadınla derste ve dersten sonra konuştu. Benzer bir ilgiyle kadının sıra arkadaşı biyolog Roland Bergmann'la da meşgul oluyor. Belki adam kadının yanında oturduğu için. Veya kadın onun yanında oturduğu için. Veya en ön sırada oturduklarından. Veya hayatlarındaki boşluklar çok bariz olduğundan. Ansgar Fest, elinde Karla'nın özgeçmişiyle dönüp sınıfa soruyor: Bu boşluklar nasıl yorumlanabilir? Örneğin okulla ilgili boşluklar. "Bir yıl okula gidilmemiş. Bu nasıl yorumlanabilir?" Sınıf bilmiyor. Karla da bilmiyor. Gerçeği söyleyecek olsa, şöyle yanıt verirdi kadın:

"Hiçbir şey yapmadım."

"Anlamadım."

"Hiçbir şey."

"Hiçbir şey mi?"

"Hiçbir şey."

Karla soruyu belki şöyle yanıtlayabilirdi: "Kasabada dolaştım... İnsanları gözlemledim... Düşündüm... Parkta bir

banka oturup kitap okudum. Örneğin şöyle bir cümle okudum: *Hiçbir şey yapmamak çok yorucu.*" Bütün bu yanıtları verebilirdi, ama susarak oturdu.

Fest daha sonra şu mealde bir şey söyledi: Hiçbir şey yapmamak her zaman hoş görülebilir, ama sadece gerçek hayatta, bir özgeçmişte değil. Bir özgeçmişte olmaz! Sonra sormayı sürdürüyor: "Bir yıl okula gidilmemiş. Bu nasıl yorumlanabilir?" Sınıftan yavaş yavaş öneriler geliyor, öneriler şöyle: Hastalık, mesleki eğitim, bir yıl yurtdışı... "Bir yıl yurtdışı! Nerede? Hangi ülkede?" diye soruyor Fest.

Kursiyerler İngiltere diyor. Fest'e göre fazla yakın, fazla sığ, fazla net. Ya da Fransa? Fest'e göre aşırı sıradan. Kanada? "Daha iyi!" Güney Afrika? "Çok daha iyi!" Güney Amerika? "Çok iyi!" Böylece Karla'nın okul yıllarındaki boşluklar tek tek kapanıyor. Okula gitmediği bir yılı evde değil, Güney Amerika'daki akrabalarının yanında geçirmişti. Patagonya'daki bir çiftlikte. Hayır, daha da iyisi, tur rehberi olarak: And Dağları'nda doğa yürüyüşleri, doğa gözlemciliği, buzullarda rehberlik... *You name it.*[23] "Sizce uygun mu?" diye Karla'ya soruyor, kadının yanıtı neredeyse hiç duyulmuyor. "Sizce uygun mu?" Karla evet anlamında başını sallıyor. "Yarına kadar özgeçmişinize yazın. Patagonya. Uygun bir biçimde geliştirin." Fest düşüncelerinde, kadının Patagonya'da geçirdiği zamanı şimdiden bir iş görüşmesinin can alıcı noktası olarak görüyor.

"Patagonya'da mı bulundunuz?

"Evet, Patagonya'da bulundum."

"Tur rehberliği mi yaptınız orada?"

"Evet."

"İspanyolca biliyorsunuz o zaman?"

"Evet, biraz."

Fest, benzer konuşmaları sınıfın önünde sık sık tekrarlıyor. Kanıt öne sürer gibi. Biyografi çalışmasının faydalarının

---

23 (İng.) Aklınıza ne gelirse. (ç. n.)

teatral kanıtı. Bunun ardından Karla'nın hayatından ve bu hayatın boşluklarından konuşulmuyor artık. Fest şimdi Karla'nın sıra arkadaşı Roland Bergmann'ın boşluklarından söz ediyor.

"Liseyi bitirdiniz?"

"Evet."

"Hangi yıl mezun oldunuz?"

"1998."

"Neden 1998'den önce değil?"

"Çünkü..."

"Neden 1997'de değil."

"Çünkü..."

"Çünkü?"

"Çünkü bir sınıfı tekrarlamak zorunda kaldım."

Fest, bu tür eksikleri ve çatlakları özgeçmişte gizlemenin anlamsızlığını kursiyerlere göstermek istercesine sınıfa bakıyor: "Çünkü bir sınıfı tekrarlamak zorunda kalmış." Özgeçmişlere aşina olan herkes bu gibi tutarsızlıkları ilk bakışta anlar.

"Lise mezuniyet ortalamanız?"

"2,1."

"Seçmeli dersler?"

"Kimya ve biyoloji."

"Üniversite?"

"Biyoloji."

"Neden kimya değil?"

"Biyolojiyle daha çok ilgiliydim."

"Üniversiteyi nerede okudunuz?"

"Stuttgart'ta."

"Sadece orada mı?"

"Evet."

"Uzmanlık alanlarınız?"

"Botanik ve..."

"Ve?"

"Balıklar."

"Eğitim dereceniz?"

"Yüksek lisans."

"Mesleki deneyiminiz?"

"Üniversitede asistanlık."

"Görev alanlarınız?"

"Hocamın derslerine eşlik ettim... Bilimsel kongrelere katkı sağladım... İdari alanda da deneyim kazandım..."

"Bu kadar mı?"

"..."

"Bu kadar mı?"

"..."

Fest, özgeçmişini kursiyerin elinden çekip alıyor. Hastasının dosyasını elinden çekip alan bir doktorun sabırsızlığıyla yapıyor bunu. Bir röntgen filmini ışığa tutar gibi özgeçmişi havaya kaldırıyor. Gölgeler, çatlaklar ve kırıklarla dolu bir görüntü. Boşluk üstüne boşluk... Fest, boşlukları acımasızca vurguluyor. Örneğin lise mezuniyet sınavından sonraki bir yıllık boşluk. Veya doktora: "Doktora tezi nerede? "Ortada bir sebep yokken doktora tezi tamamlanmamış. Ortada doğru düzgün bir sebep yokken." Doktora tezinin konusu bile Fest'i sinirlendirmeye yetiyor: Tez balık davranışları üzerine. "Kime ne bundan?" Sınıftan alternatifler ve öneriler bekliyor. "Öneri istiyorum." Bu özgeçmişin mevcut haliyle savunulacak bir yanı olmadığını söylüyor.

"İlgilendiğiniz spor dalları?"

"Koşuyorum."

"Bu kadar mı?"

"..."

"Ekstrem sporlar?"

"..."

"Dövüş sanatları?"

"..."

"Söyleşi deneyimi?"

"..."

"Medya deneyimi?"

"..."
"Konuşmacılık deneyimi?"
"..."
"Konuşmacılık eğitimi?"
"..."
"Askerlik mi yaptınız yoksa sosyal hizmetler mi?"
"..."
"Askerlik mi yoksa sosyal hizmetler mi?"
"Ben..."
"Anlamadım?"
"Ben... uygun... bulunmadım."
"Nasıl?"
"Çürük raporu verildi."
Fest, sınıfa doğru bakarak: "Çürük raporu verilmiş."

./.

Sonra önerileri tahtaya yazıyor. Roland Bergmann'ın hayatı, biyografik önerilerle ve karşı önerilerle dolu beyin fırtınasından oluşan bir kırkyama gibi tahtaya yayılıyor. Oklar ve karşı oklar sürekli yeni sözcüklere bürünerek kuşkulu hayat duraklarının etrafında toplanıyor ya da boş alanları dolduruyor. Alacalı bulacalı. Bazı sözcükler son derece kararlı bir duruş sergilerken, bazıları tebeşiri bastırmadan temkinle yazılmış ya da üstleri çizilmiş: "Botanik." "Şan dersleri" ve "Balıklar" örneğin. Bazı sözcüklerinse altı çizilmiş: "Genetik", "Laboratuvar çalışması", "Maraton". Derken yalnızca Roland Bergmann'ın özgeçmişinden söz edilmiyor artık, komşusunun özgeçmişiyle ilk bağlantılar kuruluyor, ilk kıyaslamalar yapılıyor. Bazı öneriler Roland Bergmann'ın hayatındaki boşluklarla anında bir bağlantı oluşturuyor. Birçok şey doğrudan aktarılabiliyor hatta takas edilebiliyor, dikkatle bakıldığında şu veya bu özgeçmişe diğerinden daha iyi oturuyor. Fest, bu biyografik transfer işlemlerine birleştirici hayal gücü diyor. Bir özgeçmişten diğerine transfer işlemi:

Birinin hayatında "Rahip yardımcısı" sözcüğünün üzeri iki kez çizilmiş. Öneri üzerine değişime uğramış şekliyle uzunca çizilmiş bir okun sonunda başka bir özgeçmişe yükleniyor. "Rahip asistanı" evet olur, ama "Sirkte stajyerlik" olmaz!

Fest, özgeçmişlerin insanlara benzediğini, tabiatları gereği çoklu ilişkilere eğilimli olduğunu söylüyor. Birleştirici transfer işlemleri dosyalarında isteğe göre eşleştirilebilir, aktarılabilir, birleştirilebilir ve birbirinin yerine geçebilir. "*You name it.*" Fest, kursiyerlerden öğleden sonraları ve akşamları özgeçmişleri üzerinde çalışmalarını talep ediyor; çalışmalarını, öğleden sonraları ve akşamları sınıftaki sıralarına, kafeteryadaki ya da koğuştaki masalarına oturup özgeçmişleri üzerinde durmaksızın tekrar tekrar çalışmalarını istiyor. Fest, sessizce yanlarında durup gayretlerini izliyor ya da onlarla ayrı ayrı görüşüyor: "Bir özgeçmiş yaşın ve mesleki eğitimlerin, sertifikaların ve kişiliğin, genel durumun ve özelliklerin, teorinin ve pratiğin, dengenin ve bağımsızlığın mümkün olan en iyi karışımında hayat bulur." Bazı kursiyerler özgeçmişlerini yazarken ilerleyemiyor ve şöyle diyor: "Ama bunların hiçbiri doğru değil ki! Hayatım boyunca New York'a hiç gitmedim. Amerika'ya da hiç gitmedim." Fest, gitgide artan bir öfkeyle meselenin bu olmadığını belirtiyor. Özgeçmişlerin hayat tasarımları, hayata dair fotoğraflar olduğunu söylüyor. Hiç kimse gördüğü bir fotoğrafın doğru olup olmadığını sormazmış. "Kimse sormaz bunu." Özgeçmiş denen şey kurgudur. "Anlamıyor musunuz?" Düpedüz kurgudur hepsi! "*A New Life*'ın özgeçmişler bölümünde okuyun bu konuyu." Kursiyerlere şimdi "siz" diye hitap ediyor. Hatta bir keresinde Roland Bergmann'a sesini yükseltiyor. Koridorlarda şöyle cümleler duyuluyor: "Doktora tezini tamamlamamış, ortada bir sebep yokken, doğru düzgün bir sebep yokken yarım bırakmış, ama kalkmış gerçeklerden bahsediyor! Burada gerçek kimin umurunda? Sizin o gerçeklerinizden hiçbiri size bir iş bulmayacak. Bulmayacak!" Sonra: "Şu özgeçmişinize bir bakın! Böyle bir özgeçmişle ciddi anlamda kim özdeş-

leşir? Böyle bir hayatı kim benimser? İnsan merhamet bile duyamaz."

Fest, ertesi sabah biraz sakinlemiş. Karla'nın üzerinden birkaç kez geçtiği özgeçmişini şu sözlerle ona geri veriyor: "Hayatınızı yavaş yavaş gerçekten beğenmeye başlıyorum. Kurgusu, dönüm noktaları, stajlar, seyahatler... Bence hepsi gayet iyi planlanmış. Tabii birkaç noktayı biraz törpülemek gerek."

Roland Bergmann'a dönüp gönlünü alırcasına, "Su götürmez bir başarı," diyor. "Bir özgeçmişin dışarıya yansıttığı, tam anlamıyla bir avans. Ne öncesi ne sonrası var, ne gelecek ne geçmiş, sadece şu an, bir özgeçmişin içsel uyumu var."

Ayrıca: "Otobiyografik olan her şey aynı zamanda otokurmacadır ve tersi de aynı şekilde geçerlidir."

Ayrıca: "Özgeçmiş, bir uygulamalı edebiyat formudur. Roman ya da drama gibi: serim, olay örgüsü, dönüm noktası, çözümler... Çözüm üstüne çözüm. Özgeçmiş bundan farksızdır."

Ayrıca: "Başarılı bir romancı başarıyla özgeçmiş yazabilir, başarıyla özgeçmiş yazan biri iyi bir romancı olabilir."

Ayrıca: "Başarılı bir iş başvurusu çoksatar bir romandan farksızdır: Cazip, sürükleyici ve etkileyicidir... İlk satırından son satırına kadar. İleri doğru devinimdir. Kesintisiz bir rotadır. Başarıya giden yoldur. Destansı bir otoyoldur."

Ayrıca: "Romanda olduğu gibi bir özgeçmişte de mesele içdünyamız ya da kendimizi nasıl hissettiğimiz değil, eylemdir, sadece eylem."

"Bir trajedide kahramanlar bazı karakterlere öykünmek için eyleme geçmezler, olay örgüsü uğruna karakterleri oyuna dahil ederler."

"Bunu anlıyor musunuz?"

"Özgeçmiş ve iş başvurusunda da aynısı geçerlidir. Diğer her şeyde olduğu gibi..."

"İş başvuruları, kurgusal düzenlemeye tabi eylem yapılarıdır. Birleştirici özel yapılar. Çoklu ilişkilere meyilli işlemler. Uyumlu özellikler ve değerlerden oluşan tutarlı bir sistem."

"İçsel hayat yoktur, dışsal hayat vardır... Duygusal hayat yoktur, eylemsel hayat vardır... Düşünsel bir hayat yoktur, etkin bir hayat vardır... İyi niyet odaklı hayat yoktur, sonuç odaklı hayat vardır..."

./.

Fest, başka bir vesileyle şöyle diyor: "SPHERICON üzerine bir kitap yazılacak olsa, içinde gerçek insanlar olmazdı, insan figürleri bile olmazdı, olsa olsa değişken özgeçmişlerden parçalar ya da hayali bölümler olurdu... Biyografik tasarıların işlevleri ve ürünleri... Birleştirici yapılar... Gelecekteki iş sahipleri... İş fatihleri!" Ayrıca: "Karakterlerinin çoğunun bir isme bile ihtiyacı olmazdı. Olsa bile bunları mütemadiyen takas etmek ve değiştirmek için olurdu." Ayrıca: "Dili, SPHERICON dili olurdu: Yönetmen komutu gibi, özlü ve kısa. Yönetmen komutu kısalığına indirgenmiş hareketler ve yorumlar. Sürekli şimdiki zamanda kalan bir dil."

./.

Karla, her dersten önce (bazen ders sırasında) sınıfın duvarlarına asılı fotoğrafları inceliyor. Büyük boy portreler bunlar. Heybet ve boyut bakımından devlet başkanı fotoğraflarını aratmıyorlar. Sınıfın çeşitli yerlerine asılı dokuz fotoğraf var. Fest, bazı anlarda sözüm ona rasgele yaptığı el ve göz hareketleriyle fotoğrafları işaret ediyor. Eskiden öğretmenlerin dini sembollere gönderme yaparken sergiledikleri törensel ciddiyeti andırıyor bu. Bahsettikleri konuyu dokunulmazlık dahilinde derse sonsuza kadar yerleştirmeleri için tek bir bakış, tek bir parmak işareti yeterli olurdu. Fotoğraflardakiler az da olsa sporcuları, büyük bir zaferin ardından sonsuz bir gurur yaşayan kadınları ve adamları andırıyor. Madalya törenindeler belki. Fotoğrafta yer alanların bazıları gerçekten eşofman üstü giymiş. Fiziksel efor

harcadıkları yüzlerinden okunuyor. Hatta daha da fazlası, yüzlerinde yılların konsantrasyonunun ve azminin izleri var. Tek bir hedef uğruna bir insanın mümkün olan tüm gücünü ortaya koyuşunu gösteriyor. Bu bakışlarda dikkat dağıtacak hiçbir şeye yer yok. Kelimenin tam anlamıyla hükümdarlar gibi bakıyorlar: Günün ve gecenin her saatinde tek bir konunun egemenliği altındalar. Bazı yüzler gülümsüyor. Uzun bir mücadelenin ardından. Uzun yıllardan sonra. Bazıları zafer sevinciyle gülümsüyor, bazıları rahatlamış, bazıları da mahcup. Her fotoğrafın altında bir isim ve bir yıl yazılı.

Karla bu garip fotoğraflara tekrar tekrar bakıyor: Bir müddet bu fotoğrafların eski eğitmenlere ait olduğunu tahmin etmişti. Oysa eski öğrencilerin yüzleri bunlar. "Criens, 2010..." Fest, arkaya işaret ederek, "Bakın," diyor. Yerinden kalkıp fotoğrafın yanına gidiyor. "Criens, 2010... En iyi kursiyerlerimizden biriydi." Parmağını fotoğraf çerçevesinde gezdiriyor. "Criens'i geceleri bile bilgisayar alanında, iş başvurusu yaparken bulurduk." Beş saatten fazla uyumazdı... Bir gecede yüze yakın e-posta yollardı... İş başvuru postaları... Rasgele değil, sistemli bir biçimde. Yalnızca e-posta yollamazdı, bunlara başyapıt düzeyinde özgeçmişler eklerdi... Animasyonlu fotoğraflar ve videolar... Hatta bazen altlarına müzik döşediği sesli özgeçmişler. SPHERICON'da geçirdiği süre, gitgide gelişen iş başvurularından oluşan kesintisiz bir diziydi. Çaba bombardımanıydı. Devasa engellerin yerle bir edilmesiydi. Kısıtlamalara ve olumsuz tepkilere karşı kaleler kurardı. Onu durdurmak olanaksızdı. Ona dikkatle bakın. Gözlerinin içine bakın. Bakışlarını inceleyin! Bu bakışları belleğinize yazın. O, bugün bir Japon şirketinde çalışıyor." Fest, bunu laf arasında söylediğini vurgulayan bir tavır içine giriyor. "Bugün bir Japon sanayi kuruluşunda çalışıyor." Olayın önemi, laf arasında söylenmesinde gizli. Fest, felçli biri hakkında kurduğu cümlenin arasına sıkıştırarak, "Bugün maraton koşuyor," diyor adeta. Fest'in sesi bir an çatlar gibi oluyor. Hafifçe öksürüyor. Kursiyerler eğitimcileri-

nin duygulandığına ilk kez tanık oluyorlar. Fest, eyleminin sonuçta neyi amaçladığını iyi biliyor. Verdiği eğitimin ve en derin ilkelerinin doğruluğuna samimiyetle inanıyor. *Work is freedom. Freedom is work*. Ve: *Only work begets work begets work*...[24] Bütün çabaların ne kadar yerinde olduğunun fotoğraflı ve canlı kanıtları burada asılı duruyor. Dersler tıkanır gibi olduğunda, Fest kanıtlamak istercesine sınıfın duvarlarına asılı çerçevelenmiş yüzleri gösteriyor. Bu yüzlerden bazıları "Job Quest" bölümlerine ilham bile olmuş. "Örneğin Heißmeier, 2012..." İyi koku alır... Açık pozisyonları hiç kimse Heißmeier kadar iyi bulup çıkaramaz. Pozisyonları gazetelerden bulurdu. Ölüm ilanlarından bile değil. İçi boş, şundan bundan bahseden sıradan haberlerde... Radyo programlarında bulurdu onları. En alakasız vurguların içinde... Sokaklarda yapılan önemsiz konuşmalarda. Bir pozisyondan daha boşalmadan haberdar olurdu. En azından ne olacağına dair bir fikri olurdu. Daima herkesten önce gidip pozisyona başvururdu. Dolaşmaya çıktığı zamanlar bile gözü kulağı boş pozisyonlarda olurdu. Sapa köylerde... Ya da marketlerde... Arka avluya tek bir bakış atması yeterliydi.... Ya da sokakta kısa bir sohbete dalması. Daima iş arama çabası içindeydi ve insanlarla sohbet etmenin bir yolunu hep bulurdu. "Bugün 45 yaşında, 45 ve bir işi var. İşi var!" Bugün bile hâlâ boş iş pozisyonları arıyor ve her gün iş buluyor. Alışkanlıktan. Başka türlüsü elinden gelmiyor...

. / .

Roland Bergmann geceleri çoğunlukla uyuyamıyor. Kitap okumayı çok isterdi, ancak ışıklar gece on birde söndürülüyor. Bazı kursiyerler ağır ağır uykuya dalıyor. Diğerleri gözleri açık yatıyor, donmuş gibiler, solukları sessiz, orada

---

24 (İng.) İş işi üretir, bugün yaptığımız iş gelecekteki işimizi şekillendirir, anlamındaki deyiş. (ed. n.)

değillermiş gibi olabildiğince dikkat çekmemeye çalışıyorlar. Ya da yataklarında yatarak birbirlerini düşünüyorlar: Roland Karla'yı, Karla da muhtemelen Roland'ı düşünüyor. Yatakları birbirinden yalnızca birkaç metre uzakta. Diğer kursiyerler fısıldayarak sohbet ediyorlar; genelde okul meseleleri üzerine: ödevler, özgeçmişler ya da bonus jetonları. Bir sonraki jeton dağıtımı ne zaman acaba? Fest'in raporu kim bilir nasıl olacak? Jeton miktarını bu rapor belirliyor. Üç ayrı jeton sınıf eğitmenlerinin raporu doğrultusunda dağıtılıyor: *Premium* (haftada 100 jeton), *Advanced* (80 jeton), *Basic* (60 jeton). *Premium* şekerleme, sigara ve diğer ürünler için ekstra jeton anlamına geliyor. *Basic*, ancak temel ihtiyaçların karşılanabildiği sıkıntılı, uzun bir hafta demek; tatlısız, yumurtasız, sigarasız uzun bir hafta. İlk hafta bütün kursiyerlere en üst seviyede, *Premium* miktarında jeton verildi. İkinci hafta kimse *Premium* alamadı. En azından APOLLO ekibi alamadı. Çoğunluk *Advanced*'e, hatta birkaç kişi *Basic*'e geriledi. Gerileme. Müdür muavininin ifadesiyle: *Downcoined*. Jeton azaltma. Azaltılmış jeton. Üçüncü haftada birkaç kursiyer yeniden *Premium*'a ulaştı. Kursiyerlerin derecelendirilmesinde kullanılan ölçekler hakkında sürekli yeni varsayımlarda bulunuyorlar: Derslerde başarı (ödevler ve derse katılma) ya da bir kursiyerin dış görünüşü, enerjisi ve sisteme güveni. Tabii spor salonuna katılma yoğunluğu da göz önüne alınıyordur. Ya da Fest kararlarını tamamen gelişigüzel ve keyfi veriyor. Bazı kursiyerleri uyarmak, canlandırmak ya da teşvik etmek amacıyla. İlan panosunda asılı bir kâğıtta yazdığı üzere çarşamba günleri 16.00-17.00 arasında Fest'in ofisi herkese açık. Bonus jeton dağıtımı ve haftalık rapor konuları da burada görüşülebilir.

Fısıltıyla yapılan gece sohbetlerinde yarı uykulu hale gelene kadar tahminler yürütmeye devam ediyorlar: Örneğin okulu çevreleyen çite geceleri elektrik veriliyor muymuş? Kaç voltluk elektrik veriliyormuş? Verilmiyor tabii ki! Neden verilsin? Bir hafta önce merdivene çıkıp çitlerde çalışan ustalar

görmüşler. Ne anlama geliyormuş bu? Hiçbir anlama geldiği yok! O halde projektörlere ne lüzum varmış? Projektör direkleri kampusta değil, kampus dışında bulunuyor. Elektrikli süpürge toptancısı binasının yanında. Ya da ana girişteki kulübeyle ilgili sorular: Geceleri içeride biri var mıymış? Tabii ki var! İç ve dış kapı hangi mekanizmayla açılıyormuş? Ya da kafeteryadaki garip posterler: Palmiyeli kıyı posteri, ancak palmiyeler yeşil değil, yarısı kurumuş. Hırpalanmış görünüyorlar, yaprakları yolunmuş. Ne anlama geliyormuş? Sierra Leone. Posterlerden birinde öyle yazıyor. Freetown, Sierra Leone. Neredeymiş? İspanya'da mı? Güney Amerika'da mı? Bu poster ne anlama geliyormuş? Hiçbir anlamı yok, dekorasyon sadece. Kıyı neden bu kadar tuhaf bir şekilde donuk görünüyormuş? Bütün bu posterlerin üzerinde neden Federal İstihdam Dairesi logosu varmış? Freetown, Sierra Leone ve altında noter onayı gibi duran Federal İstihdam Dairesi.

Konuşmalar iş arama konusuna kayıyor. SPHERICON koğuşlarında olabilecek en tuhaf iş pozisyonları dolaşıyor, çoğu internette gördükleri sözde pozisyonlar, bir bilgisayar ekranında birkaç saniye belirip sonra bir daha ortaya çıkmayan iş ilanları. Kimi kursiyer bu ilanları gördüğünden emin, uydurma değil, gerçek pozisyonlar bunlar. Ücretli işler. Bu pozisyonlar bilgisayar ekranlarında birkaç saniye için belirip sonra kaybolmuş. İlan metni, başvuran kişiye, sadece başvuran kişiye ciddi bir şans verileceği izlenimi uyandırıyor. Kuzey Denizi'ndeki sözkonusu pozisyonlar hâlâ açık mıdır acaba? Kuzey Denizi'nde iş olduğu söylentisi dolaşıyor günlerdir: Almanya'nın en büyük bira fabrikası iş ilanları vermiş. Fabrika artık karada değil, Kuzey Denizi'nde, dönüştürülmüş dev bir tankerdeymiş. Yaklaşık iki yüz kişi orada iş bulmuş ve açık pozisyonlar hâlâ varmış. Birkaç kişi konuya kuşkuyla yaklaşıyor. Başkaları kesinlikle inanıyor. Bir kursiyerin abisi telsiz üzerinden duymuş. "Abim Kuzey Denizi'ni iyi bilir. Bu bira fabrikasını biliyor. Hatta dönüştürülmüş tankeri de biliyor." Sonra duvara dönüyor, yarı başkalarıyla yarı kendiyle

konuşuyor: "Böyle bir iş uğruna yüzerdim, günlerce yüzerdim." Sonra uykuya dalıyor.

Diğer kursiyerler değişmez konuları olan işsizlik rakamlarından söz ediyor: Ne kadar işsiz varmış? Altı milyon mu? Yedi milyon mu? Uzunca zamandır bu konudaki resmi rakamlar bilinmiyor. En azından Federal İstihdam Dairesi'nin rakamları bilinmiyor; rakamlar açıklandığında bile bunlar hesaplamayı tamamen yeni bir sistemde yapan bir matematik enstitüsünün anlaşılmaz rakamları, yani kesin sayılar değil, değişen, dalgalanan rakamlar oluyor; insan sayısı değil, vaka sayısı açıklanıyor. Buna göre altı milyon işsiz, işsiz altı milyon kişi demek değil, dalgalanan değişkenlerin dalgalanan vakaları: Geçici işsizlik, doğal işsizlik, dalgalanan işsizlik. Rakamlar bu yüzden çeşitli, üstelik yalnızca SPHERICON koğuşlarında değil. Kimilerine göre bu ülkede işsizlik diye bir şey kesinlikle yok; ya da sadece geçici, doğal, inip çıkan bir işsizlik var; gayritabii gerçek işsizlik ise birkaç vakayla sınırlı. Bir kursiyer, hâlâ uyumamış diğerlerine böyle açıklıyor. Rakamlar bazı geceler sekiz milyonu aşıyor. "Hiç kuşkum yok. Sekiz milyonu çoktan geçti. Sekiz milyon!" Bu rakamlarda hem öfke hem gururun sesi var: Rakamın büyüklüğü yüzünden öfkeli ama bunu nihayet ifade edebildiği, üstelik kendi sözcükleriyle değil gerçekçi rakamlarla anlatabildiği için de gururlu. Rakamlardaki artış bir ürperti daha yaratıyor. Yorganlarının altında titreyerek yatan kursiyerler, arkadaşlarının esneyerek hatta yarı uykulu halde telaffuz ettiği gitgide tırmanan rakamları dinliyor. "On milyon. Kışa on milyona yükselecek. Hatta on milyonu da geçecek." Ama titremeyi hemen belli bir sıcaklık, hatta gurur izliyor, orada yatma hakkını elde etmiş olmanın gururu. Özel bir statüyle bulunuyorlar orada. Gerçek anlamda işsiz değiller, eğitim alıyorlar. Birkaç ay sonra tekrar işsiz olsalar bile, tek başlarına değil, on milyon kişiyle birlikte olacaklar. Böyle bir rakamı kimse görmezden gelemez. Cumhurbaşkanı bile. On

milyon! Bu azınlık değil artık, yakında çoğunluğu temsil edecek. Çoğunluğa karşı mücadeleye kalkışamazlar.

Roland Bergmann'ın gözüne hâlâ uyku girmiyor. Diğerlerinin konuşmalarına pek kulak verdiği yok. Birisi bir şey sorarsa sıradan bir rakam söylüyor (sekiz milyon), sonrada olabildiğince kimseye belli etmeden yattığı yerde düşüncelere dalıyor. Örneğin baba evini hatırlıyor: Sayısız katta bir ev, birçok odası olan evler gibi bunun da birçok katı var. En altta, giriş katında babasının eczanesi vardı. Eczanenin dekoru bile başlı başına özeldi. Müşteriler bu dekoru hayranlıkla incelemeye gelirdi; masa telefonları ve ampuller bile 1950'li yıllardan kalmaydı. Evin katlarını çıktıkça eşyaların da eskiliği artıyordu. Üst katlardaki telefonlar savaştan önceki yıllara aitti. Roland Bergmann, bütün çocukluğu boyunca bu telefonları kullanmıştı. Telefon ederken o kavisli ağır ahizeyi iki eliyle birden tutardı. Ev, olağanüstü büyüktü. Roland'ın kendine ait birkaç odası vardı. Birkaç kata dağılmış odalar: yatak odası, giyinme ve diş fırçalama odası, oyun odası, ödev odası, biyolojik koleksiyonlar odası. Arkadaşları geldiği zaman akşamları çoğunlukla koleksiyon odasında vakit geçirirlerdi; ya da ayrı bir televizyon odasında. Annesi oğlunu ve arkadaşını küçük bir kanepeye yatırır, kendisi mutfağa çekilirdi. Gıcırdayan bir servis arabasıyla eczaneden meyve suları getirirdi. Her öğünden önce dua edilirdi. Babası beyaz eczacı önlüğüyle sofraya otururdu. Yemekte bazı müşterilerin kendilerine has özelliklerinden, hastalıklarından, tatil planlarından ya da hac yolculuklarından söz ederdi. Babası bazı müşterilere borç para verirdi, bunlardan biri Palermo'da yaşayan teyzesinin trenle ziyaretine gitmek isteyen lokantacı komşularıydı. Babasının cömertliğinin örneklerinden biriydi bu. Liseden mezun olduktan sonra Roland'ın biyoloji eğitimi alması çok doğal karşılanmıştı. Buna ne zorlanmıştı ne de bundan vazgeçirilmeye çalışılmıştı. Bu eğitimle ne yapacağı veya neden başka bir bölümde okumadığı hiçbir zaman sorulmadı. İleride eczaneyi devralmasını sağlayacak bir eği-

timdi herhalde. Mesleki konular mesele değildi. Eczane bile. Bitkibilim üzerine babasıyla saatlerce sohbet edebiliyordu. Ya da balıklar üzerine. Ya da yıldızların ve gökcisimlerinin fotoğraflarını çekmek için birlikte satın almayı planladıkları kamera ekipmanları üzerine. Para sorun değildi. Refah içinde yaşıyorlardı. Zengin değillerdi, ama refah içinde bir hayatları vardı. Hayata ailesinin gözünden bakıyordu... Arkadaşlarının gözünden bakıyordu. Gün geldi, eczane satıldı, sonra parça parça evin kalan kısımları: Önce alt katlar, sonra orta katlar, en son da üst katlar. Ev, kat kat başkalarının eline geçti. Roland, uykusuz gecelerde anılara dalıp yatağında uzanıyor ve ailesinin bu evden geri dönmemek üzere ayrılışını düşünüyor.

. / .

101 numaralı oda, okul psikoloğu Dr. Lichtenstein'ın muayene odası. Karla Meier buraya çağrıldı. Sekreterlikte kendisine verilen nottan bunu anladı. 101 numaralı oda okul broşüründe bile yer alıyor. Dr. Lichtenstein'ı çalışma masasında gösteren bir fotoğrafta şu cümle yazılı: *Okul psikoloğunun ofisi bütün kursiyerlere her zaman açıktır.* Okul psikoloğu tüm kursiyerlerle her dönem, en az bir kez görüşür. Talep edilirse daha sık. Psikolog Lichtenstein iyi bir adam. Anlayışlı. Varlığı bile okulu aydın bir kurum gibi göstermek için yeterli. Lichtenstein'ın aydın biri olduğu ise zaten ortada.

Karla, Lichtenstein'ın muayenehanesinin önündeki sandalyeye oturup birkaç dakika bekliyor. Kapı hafif bir rüzgârla belli belirsiz açılıyor. Lichtenstein, kadını içeri çağırıyor. "Ayakkabılarınızı çıkarın lütfen." Ayakkabıları mı? "Evet, lütfen." Karla eğilip ayakkabılarını çıkarıyor. Çoraplarıyla odaya giriyor. Lichtenstein, masasının önünde duran bir sandalyeyi göstererek, "Oturun," diyor. Karla oturuyor. "Rahat mısınız?" Karla onaylayarak başını sallıyor. Bir süre konuşmadan karşılıklı oturuyorlar. Karla'nın bakışları Lichtenstein'ı es geçip

pencereye odaklanıyor. Lichtenstein'ın odasına giren herkes oturduğu sandalyeden pencereye bakar. Lichtenstein'ın sadece silueti seçilebiliyor. "SPHERICON'a alışabildiniz mi?" Karla başını sallayarak onaylıyor yine. Dr. Lichtenstein not alıyor. Sonra Karla'ya neden geldiğini soruyor. Karla anlamıyor. Lichtenstein, neden geldiğini bir kez daha soruyor. Karla tam çağrıldığı için geldiğini, yoksa burada olmayacağını söyleyecekken muğlak cümlelerle kaçamak yanıtlar veriyor. Lichtenstein sözünü keserek, "Her ne sebeptense, geldiğinize sevindim," diyor. Okul içi bir evrakta şöyle deniyor: *Kursiyerlerde psikolog randevusuna çağrıldıkları izlenimi asla uyandırılmayacak. Bunun yerine kursiyerin bu görüşmeyi kendisinin istediğini açık bir ifadeyle belirtmesi ya da doğrudan ifade edilmese de fikir birliğine varılması esastır.*

Lichtenstein bir takım evrakı karıştırıyor; belli ki bunlar Karla ile ilgili ya da doğrudan Karla'ya ait belgeler. Karla, yazdığı özgeçmişlerden birini görür gibi oluyor. Lichtenstein, havadan sudan konuşurmuş gibi, Karla'nın biyografi çalışmasından keyif alıp almadığını soruyor. Karla, hem evet hem hayır anlamına gelebilecek zor duyulur bir ses çıkarıyor. Lichtenstein not aldıktan sonra, hayatının biyografik kurguları içinde en çok hangisini sevdiğini soruyor. Kadın anlamıyor. Psikolog tekrar soruyor: "Size en çok hangi biyografik kurgu hitap ediyor?" Kadının özgeçmişlerinden birini gösterip bir parça okuyor: "*Patagonya'da yaşadım.* Patagonya. Patagonya'da bir yıl bulunmuşsunuz. Az şey değil. Hoşunuza gidiyor mu bu? Düşüncesi bile. Arjantin. And Dağları. Sizi heyecanlandırıyor mu? Orta derecede İspanyolca konuşuyorsunuz. Sizin için anlamlı mı bu?" Karla'nın yanıtı neredeyse duyulmuyor. Lichtenstein ona doğru eğilerek, "Sizin için anlamlı mı bu?" diye soruyor. "Sizin özgeçmişiniz. Sizin hayatınız. Benim ya da başka birinin değil, sizin hayatınız. Yoksa sizi ilgilendirmiyor mu?" Karla omuz silkiyor. "İlgilendirmiyor demek." Sessizlik. "Heyecan duymadan sunulan bir hayatla herhangi bir işe başvurmak sizce de sıkıntılı değil

mi?" Karla yanıt vermiyor. "Sadece sunulmuş değil, hiçbir şeyle, zerre kadar heyecan kıpırtısıyla bile desteklenmemiş bir hayat." Sessizlik. Lichtenstein, kadının evrakını inceliyor. Sonra sormayı sürdürüyor: "Söyleyin, açık konuşun, hayatınızda ve özgeçmişinizde sizi heyecanlandıran herhangi bir nokta var mı?" Heyecanlandıran mı? Karla, soruyu şöyle yanıtlamaya hazırlanıyor: Eskiden hayatımın bütünü beni heyecanlandırırdı. Bazen bu heyecanı bugün bile birkaç saniye duyabiliyorum. Geçmişte kalmış anları anımsamaktan heyecanlanıyorum hiç değilse.

Lichtenstein: "Hayatınızda bundan sonra birilerinin bir gün size tekrar ihtiyaç duyacağını düşünüyor musunuz?"

"..."

"Hayatınızda bundan sonra birilerinin bir gün size tekrar ihtiyaç duyacağını düşünüyor musunuz, diye sordum."

"Hayır."

"Düşünmüyorsunuz demek?"

"Hayır... Olsa olsa arkadaşlarım ihtiyaç duyar ... ya da annemle babam."

"Annenizle babanız mı?"

"Evet."

Lichtenstein sormaya devam ediyor: "'Job Quest' peki? Düzenli olarak 'Job Quest' izliyor musunuz?" Kadın izlemediğini söylüyor. "'Job Quest' oyunu oynuyor musunuz?" Kadın oynamadığını söylüyor. "Roman versiyonunu okumayı mı yeğliyorsunuz?" Kadın okumadığını söylüyor. "Size bu kitabı vermediler mi?"

"Verdiler."

"Ama?"

"..."

"Anlamadım?"

"Bir şey söylemedim."

"*Fitness* salonuna da mı gitmiyorsunuz?"

"..."

"Anlamadım?"
"Hayır."
"Solaryuma da mı?"
"Hayır."
"Hayli solgun göründüğünüz için söylüyorum bunu."
"..."
"Başvuru formundaki fotoğraflarınız."
"..."
"Evrakta başvuru sahibinin ikna edici fotoğrafları eksik."
"..."
"Buradaki fotoğraflarla iş başvurusu yapamazsınız. Ben söylemiş olayım."
"..."
"Biraz spor yapsanız iyi olacak."
"..."
"Ayrıca birkaç dakika solaryuma girseniz."
"..."
"*Fitness* salonunun yerini biliyor musunuz?"
"..."
"*Fitness* salonunun yerini biliyor musunuz?"
"Evet."
"Ama?"
"..."
"Ama?"
"..."
"*Fitness* salonunun yeri neresi?"
"..."
"Nerede salon?"
"Bodrum katında."
"Bodrum katında demek."
"..."
"Bodrum katındaki yerler sizi ürkütür mü?"
"..."
"Şunu sordum: Bodrum katındaki yerler sizi ürkütür mü?"
"Sanırım hayır."

"Sanırım, ne demek?"

"..."

"Sanırım, ne demek?"

"Bilmiyorum."

"Bilmiyorsunuz."

Lichtenstein notlar alıyor. Başını kaldırmadan aniden soruyor: "İş bulmak için gerçekten çabalıyor musunuz?" Karla anlamıyor. Psikolog, iş bulmaya gerçekten çabalayıp çabalamadığını kadına bir kez daha soruyor. "Yoksa yalnızca istiyor musunuz?" Karla, ani bir öfkeyle verdiği yanıtta, iş bulmayı elbette istediğini söylüyor. Yıllardır tek istediği bu... Yıllardır tek bir basit işin sağlayacağı rahatlıktan ve huzurdan başka bir şey düşünmüyor. Sırf o huzur için her şeyini verirdi.

Lichtenstein kadına bakıp, "Yine de derinlerde bir yerde kuşku mu duyuyorsunuz acaba diye düşünüyorum," diyor. "Ya da korku. Günün birinde gerçekten iş bulduğunuzu hayal etmenin bile yarattığı tiksinme. Bunu bir düşünün."

Kadının evrakını karıştırıyor. "Evli değilsiniz?"

Karla, hareket etmeden usulca yanıtlıyor: "Hayır, değilim."

"Çocuklarınız da mı yok?"

"Yok."

"Çocuk sevmez misiniz?"

"Elbette severim."

"Çocuk sahibi olmayı hiç mi istemediniz?"

"İstedim."

"Ama?"

Kadın verecek yanıt bulamıyor.

"Ama?"

Kısa bir aradan sonra: "Erkek arkadaşınız da mı yok?"

"Hayır. Şu an yok."

"Neden yok?"

Sessizlik.

"Neden yok?"

"Yani... denk..."

"Anlamadım?"

"Yani... şey... denk..."

"Denk mi gelmedi?"

Karla başını sallıyor.

Uzun bir sessizlik oluyor.

"Sormama izin verirseniz, hoş birisiniz, uzun boylu ve incesiniz... Neden bir erkek arkadaşınız yok?"

"..."

Karla'nın aklına sonradan birkaç cümle geliyor: Erkek arkadaş mı? Biriyle tanışacak veya onunla akşam yemeğine çıkacak param yok. Ama dile getirmiyor bunları.

Yine uzun bir sessizlik oluyor.

Bir sonraki konuya geçiliyor: Lichtenstein, kadının erkek arkadaşı yoksa arkadaşlarının ya da ahbaplarının da mı olmadığını soruyor. Sonra daha da doğrudan bir soru yöneltiyor kadına: "Kadın ya da erkek dostlarınız yok mu sizin? Ya da hiç olmazsa tanıdıklarınız? SPHERICON'da da mı yok? Burada kimseyle tanışmadınız mı? Hayır mı? Gidip kimseyle konuşmadınız mı? Ya da birinin gelip sizinle konuşmasına izin vermediniz mi? Hayır mı? Siz yalnızca geçmişte kalanları, unuttuklarınızı ve reddettiklerinizi mi tanıyorsunuz?" Sessizlik. "Neden kendiniz hakkında bu kadar olumsuz düşünüyorsunuz? Bu kadar suçlayıcı? Bu kadar menfi? Bu kadar ilgisiz? Neden saklanıyorsunuz?"

"Saklanmıyorum."

"Saklanıyorsunuz. Kendi arkanıza saklanıyorsunuz. Kendi hayatınızın arkasına. Kendi kollarınızın, kendi yüzünüzün, kendi varlığınızın arkasına saklanıyorsunuz. Neden yapıyorsunuz bunu?"

"Öyle bir şey yapmıyorum."

"Sanırım yapıyorsunuz."

Sessizlik.

"Sigara içiyor musunuz?"

Karla içmediğini söylüyor.

"İçki içiyor musunuz?"

Karla içmediğini söylüyor.

"İçki içmiyorsunuz yani?"

"İçmiyorum."

"Bunca yalnızlığınıza rağmen mi?"

"..."

"Tek damla bile mi?"

"Nadiren."

"Nadiren ne demek?"

"..."

"Nadiren ne demek? Haftada bir mi? Haftada iki mi? Ya da günaşırı mı?"

Karla yanıt vermiyor.

"O halde adını ben koyuyorum: Düzenli içki içiyorsunuz, ama nadiren."

Karla artık yüksek sesle değil sadece içinden yanıt veriyor: Evet, düzenli içki içiyorum, ama nadiren... Evet, ne ahbabım ne dostum var.

Lichtenstein ayağa kalkıp odasında geziniyor. Kısa cümlelerle özetliyor: "Çocuğunuz yok. Çocuk istemediğiniz aşikâr. Evli değilsiniz. Erkek arkadaşınız yok. Bir erkek arkadaşın yokluğunu da hissetmiyorsunuz. En azından aşırı duygulara kapılmıyorsunuz bu konuda. Tanıdıklarınızın ya da dostlarınızın da olduğu söylenemez. Yalnız bir hayatınız var. Spor yapmıyorsunuz. 'Job Quest' izlemiyorsunuz. Kendi hayatınızı düzene koymakla pek ilgilenmiyorsunuz. Hayatınız mevcut versiyonuyla ikna edici değil. Büyük bir bölümü renksiz ve cansız. Hayatınız dışarıdan neden böyle cansız görünüyor? Bir işveren kendine şu soruyu sorabilir: Burada biri var mı gerçekten? Donuk, soluk ve umursamaz görünüyorsunuz. İlgilendiğiniz pek bir şey yok. Ne kendinizle ne de başkalarıyla ilgilisiniz. Üstelik işsizsiniz. Birkaç yıldır hem de. Görünüşe bakılırsa var gücünüzle bir iş bulma peşinde değilsiniz. Memnun musunuz bu durumdan? Onaylıyor musunuz bunu? Arkadaşlardan ve mutluluktan uzak. Duygulardan ve sıcaklıktan uzak. Umutsuz ve işsiz..."

Karla sessizce oturuyor. Başı belli belirsiz hareket ediyor sadece.

Lichtenstein'ın düşünceleri raporuna, bir de şu sıralar yaptığı bilimsel çalışmaya, işsiz insanların duyguları ve psikolojik durumları üzerine yazdığı makaleye yöneldi bile: *Uzun süreli işsizlerde psikojenez.*[25] Çalışmada, belli kişilik özelliklerinin işsizliğe ne ölçüde zemin hazırladığı araştırılıyor. İşsiz insanların işsizlikle birlikte değil, işsizlik durumundan önce de çoğunlukla semptomatik kişilikler oldukları belirtiliyor: İstatistiksel açıdan çoğunlukla ömür boyu iletişim sıkıntısı çeken ve bağlanma korkusu yaşayan kaygılı insanlar. Olumsuz çocukluk anıları tarafından yönetilen potansiyel anlamda depresif, özgüveni ve dünyaya güveni zayıf kişilikler. İşsiz kalışa öz nefret ve dayanıklılığın zayıflaması gibi belirtiler eşlik eder. Bilişsel-duygusal yönelimleri müzmin düzeyde kötümserdir; anne babaları ve aileleriyle ilişkileri genellikle sorunludur. Bu kişiler duygusal bakımdan çoğunlukla tutuktur. Duyguları, bulundukları durumun sonucundan ziyade nedenidir. Lichtenstein'ın makalesindeki bölüm başlıklarından biri şöyle: *Can your personality make you unemployed?*[26] Makale, İngilizce. İstatistiklerle dolu. Bir istatistiğe göre, belli bir boyun üzerindeki insanların, bu boyun altındaki insanlara nazaran işsiz kalma olasılıkları daha düşük. Aynı yıl doğmuş bir grup kadın arasında boyları 1,70 metreyi aşanların kırk yaşına kadar sadece %11,3'ü işsiz kalıyor. Lichtenstein, Karla'yı inceliyor: Bu kadının boyunun bu ölçünün açıkça üzerinde olduğu daha ilk bakışta fark ediliyor. Kadın uzun boylu, ince ve hoş. Uzun boylu olduğu otururken bile bacak uzunluğundan anlaşılıyor. Bu kadının istatistiksel bakımdan işsiz olmaması gerekirdi.

. / .

25 Ruhsal fonksiyonların kaynak ve evriminin incelenmesi. (ed. n.)

26 (İng.) Kişiliğiniz sizi işsiz bırakabilir mi? (ç. n.)

"Nasıl geçti?" Karla ranzanın alt katında yatıyor. Koğuş ışıkları söndürülür söndürülmez üst kattan soru geliyor: "Nasıl geçti? Psikolog randevun yani." Karla'nın üstünde şişman bir kadın yatıyor. Eskiden bir markette kasiyermiş. Neredeyse her akşam, uykuya dalıncaya kadar, o günleri anlatıyor, müşterilere selam veriyor, kasayı kullanıyor, bozuk para sayıyor. "Doktor neler sordu? Neler sordu?" diye ürkek bir merakla öğrenmek istiyor; Karla uzun sürmüş bir ameliyattan az önce uyanmış gibi. "Neler yaptı?" Her sorunun ardından yatakta bir yanından diğer yanına dönüyor. Ranza sallanmaya başlıyor. "Nasıl biri?" Lichtenstein gerçekten psikolog muymuş? Neler sormuş? Canı acımış mı? Karla yanıt vermiyor. Başını yastığının altına sokmuş, adeta soluk almadan yatıyor.

. / .

Daha sonra doğrulup kendi kendine bazı yanıtlar veriyor: (1) Sözkonusu hasta olunca, hiçbir şey göründüğü gibi değil, diyor psikoloji. (2) Genel anlamda da sözkonusu dünya olunca her şey göründüğü gibi, diyor psikoloji. (3) Ne yapalım, dünya böyle (vurgu, *ne yapalım* üzerinde). (4) (Genelde) suç insanın kendinde. (5) Eskiden dinde insana bakıldığı gibi: Her şey insana karşı, her şey dünyanın ve Tanrıların lehine. (6) Hasta yanılıyor. (7) Lütfen ayakkabılarınızı çıkarın.

. / .

Gece vakti kadının aklına başka yanıtlar da geliyor; ama geç, çok geç artık, ancak böyle olması beklenmedik sözcüklerin coşkusunu değiştirmiyor; Lichtenstein'la yaptığı görüşmede söyleyebileceği, evet mutlaka söylemesi gereken ancak nutku tutulduğu için söyleyemediği sözcükler bunlar. Yanıtların arkası kesilmiyor. Yattığı yerde yanıtlar, beynine karşılık veren yanıtlar ve karşılığa karşılık veren yanıtlar üşüşüyor.

. / .

Örneğin şu, bir iş bulmak için gerçekten çabalıyor musunuz, sorusu. Yıllardır yaptığı iş başvurularına aldığı ret yanıtları öylesine çoğalmıştı ki gün gelmiş iş ilanlarına artık kendi adıyla değil akrabalarının ya da arkadaşlarının adlarıyla ve özgeçmişleriyle başvurmaya başlamıştı. Olumsuz bir yanıt okumanın ne demek olduğunu anlamaları için yapmıştı bunu onlara. Olumsuz yanıtla artık baş başa kalmamak, onu başkalarıyla paylaşmak için yapmıştı. Kusursuz özgeçmişlere sahip arkadaşlarına bile olumsuz yanıtlar gelmişti. Oysa Karla arkadaşlarının hayatlarını olabilecek en iyi açıdan – kendisininkinden daha iyi bir açıdan– göstermek için uğraşmıştı. Gelgelelim bu uğraşları arkası kesilmeyen olumsuz yanıtların yeknesaklığını değiştirememişti. Bir iş başvurusunda bulunmak, başvuruyu yapan kişinin bu pozisyon için uygun olmadığının kesin bir işareti demekti sanki.

. / .

Karla, sabahın erken saatlerinde ağlıyordu.

. / .

SPHERICON'da hayat, bir öğrenme ve çalışma hayatıdır: Çalışmayı öğrenmek ve çalışmayı yeniden öğrenmek. *Labor improbus*. SPHERICON'da geçen bir haftanın her günü, bir işgününün yükünü tam olarak yansıtmalıdır. Yansıtmakla kalmamalı, yeniden üretmeli ve hayata geçirmelidir. Yataktan kalkıldığı ilk andan yatağa yatmadan önceki son dakikalara kadar. Dönem sonunda kursiyerlerin çok azı bir iş bulacak olsa bile böyledir. Kalıcı olan, düzenli gayret ve çalışma, fiziksel, psikolojik ve sosyal deneyimlerdir. SPHERICON bu yüzden kendini aynı zamanda bir deneyim dünyası olarak konumlandırır; bu özelliğiyle, ziyaretçilerine uzak ülkelere ve

eski çağlara gitme deneyimini tattıran macera parklarıyla kıyaslanabilir. SPHERICON, katılımcılara iş deneyimi olanağı sunar: Bireysel çalışma, işbirliği, grup çalışması, sadece amaç uğruna araç olarak değil aynı zamanda öz çıkar uğruna çalışma. *Labor improbus*. Üstelik bunun günlerce, haftalarca ve aylarca yapılması. Okulun aralıksız ritmine uygun olarak. Bir dönem üç ay sürer. Kursiyerler bu süre zarfında hafta sonları dahil olmak üzere okulda kalırlar. Evlere gidilmesi planlanmamıştır. Sadece gerekçeli ölüm vakalarında ve acil durumlarda gidilir.

Hafta sonları ders yapılmıyor. Kursiyerlerin sabahları yataktan daha geç kalkmalarına izin veriliyor. Cumartesi ve pazar günleri boyunca yalnızca küçük ödevler yapılıyor, verilen görevler yerine getiriliyor. Bunun dışında serbest zaman var. Çoğunluk bilgisayar başına oturup otobiyografi taslakları üzerinde çalışıyor. Veya mektup yazıyor. Veya mektup bekliyor. Veya zihnen jeton dağıtımına hazırlanıyor. Veya bilgisayar oyunları oynuyor: "Job Quest" ve devam versiyonu "Job Attack". Bu oyunda hedef, yalnızca bir iş pozisyonunu ele geçirmek değil, aynı zamanda başkasının elinden almak. Oyuncular internet ya da intranet üzerinden oynuyor. Birbirlerine karşı oynuyorlar. Ya da bir üçüncüye karşı birleşiyorlar. Olabilecek en maceralı yollardan işyeri sahiplerini dinliyor ve gözetliyorlar, şifreleri kırıyor, başkalarının e-postalarına bakıyor, küçücük bir dikkatsizlik, bir zayıf nokta arıyorlar, torpidoları hazır denizaltıların usulca ilerlemesi gibi, hedeflenen bir pozisyona sezdirmeden yaklaşıyorlar. Sonra bir anda can alıcı butona basıyorlar: "Job Attack."

Jeton dağıtımı cumartesi günleri öğleden sonra saat 14'ten itibaren sekreterlikte yapılıyor. Kursiyerler alfabetik sıraya göre içeri çağrılıyorlar. Alfabetik sıra kuralına rağmen birçok kursiyer sekreterlik çevresinde çok daha önceden toplanıyor. Diğerleri dışarı çıkıp okul binasının çevresinde dolaşıyor ya da *fitness* salonunda kondisyon bisikleti çeviriyor ya da saatlerce duş alıyor.

Kampus dışında görülebilecek pek bir şey yok. Bitişikteki arazilere, depolara ya da fabrikalara girilmesi yasak. Buraları Alman çoban köpekleri koruyor. SPHERICON arazisi dışına yalnızca ana kapıdan çıkılabiliyor. Kapı doğrudan Düsseldorfer Straße üzerinde. Neredeyse hiçbir kursiyerin içinden caddeye çıkmak gelmiyor. Okul yönetiminin kesin izni olmadan caddeye çıkılması zaten yasak. Aslında caddenin doğru düzgün bir yere çıktığı da yok. Üzerinde otobüs durakları yok. Kent, on kilometre uzaklıkta; otobanlar ve otoyollar boyunca uzanan yürünmesi zor kilometreler. *Job Attackers*. Dünya, *Job Attacker*'larla dolu.

Ellerinde cep telefonlarıyla bir köşeye oturmuş anlatıyor ya da yazıyorlar. Bazıları ellerinde hiçbir şey olmadan oturuyor. Yine bazıları yılmadan çalışmaya devam ediyor: İngilizce sözcük ezberliyor, ölüm ilanlarını inceliyor ya da özgeçmişlerle uğraşıyor. Sağ elini kullanan bir kursiyer, üç hafta içinde kendini solağa dönüştürüyor, öylesine, değişim hevesiyle, belki de değişim öfkesiyle, "A New Life"ta yazan şu cümleyi kanıtlamak istercesine: "Değiştirilemeyecek hiçbir şey yoktur."

. / .

Jeton dağıtımının ardından rahatlamadan coşkuya, şaşkınlıktan hayal kırıklığına uzanan tepkiler kesişiyor, birbirine giriyor. *Downcoined*. Jeton azaltma. Birkaç kişi bir açıklama yapılacağı beklentisiyle hemen Fest'in odasına gidiyor. Ama Fest ya yerinde değil ya da kapıyı açmıyor. Bunun üzerine bir başka odaya, müdür yardımcısı Mr. Armstrong'un odasına yöneliyorlar. O da kapıyı açmıyor. Açınca da yalnızca İngilizce konuşuyor. "This is not within my province... I am the wrong person to ask... Try next time even harder... Assert yourselves!"[27]

---

27 (İng.) Bu benim alanım değil... Yanlış kişiye soruyorsunuz... Bir dahakine daha sıkı çalışın... Gösterin kendinizi! (ed. n.)

Jeton dağıtımından sonra kursiyerlerin çoğu kafeteryaya akın ediyor. Otomatların önünde ilk kuyruklar oluşuyor. Her yerden madeni para sesi geliyor: Bekleyen kursiyerlerin avuçlarındaki ya da otomatların içinde yuvarlanan jetonların sesleri. Bira otomatının etrafında toplanıyorlar. Bu otomat cumartesi günleri dolduruluyor. Biralar alındıktan sonra haşlanmış yumurtaların ve tuzlu çöreklerin olduğu yere gidiliyor. Masalarda yüksek perdeden hesaplar yapılmaya ve içki içilmeye başlanıyor. Takaslar yapılıyor, jetonlar özgeçmişlerle ya da ölüm ilanlarıyla değiştokuş ediliyor. Bira karşılığında cep telefonuyla konuşma. Tuzlu kraker karşılığında iş başvuru mektubu. Ya da e-posta şifreleri karşılığında yeni keşfedilen kestirme yollar: "Job Attack"in gizli dünyasında keşfedilen kestirme yollar.

Fonda müzik çalıyor. Bira otomatının üzerinde duran bir müzik setinden geliyor ses. Dans edilebilir aslında. Bunun için yeterince yer var. Müdürlük de itiraz etmez. Bilakis! Kursiyerlerin dansla iletişim kurması bilhassa isteniyor. Hatta istenmekten de öte. Üstelik sadece dans yoluyla iletişim değil istenen. Daha ileri seviyede iletişim kurabilmek için kafeterya cumartesi günleri oturma ve uzanma minderleriyle donatılıyor. Yani bolca fırsat var; sadece yastık, kuytu köşeler ve perde değil, aynı zamanda bir prezervatif otomatı seçeneği sunuluyor. Otomat, *fitness* salonunun yanındaki duvarda asılı. En üst katın sonunda, eğitmenlerin çoğunun gözünde bütün okulun pedagojik görkemi ve zirvesi sayılan iki özel oda bulunuyor: *Weekend-Suite I*, *Weekend-Suite II*...

·/·

Ansgar Fest, kafeteryaya giriyor ve dans pistinin boş olduğunu görüyor. Kursiyerler, masalarda iki büklüm oturmuş haşlanmış yumurta yiyor, şişelerden bira yudumluyor ya da jetonlarını sayıyor: İki büklüm olmuş, acınası bakışlı bir kalabalık. Fest'in aklına eski dans geceleri geliyor. En iyi

kursiyerlerini anımsıyor: Heißmeyer, Kappellmann, Hagenburg... Hagenburg... Hagenburg, bir saniye sonra hangi kadınla dans edeceğini bilmeden dans pistine fırlardı. Karşısına ilk çıkan kadına dans ederek yaklaşır, dans sırasında kadını köşeye sıkıştırır, kahve ve bira otomatlarının arasında öpüp dururdu. Öperek koridora çıkarırdı. *Weekend-Suite* anahtarı, ya pantolonun cebinde ya da yanındaki kadının pantolonunun cebinde hazır olurdu. Hagenburg, odaya kiminle gireceği konusunda daha hiçbir fikri yokken isterdi nöbetçi öğretmenden anahtarı. Kadınları çıldırtırdı. Onlara ani tavırlarla yaklaşır, partnerlerini sürekli değiştirir, dans, öpüşme ve yatak arkadaşlarının biri gider biri gelirdi. Nefes kesici macera oyunları... Hagenburg, bir kadına dans ederek yaklaşırken son anda yön değiştirir ve karanlık bir köşede bir başka kadına sahip olurdu. Hagenburg... Bir iş görüşmesi simülasyonunda, yoksulluğu neye benzettiği sorulmuş, o da "tekeşliliğe" yanıtını vermişti. Hagenburg... Cumartesi günleri kullanılan odalara belli bir kadınla girmek kolaydı. Ama bu odayı her cumartesi başka bir kadınla paylaşmak onun sanatıydı. Gece yarısı yatağından kalkıp başvuru mektupları yazardı.

Müdür Yardımcısı Armstrong kafeteryaya giriyor. Müzik setini kapatıp dans pistine çıkıyor. Elinde bir mikrofon tutarmış gibi konuşuyor:

"Is there no one here... to dance?"[28]

Kursiyerleri süzüyor.

"No?.. You don't wanna dance?"[29]

Kursiyerlerin arasına giriyor.

"Don't wanna dance?"

Kursiyerlere daha da yaklaşıyor.

"Not even with yourself?"[30]

---

28 (İng.) Burada dans edecek kimse yok mu? (ed. n.)

29 (İng.) Hayır mı? Dans etmek istemiyor musunuz? (ed. n.)

30 (İng.) Kendinizle bile mi? (ed. n.)

Gelip önlerinde duruyor.
"Why are you here?"[31]
Sonra.
"Why don't you go to bed?"[32]
Sonra.
"Were you downcoined?"[33]
Sonra.
"You look as if you were downcoined."[34]
Sonra.
"You're not really here."[35]
Masa masa dolaşıyor.
"Not here... Nor there... Not anywhere..."[36]
Yandaki masaya gidiyor.
"You are nowhere..."[37]
Sonra tekrar dans pistine dönüyor.
"Nowhere."
Sessizlik.
Baştan başlıyormuş gibi yapıyor.
"Bana yaşadığınıza dair bir işaret verin."
Bakışlarını salonda gezdiriyor.
Kursiyerler şaşkınlık içinde oturuyorlar.
"Hiç değilse öldüğünüze dair bir işaret verin."
Kaçırılan bakışları yakalıyor.
"Give me a sign."[38]
Koşarak bir masaya gidiyor.
"Give me an H."
Elleriyle kavrıyor.
"Bana bir E. ver."

---

31 (İng.) Neden buradasınız? (ed. n.)
32 (İng.) Neden yatmıyorsunuz? (ed. n.)
33 (İng.) Jetonlarınız mı azaltıldı? (ed. n.)
34 (İng.) Jetonlarınız azaltılmış gibi görünüyorsunuz. (ed. n.)
35 (İng.) Gerçekte burada değilsiniz. (ed. n.)
36 (İng.) Burada değil... Orada değil... Herhangi bir yerde değilsiniz. (ed. n.)
37 (İng.) Hiçbir yerdesiniz. (ed. n.)
38 (İng.) Bana bir işaret verin. (ed. n.)

"Bir E."

Kursiyerler taş kesilmiş halde ağızlarını açamadan oturuyor.

Bazıları bira şişelerini ellerine alıyor.

E.'yi orada bulabilecekmiş gibi.

"Bir E!"

Birkaç kursiyer kekeleyerek E harfini telaffuz ediyor.

Armstrong bu harekete alkış tutuyor ve yürümeye devam ediyor.

"Give me an L."

Bir sandalyeden diğerine geçerek bunu söylüyor.

"Just an L."

Birkaç kursiyer alçak sesle "L" diyor.

"Bir L daha!"

Bir L daha istiyor.

Sonra bir O.

"Give me an O."

Karla'nın, eskiden markette kasiyerlik yapan *–downcoined–* sıra arkadaşına yalvarıyor.

"Give me an O. Please give me an O."

Kadının sol elini yakalıyor.

"Please!"

Kadın zayıf bir sesle "O" diyor.

Armstrong havaya sıçrıyor, dinliyor ve haykırıyor.

"She got it. She got an O."[39]

Ön tarafa doğru ilerliyor.

"An O. Okey-doke."[40]

Kollarıyla kürek çekme hareketleri yaparak pistin ortasında duruyor.

"*Hello!* Say it. All of you. Say *Hello*. Say it!"[41]

Kursiyerlerden tek tük *Hello* sesleri geliyor.

---

39 (İng.) Başardı. Bir O çıkardı. (ed. n.)

40 (İng.) Bir O. Tamamdır. (ed. n.)

41 (İng.) Hello! Söyleyin haydi. Hepiniz. Hello deyin. Söyleyin! (ed. n.)

"Daha yüksek!"
Sesler biraz yükseliyor.
Ama Armstrong için yeterli düzeyde değil.
"Daha yüksek!"
Yeterince yüksek değil.
"Louder!"
Yeterince yüksek değil.
"Say and wave *hello*."[42]
Dizlerinin üzerine çöker gibi yapıyor.
Sırf herkesten bir *Hello* gelsin diye.
"*Hello!*"
Basit vurguyla.
Çifte vurguyla.
Hiper vurguyla.
"*Hello!*"

Armstrong, cumartesi akşamı selamı diye bir fikir ortaya atıyor. Yalnızca onun değil, SPHERICON'un fikri bu: Sarsılma, kendi dışına çıkma, kendini aşma, güçlü bir selamlaşma. Kursiyerlerin *Hello* sesleri gitgide daha yüksek perdeden çıkıyor. Sesler ilk başta boğulmak üzere olan insanların çığlıklarını, ürkmüş imdat çağrılarını andırıyor. Sonra daha tok çıkıyor. Müzik setinden yükselen müziğin ritminde. Fest, müzik setine yeni bir kaset yerleştirmiş. Müzik, bas tonları ve bateri ritmi eşliğinde bir *synthesizer* sesiyle başlıyor. *Say hello. Say it. Say and wave hello.* Kursiyerler dans eder gibi yapıyor, müziğin sesi yükseldikçe isteseler de istemeseler de –hatta otururken bile– hareket ediyorlar. Sanki bir konser izliyorlar. Sanki, sonsuz bir şarkının tekrarlanıp duran nakaratında konserin kendisi olmuşlar. *Say and wave hello.* Arka planda hayali gitaristler duruyor sanki. Armstrong bizzat bu hayali gitaristlerden biriymişçesine hareket ediyor. Kâh gitarist oluyor kâh gösterisinin sonuna gelmiş ve hareketleriyle herkesi konsere dahil eden *rock*'çı baterist. SPHERICON'da

42 (İng.) *Hello* deyin ve el sallayın. (ed. n.)

bir cumartesi akşamı başlıyor. Enerji düzeyi yüksek ısınma egzersizleri. Canlandırıcı bir akşam izlenimi veren, *High Energy Warming-Up*. Armstrong eğilerek selam veriyor. Dans edermişçesine eğiliyor. Biraz şaşkın bir gülümsemeyle "Teşekkürler" diyor. Mikrofonla konuşuyor adeta, ama konuşmaktan ziyade soluyor, gülümsüyor: "Thank you. You are wonderful."[43] Ardından gece başlıyor.

./.

Evet, birkaç kişi dans etti. Gecenin sonlarına doğru sadece vedalaşmak için bile olsa birkaç el birbirine dokundu. Ansgar Fest, bir perdenin arkasında sarılanlar gördü, sonra üstünkörü bir öpüşmeye tanık oldu. Fazlası yaşanmadı. "Çocuk gibiler," diye mırıldandı Fest. Ardından kursiyerler uyumak üzere koğuşlarına çekildiler. Malum iki odanın anahtarları, isteyen olmadığı için Fest'in cebinde kaldı.

./.

Weekend-Suite I ve *Weekend-Suite II*: İki odada da çift kişilik yatak bulunuyor. Çarşaflar daima temiz. Yatağın iki tarafına okuma lambalı komodinler yerleştirilmiş. Yatakların karşısında bir dolap duruyor. Duvara bir lavabo monte edilmiş. Odalar yeni döşenmiş. Hiçbir eksiğin olmamasına özen gösterilmiş. Solaryuma gizlenmek için bir neden kalmadı artık. İki kişi ya da tek başına. "A New Life" şöyle diyor: "*Weekend-Suits*. Eğitmeninize ya da akıl hocanıza başvurun." Fest, kendisine başvurulduğunda, birbirlerine henüz sarılmış olan çifte hiç duraksamadan anahtarı uzattı. Onlara anlayışla yaklaştı. Ondan sonraki bütün aşk ilişkilerine –kim kiminle birlikte olursa olsun– aynı anlayışı gösterdi, partnerler ne kadar sık değiştirilirse o kadar iyiydi. SPHERICON

43 (İng.) Teşekkürler, harikasınız. (ed. n.)

cephesinde bunlar eğitime katkı demekti: İş başvurusunun farklı bir formuydu, fazladan bir egzersizdi, kabul gören parmak alıştırmalarıydı. Tecrübeyle sabitti, bu alanda yetenek ve cesaret gösterenler, aynı yeteneği ve cesareti bir pozisyona başvururken de gösteriyordu. Lichtenstein'ın bu konu üzerine yaptığı araştırmalar ortadaydı: İnsanlar cinsel partnerlerini fethetmekte ne kadar başarılıysa iş arama konusunda da o kadar başarılı oluyordu. Tersi de geçerliydi: Bir kişi iş başvurularında ne kadar başarısızsa eş arayışında da o ölçüde başarısızdı. İşsizler daha dans pistinde fark ediliyordu. Dans pistine çıkmaya cesaret gösterirlerse tabii.

Dönem ilerledikçe kursiyerler Fest'e gidip iki odanın anahtarını istemeye başladı. Bazıları lafı dolandırarak soruyor, inatla sürekli yeni hamleler yapıyordu. Bazıları anahtarı doğrudan ve açıkça istiyordu. Bazıları Fest'le günler öncesinden bazıları ise birkaç dakika önce görüşüyordu. Bir tarafta çiftler oluşuyor, diğer tarafta çiftler ayrılıyordu, yani tam anlamıyla "A New Life"ta öngörüldüğü gibiydi: Çeşitlilik, yenilik, olumsallık. Hiçbir şey olduğu haliyle kalmamalıydı. Okul yönetiminin bir iç yönergesine göre odaların aynı çifte iki defadan fazla verilmesi yasaktı. "A New Life"tan bir alıntı: "Rasgele cinsel ilişki başlı başına bir yetenektir." Bir de şu: "Mevcut bir işiniz varken yeni bir pozisyona başvurabilmek, oradan da yeni işlere geçmek özgürlük demektir."

. / .

Odaları, çift olmayan çiftler de birkaç kez kullandı. Birbirlerine doğru düzgün dokunmadan çift kişilik yatakta yattılar. Herkes arkasını dönüp uyudu. Yatağın rahatlığını deneyimlemek ya da lavabonun keyfini sürmek için oradaydılar. Odayı, sırf konforundan dolayı otel odası olarak kullanıyorlardı. Herkesle birlikte koğuşta olmaktansa iki kişi aynı yatakta yatmayı daha çekilebilir buluyorlardı. Bir kursiyer,

çift kişilik yatakta tek başına yakalanmıştı. Kitap okumak için komodin lambasından yararlanıyordu.

. / .

Bu gibi kötüye kullanımlarda acımasız cezalar verilir; oysa SPHERICON'da ceza yoktur aslında, onun yerine ödül ve ödül indirimi vardır, örneğin haftalık jeton miktarının Eksi *Basic*'e düşürülmesi, bahçeye çıkma yasağı, cep telefonu yasağı ya da özgeçmiş yazmak, işe başvuru antrenmanı, iş görüşmesi telefonu simülasyonunda sonu gelmeyen nakaratlar ya da kondisyon bisikletiyle 50 kilometre katetmek gibi ek alıştırmalar.

. / .

Roland Bergmann gecenin üçünde uyandırıldı. Saatin kaç olduğunu, karyola başına asılı kol saatinden gördü. Başucunda duran Ansgar Fest, elini uzatıp ona dokundu ve ne yüksek ne alçak bir sesle, "Lütfen kalkın ve benimle gelin," dedi. Roland Bergmann giyindi. Diğer kursiyerler olup biteni fark etmemişti. En azından görünüşte uyur gibiydiler. Fest, Bergmann'ı koğuştan koridora çıkardı. Annemle babam öldü. Roland Bergmann'ın bundan kuşkusu yoktu şimdi. Korkunç bir şey oldu. Annemle babam öldü. Beni bu yüzden bu saatte kaldırdılar. Birlikte merdivenleri indiler. Giriş katının ışıkları yanıyordu. Sekreterliğin kapısı açıktı. Bu kapının yanından geçip okul müdürünün odasına vardılar. Fest kapıyı çaldı ve girdiler. Von Benkdorff uzun bir masada oturuyordu. Önünde evrak vardı. Yanında okul psikoloğu Lichtenstein oturuyordu. Roland Bergmann'a usulen selam verdiler. Oturmasını istediler. Fest, masanın karşı tarafına, müdürün yanına oturdu. Adamların üçü de Bergmann'ın karşısında oturuyor ve henüz kimse konuşmuyordu. Roland Bergmann, müdür odasının içini ilk kez görüyordu. Odanın duvarları beyaz bo-

yalı suntayla kaplı değildi, tuğladan örülmüştü. Duvarlarda ders programları ve koğuş yerleşim planı asılıydı. Planlara işaretlenmiş yataklar da tek tek görülebiliyordu, üzerlerinde kursiyerlerin adları yazılıydı. Bergmann, adını taşıyan yatağı da gördü. Yatağı şimdi boştu...

Doğrudan sorulara geçildi. Müdür Bergmann'la konuşmaya başlar başlamaz üçü birden –von Benkdorff, Lichtenstein ve Fest– başlarını kaldırdı:

"1977 yılında Stuttgart'a bağlı Backnang'da doğdunuz, öyle mi?"

Roland Bergmann başıyla onayladı.

"Okula 1984'te başladınız, öyle mi?"

Roland Bergmann başıyla onayladı.

"Neden 1984'e kadar beklendi?"

"..."

"Neden 1983 değil?"

"Çünkü..."

"Çünkü ne?"

"Çünkü babam işi icabı yurtdışındaydı ve beni de yanında götürmüştü."

"Nereye?"

"Madrid'e, İspanya."

"Güzel. Okulda öne çıkan herhangi bir özellik mevcut mu?"

"Özellik mi?"

"İlkokul yıllarında?"

"Ben..."

"Evet?"

"Ben ... izciydim."

"Devam."

"Basketbol oynadım."

"Anlamadım?"

"Beyzbol demek istedim."

"Çok güzel! Lise?"

"Backnang Max-Born Lisesi."

"Yabancı diller?"
"İngilizce ve Fransızca..."
"Başka?"
"İspanyolca."
"Yurtdışında kaldınız mı?"
"Öğrenci değişim programıyla İskoçya'da."
"Başka? Başka nerede?"
"Kanada'da."
"Kanada'nın neresinde?"
"Sherbrooke'ta."
"Ben Quebec'te sanıyordum."
"Sherbrooke Quebec'tedir."
"Quebec'in tam olarak neresinde?"
"Güneyinde."
"Nerede?"
"Vermont sınırında."
Müdür, Ansgar Fest'e bir an takdirle bakıyor.
"Lise bitirme sınavı?"
"1998."
"Neden 1997 değil?"
"Kanada'da geçen bir yıl sebebiyle."
"Güzel."
"Seçmeli dersler?"
"Kimya ve biyoloji."
"Neden biyoloji?"
"Çünkü..."
"Anlamadım?"
"Öyle gelişti."
"Üniversite?"
"Biyo..."
"Anlamadım?"
"Biyokimya."
"Anadallar?"
"Botanik."
"Anlamadım?"

"Genetik."
"Başka?"
"Moleküler biyoloji."
"Hımmm..."
"..."
"Mezuniyet?"
"2006, lisans."
"Sonra?"
"Üniversitede araştırma görevlisi."
"Görev alanlarınız?"
"Hocamın derslerine eşlik ettim... Bilimsel konferanslara katkıda bulundum... İdari alanda da deneyim kazandım..."
"Bu kadar mı?"
"Hayır."
"O zaman?"
"..."
"O zaman?"
"..."
"Doktora?"
"2012."
"Hımmm."
"..."
"Sonra?"
"Sözleşmem bir yıl daha uzatıldı."
"Hah işte böyle."
"..."
"İş deneyimi? Stajlar?"
"Laboratuvarda çalıştım."
"Nerede?"
"Üniversitede."
"Başka nerede?"
"Üniversite dışında da çalıştım."
"Tam olarak nerede?"
"Bir enstitüde."
"Ne enstitüsünde?"

"Dr. Jäger Enstitüsü."
"Ne enstitüsüdür bu?"
"Çevresel ölçüm meseleleriyle ilgilenen bir enstitü."
"Neleri ölçüyorlar?"
"Çevre kirliliğini."
"Haa."
Sessizlik.
"Hastalıklar?"
"..."
"Geçirdiğiniz ağır hastalıklar var mı?"
"Üniversitedeki asistanlık sürecimde mi diyorsunuz?"
"Genel olarak geçirdiğiniz hastalıkları kastediyorum."
"Hayır."
"Kronik hastalıklarınız da mı yok?"
"Hayır."
"Ruhsal hastalıklar?"
"Hayır."
"Ailenizde de mi yok?"
"Yok."
"Hiçbir hastalığınız yok?"
"Yok."
"Ya da engellilik durumu? Adli tıbba konu olan hastalıklar?"
"..."
"Açık konuşabilirsiniz?"
"..."
"Uyuşturucu?"
"Hayır."
"Hap ya da ilaç bağımlılığı?"
"Hayır."
"Hapis yattınız mı?"
"Hayır."
"İşlediğiniz herhangi bir suç var mı?"
"Hayır."
"Trafik cezası da mı yok?"

"Hayır."

Uzun bir sessizlik.

"Biyolojiyle ilgili bir soru: Bir molekül nedir?"

"..."

"Sizce bir molekül nedir?"

"Bir kimyasal bileşiğin ... en küçük ... birimi."

"Karbon kaç moldür?"

"Şu an... bilemiyorum."

"Bilmiyorsunuz yani?"

"Tam olarak bilmiyorum."

"O zaman bildiğiniz kadarıyla söyleyin."

"..."

"Lütfen bildiğiniz kadarıyla söyleyin!"

"..."

Uzun bir sessizlik.

"Söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?"

"..."

"Önemli, ilginç, sıradışı bir şey?"

"..."

"Bize söyleyecek bir şeyiniz kalmadı mı?"

"Hayır."

"*Call center*'daki işiniz hakkında da mı?"

"..."

"Özgeçmişinizde, *Call Center* Vancouver yazıyor. Oradaki pozisyonunuz neydi?"

"Danışmandım."

"Ne danışmanı?"

"Çevre sorunları."

"Hangi müşterilerle ilgilendiniz?"

"Tüm dünyadan müşterilerle."

"İngilizce mi?"

"Yes, in English."

Uzun bir sessizlik.

Von Benkdorff, Lichtenstein'a bakarak, "Sizin sormak istediğiniz sorular var mı?" diye soruyor.

Lichtenstein başıyla onaylayarak, "Genel bir soru," diyor. "Sizce aşağıdakilerden hangisi bir at cinsi değildir: İzlanda atı, Norveç atı, Arap atı, Truva atı?"

"..."

"Bir biyoloğa sormak istediğim bir soru bu: İzlanda, Norveç, Arap, Truva – hangisi bir at cinsi değildir?"

"Tru..."

"Anlamadım?"

"Truva atı."

"Emin misiniz?"

"..."

"Sonraki soru: Dört, beş, altı, yedi. Fiil nerede?"

"..."

"Dört, beş, altı, yedi. Fiil nerede?"

"..."

"Almanca, uzmanlık alanınız değil anlaşılan. Başka bir soru: Bay Bergmann, kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçer misiniz?"

"..."

"Kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçer misiniz diye sordum?"

"Hayır."

"Yenilgiyi kabul etmiş gibi bir haliniz var?"

"Yenilgiyi kabul etmiş değilim."

"Bence öylesiniz. *Sapla samanı birbirinden ayırmak*. Bu cümledeki olumsuzluk nedir?"

"Bilmiyorum..."

"*Sapla samanı birbirinden ayırmak*. Neden şöyle denmiyor: *Samanla sapı birbirinden ayırmak*?"

"Ben..."

"Karla Meier."

"..."

"Karla Meier adı size bir şey ifade ediyor mu?"

"Evet."

"Evet mi?"

"Bu okulda okuyor."
"Onunla nasıl bir ilişkiniz var?"
"..."
"Onunla nasıl bir ilişkiniz var?"
"Dostane ... bir ilişki."
"Onunla *Weekend-Suite II*'ye girmiştiniz, değil mi?"
"..."
"Onunla *Weekend-Suite II*'ye girmiştiniz, değil mi?"
"Evet."
"Kaç kez?"
"İki kez."
"Onunla dans ettiniz mi?"
"Hayır."
"Neden hayır?"
"Biz..."
"Anlamadım?"
"Biz sohbet ettik."
"Geceyi birlikte nasıl geçirdiniz?"
"Bütün gece ... uyumadan yattık."
"Peki birbirinizle..?"
"..."
"Cinsel ilişkiye girdiniz mi?"
"Hayır..."
"Anlamadım?"
"Hayır."
"Cinsel ilişkiye girmediniz yani?"
"Hayır."
Sessizlik.
"Neden peki?"
"Olaylar o yönde gelişmedi."
"Hangi yönde gelişti peki?"
"Sohbet ettik."
"Bütün gece sohbet mi ettiniz?"
"Evet."
"Ne üzerine sohbet ettiniz?"

"Geçmişi ... okul yıllarımızı konuştuk."

Sessizlik.

"Kendiniz için bir gelecek görmüyorsunuz herhalde?"

"..."

"Kendiniz için bir gelecek görmüyorsunuz herhalde?"

"Hayır..."

"Kız arkadaşınız için de mi görmüyorsunuz?"

"Bilmiyorum."

"Bütün bir gece birbirinize dokunmadınız mı? Sarılmadınız mı? Birbirinizi okşamadınız mı? Öpüşmediniz mi?"

"Hayır."

"*Weekend-Suite II*'ye peşinen dokunmamak, sarılmamak, okşamamak ve öpüşmemek üzere mi girdiniz?"

"Şey..."

"Anlamadım?"

"Bilmiyorum."

"Lavabonun keyfini sürdünüz mü?"

"Bütün gece sohbet ettik."

"Yani odayı lavabodan dolayı kullanmadınız? Ya da temiz çarşaflardan dolayı?"

"Hayır."

"Anlamadım?"

"Hayır."

./.

Her üç ya da dört gecede bir kursiyerlerden biri uykusundan uyandırılıyor, müdürlüğe çağrılıyor ve iş görüşmesi simülasyonlarında sorguya çekiliyordu; teslim edilen özgeçmişlerdeki otobiyografik veriler doğrultusunda saatlerce sürüyordu bu. SPHERICON'un iç yönergelerinde şöyle yazar: *İş görüşmesinde özgeçmişin uygulamaya konulması iş başvurusunun kilit noktasıdır...* Bir de şöyle yazar: *En iyi başvurular, en parlak özgeçmişler bile mülakatların sayısı arttıkça başarısızlığa uğrar...* Bir de şöyle yazar: *Kursiyerle-*

rin otobiyografik çalışmalarını ve efsanelerini hiç beklenmedik anlarda, en ağır koşullar altında sınamak esastır. En iyisi, bu görüşmeleri geceleri ansızın yapmaktır; kursiyer, omzuna bir anda konan bir elle uykusundan uyandırılmalı, aniden mülakata alınmalıdır. *Surprise is the mother of experience.*[44] İş görüşmesi, otobiyografik açıdan en uygun hale getirilmiş hayata dair canlı, her an mevcut ve işe yarayan bir fikirden doğar.

Geçmiş yıllarda eski kursiyerler bu konuda olağanüstü başarılar göstermişti. Örneğin 2010'da Criens: Bir iş görüşmesi simülasyonuna her an, her dakika hazırdı. Her iş görüşmesi, otobiyografik varlığının tekrar tekrar çoğalması demekti. Sayısız özgeçmişinde yer alan her ayrıntıdan gayet gelişigüzel bir biçimde ve alımlı bir gülümsemeyle söz ederdi. Uyandırılmasına çoğu kez gerek kalmazdı, çünkü uyanık ve bilgisayarın başında oturuyor olurdu. Kalkarken eğilerek selam verir ve onu almaya gelen kişiye eşlik ederdi.

Geceleri gözlerine uyku girmeden yataklarında yatan kursiyerlerin çoğu Criens'i düşünüyordu. Bir el fenerinden yayılacak ışık huzmesinin ve onları uyandıracak elin bekleyişi içindeydiler sürekli. Özgeçmişlerinden hazırladıkları küçük kopya kâğıtlarını yastıklarının altında saklıyor ve her otobiyografik ayrıntıyı ezberliyorlardı. Hiç gitmedikleri ülkelerin adlarını alçak perdeden güçlükle telaffuz ediyor, ayrıca hiç yapmadıkları işlerin sözde yapıldığı yılları fısır fısır tekrar ediyorlardı: Televizyondaki çocuk dizilerinde aldıkları roller, tuhaf arazilerde zorlayıcı turlar, köpeklerin çektiği kızaklarla yarışlar... Sabahın ilk saatlerine kadar uyandırılmadan öylece yatıyorlardı. Onların yerine başkaları uyandırılıyordu. Ya da birkaç gün kimse uyandırılmıyordu; ya da gece değil gündüz uyandırılıyordu. Uykusundan uyandırılmadan mülakata alınan kursiyer yok gibiydi.

---

44 (İng.) Sürpriz deneyimin anasıdır. (ed. n.)

./.

Roland Bergmann'la yapılan görüşmenin raporu: *Okul ve gençlik yıllarına ait biyografik yeterlilik, özellikle Kuzey Amerika'da bulunulan süre, Sherbrooke, Quebec ve Kanada dönemi öne çıkarılmalıdır. Yapılan laboratuvar çalışmaları üzerine ve diğer sorulanlara verilen yanıtlar kararsız ve yetersiz. Diyalog becerisi gelişmemiş. İçedönük. Suskun. Bazen uykulu. Geveleyerek konuşma. Geleceği reddeden bir tavrı yoksa bile geleceğe açıklık düşük seviyede. Ağırlıklı olarak geçmişe dönük. Kullanılan dil bile. Fark edilir ölçüde şimdiki zamandan geçmiş zamana kayma gözlendi. Nostaljik kişilik.*

Lichtenstein, Roland Bergmann'ın özgeçmişinde dramatik bir anın eksikliğine özellikle dikkat çekiyor: Sebep, olay örgüsü, hiç değilse bir olayla bağlantı, kontrpuan içeren bir yapı, bir hedef örneğin. Gerilim eksik. Büyük biyografik duraklar eksik. Umutlar, düşüşler, dönüm noktaları eksik. Ve tabii ki zirveler. İnsani yanı zayıf. Bir hikâyesi yok. Fazla ölçülü ve vasat: Doğum, okul, lise, üniversite. Çok sade. Kimi ilgilendirir bu hayat? Kim okur bunu? Aşırı uçlar eksik. Anlamlar eksik. Nasıl yorumlanır bu? Dolayısıyla nasıl sınıflandırılır? Sürprizler nerede? Acıma hissi uyandırma potansiyeli de düşük. Özdeşim kurulacak noktaları yok denecek kadar az. Böyle bir şey okumayı kim ister? Hele böyle birini işe almayı?

./.

Karla ile Roland, *Weekend-Suite II*'nin kapısı kapanır kapanmaz konuşmaya başlamış, diğer kursiyerlerin yan yan bakışlarına hedef olmadan gerçek anlamda ilk kez yalnız kalmıştı. Makineli tüfek gibi sağdan soldan konuşmaya başlamışlardı, anne babalarını, kardeşlerini, sevgililerini, arkadaşlarını, çocukluklarını, gençliklerini... Akıllarına ne gelirse... İlk gecelerinin ilk saatlerinde önlerinde daha saat-

lerin olmasının tadını çıkarmışlardı. "Konuşmaya devam et. Lütfen devam et." Karşılıklı bakışarak birbirlerini dinlerken bakışları da aynı şeyi söylüyordu: Konuşmaya devam et. Konuşulan konunun sıradanlığı önemsizdi. Konu ne kadar sıradansa (bir kitabın rengi bile olabilirdi bu) ona o kadar dikkatle yaklaşıyor, sahip oldukları bolca zamanın ve karşılıklı anlayışın tadını çıkarıyorlardı. Huzur içinde susacak zaman bile bulmuşlardı. Lavabonun konforu, dış fırçası konan bir bardağı içecek suyla doldurmaktan ibaretti. Bu bardaktan sırayla su içmişlerdi. İki kişilik yatağın konforu ise o gece bu yatağa bir kez olsun yatmamaktı.

Roland Bergmann, *Weekend-Suite*'te bir gece geçirme fikrini günler önce bir kâğıda yazmış, bu notu derste gizlice Karla'ya vermişti. Karla birkaç saat sonra yanıtını gizlice iletmişti: "Seninle her yere seve seve giderim, bu oda hariç." Ama ertesi gün Roland Bergmann'a bir not daha yazmıştı: "Bu saçma odadan başka nerede bütün bir gece konuşabiliriz ki? D.K."[45]

İçinde bulundukları durumu, SPHERICON'u, mesleki eğitimleri, özgeçmişleri, işsizlikle geçen yılları, hatta *Weekend-Suite II*'nin varlığını düşünmeden birkaç dakika karşılıklı oturmuşlardı. Sanki başka bir yerde, başka bir zamanda ve farklı koşullarda konuşuyorlardı birbirleriyle. "Anlatmaya devam et!" Kadın anlatmaya devam etmişti. Gençliğinde okuduğu bir kitaptan şu cümleyi alıntılamıştı: "Sonra birbirlerine dünya hakkında masallar anlattılar." Konuşarak geçirdikleri ilk geceye benzer cümlelerle anlam katmışlardı.

./.

Aleyhlerinde alınan önlemler şöyleydi: Bonus jetonlarının Eksi *Basic* seviyesine düşürülmesi; en az iki hafta süreyle; sınıfta ayrı sıralarda oturma; güç toplama uykusunun sınır-

45 (Alm.) Deine Karla: Senin Karlan. (ç. n.)

lanması; biyografik çalışma (özgeçmiş yazımı, özgeçmişlerin değiştirilmesi ve yeniden yazımı); işe başvuru alıştırmaları (telefon konuşması alıştırmaları, iş başvurusunun astrolojiyle ilişkisi); e-postayla iş başvurusu; ölüm ilanları; ölenlerin çevresini telefonla arama...

./.

Derken bir sabah o günün bütün dersleri iptal edildi. Kursiyerlerden kahvaltıdan sonra derhal açık havada sıraya girmeleri istendi; herkes kendi başvuru takımının yanında yer alacaktı; APOLLO en solda, TAYLOR en sağda olacak şekilde dizileceklerdi. Mavi hattın arkasında, bahçenin zeminine çizilmiş kocaman harflerin üzerinde durdular: A, C, H, P_1, P_2, R, T. Okul binasının kapısının üstünde piramitli mavi-beyaz okul bayrağı dalgalanıyordu. Kursiyerler piramidin anlamı üzerine sık sık tahminler yürütüyorlardı: Amerikan doları banknotlarındaki piramide bir gönderme miydi acaba? Masonluk işareti miydi? Yoksa yeni bir dünya düzeninin işareti miydi? Von Benkdorff ve Dr. Lichtenstein mavi hattın üzerinden yürüyerek geldiler. Gergin oldukları her hallerinden belliydi. Hademeyi çağırıp bahçeye dağılmış kâğıt parçalarını süpürmesini ve acele etmesini istediler. Misafir gelecekti, Federal İstihdam Dairesi'nden ziyaretçiler bekleniyordu. Mr. Armstrong haberi megafonla duyurdu: *Misafir.* Herhangi bir misafir değildi bu, önemli bir ilçenin bölge müdürüydü. Armstrong'un açıklamasına göre, Federal İstihdam Dairesi bünyesinde bölge müdürü pozisyonu üst düzey bir rütbeydi, piskopos ya da başbakan rütbesiyle kıyaslanabilirdi. Misafirin adı Friedrich Groener'di. Kendisine asistanı Noske eşlik edecekti. Bu ad aynı zamanda hem bir kavram hem de bir programdı. Bu, bilginin en son haliydi. Konuğun öğleden önce gelmesi planlanmıştı. Sürpriz bir ziyaret değildi bu. Teftişe geliniyordu. Buna baştan beri hazırlıklıydılar. Armstrong ve von Benkdorff sırayla yaptıkları

açıklamalarında SPHERICON'da görülen bütün derslerin bu ziyarete ve her türlü ziyarete yönelik süregelen bir hazırlık olduğunu bildirdiler. İkisinin de okul üniformaları yeni ütülenmişti. Mavi hat üzerinde işgüzar bir edayla yürürken aday takımların sıraya dizilişlerinde düzeltmeler yaptılar. O esnada hademe bir mikrofon kuruyordu. Kursiyerler yarım saattir ayaktaydı. Derken yağmur başladı. Hademe, mikrofonun üstüne bir şemsiye açtı. Şemsiyeyi, bölge müdürü gelmiş ve konuşmasını yapıyormuş gibi yüksekte tutuyordu. Von Benkdorff durmadan saatine bakıyordu. Odasından telefon açtırıp Groener ve asistanının ne zaman geleceklerini sordurdu. Yanıt, her an, oldu. Bütün okul sıraya dizileli artık bir saat olmuştu. Bazı kursiyerler ayakta duramaz hale gelmişti. Von Benkdorff hoparlörlerden önce müzik sonra "Job Quest"in işitsel versiyonunu yayımlattı: *Bu iş uğruna her şeyi verirdim, her şeyi...* diyor, erkek kahraman kadın arkadaşına. Daha sonra kadın arkadaşı ona şu soruyu yöneltiyor: *Bu iş uğruna beni terk eder miydin gerçekten?* Yanıt, evet oluyor. Bunun üzerine kadının derin bir rahatlamayla hafifçe iç geçirdiği duyuluyor ve adama sarıldığı anlaşılıyor. Yağmur ara vermeden devam ediyordu. Uzaktan yaklaşan helikopterin pervane sesleri duyuldu, önce çok uzaklardan gelen ve okul bahçesindeki manzarayla ilgisi bulunmayan sinir bozucu bir sesi andıran bu ses giderek arttı ve yaklaştı. Helikopter, iki bacanın arasından onlara doğru ilerledi. Yer gösterme ışığı yağmurda yanıp söndü. Helikopter, içindekiler okul hakkında bilgi edinmek istiyormuşçasına okul arazisi üstünde ağır ağır birkaç tur attı. Zeytin yeşili zemin üzerine kırmızı harflerle yazılmış *Federal İstihdam Dairesi* yazısı aşağıdan görülebiliyordu. Altında da slogan: *Almanya Hamlede!* Helikopter okul bahçesine ağır ağır iniş yaptı. Adamakıllı bir gürültü yayarak işaretli bir noktaya indi. Von Benkdorff ve diğer eğitmenler helikopterin rüzgârında eğilerek duruyor, kimi el sallıyor kimi de ellerini siper ediyordu. Helikopter yere indikten sonra bile pervaneler hız kesmeden dönmeye

devam etti. Mikrofon ayağı sallanmaya başladı. Hademe ayağı tutmak zorunda kaldı. Pervanelerin yavaşladığı ancak bir süre sonra hissedildi. Von Benkdorff, son turlarını tamamlayan pervanelerin arasından geçerek helikoptere doğru yürüdü. Helikopterin yan kapılarından biri açıldı, Groener indi. Trençkot giymiş, kırmızı kaşkol takmıştı. İnsan onu görür görmez sebebini açıklayamasa da bir yerden tanıyormuş gibi hissediyordu: Televizyondan, önemli haber kanallarına verdiği demeçlerden tanıyorlardı muhtemelen. Asistanı Noske, elinde bir evrak çantasıyla Groener'in arkasından indi. Von Benkdorff, onlarla iki elini birden kullanarak coşkuyla tokalaştı, sonra misafirlerini helikopterden uzaklaştırıp okul bahçesinin ortasına götürdü. Eğitmenler, mavi hat boyunca belli aralıklarla duruyorlardı. Burada sıraya girmişlerdi. Uzaktan selam verdiler. Tek tek selamlaşmak ya da tokalaşmak için zaman yok gibiydi. Ziyaret –konuşma hariç– alelacele gerçekleşiyordu. Groener, önlerinden geçtiği eğitmen kadrosunu başını belli belirsiz sallayarak selamladı. Onlar da uşaklar gibi eğilerek selama karşılık verdiler. Groener ani bir dönüş yaparak kursiyerlere baktı. Ağız hareketi adeta *Demek öyle* ya da *Buradasınız demek* diyordu. Saatine baktı. Yeni bir karar alıyormuşçasına biraz duraksadıktan sonra mavi hattın üzerine geldi, yüzünü kursiyerlere döndü. Von Benkdorff biraz şaşkın bir tavırla koşturarak yanına vardı ve her aday takımını isimlerini anarak tek tek tanıştırdı: APOLLO, CARNEGIE, HARTZ... Groener, her grubun önünde bir an durup "Demek öyle" dedi. Ya da "Çok güzel." Ya da "Böyle devam." PARSONS takımının önüne geldiğinde "Ee?" ya da "Nasılız?" ya da "Olacak olacak" gibi kısa sözcüklerle kursiyerlerle iletişim kurdu. Elleri arkalarında dikilen kursiyerler kendileriyle konuşulmasına titreyen bir heyecanla karşılık verdiler. İstemeden de olsa, ellerinden başka türlüsü gelmediği için, konuşurken dimdik duruyorlardı. Neler yaptıklarını bıkıp usanmadan anlattılar: *İşe başvuru alıştırması... Biyografi çalışması...* Onlar konuşurken Groe-

ner ilerliyordu. RICARDO, TAYLOR... "Çok güzel." Sonra döndü. Von Benkdorff ona mikrofona giden yolu gösterdi. "Konuşmanız." Mikrofona doğru birlikte yürürken okul müdürü, Groener'in ağzından kopuk kopuk dökülen takdir, övgü ve onay içeren sözleri kabul etti. Von Benkdorff teşekkür ederek mikrofonun başına geçti. Daha önce hiç bu kadar hızlı, doğrudan ve kısa konuşmamıştı: "Hoş geldiniz diyorum... Teşekkür ediyorum... Teşekkür ediyoruz... Mutluyuz... Bütün okul mutlu..." Bunların hepsi alelacele zikredilmiş önemsiz sözlerdi; amaç, şimdi mikrofonun başına geçen bölge müdürüne yer açmaktı. Yağmur hâlâ yağdığı için bölge müdürünün üzerine şemsiyeyi von Benkdorff bizzat kendisi tuttu. Groener hafifçe öksürdü ve havaya, yağmura, soğuğa ve geç kalmasına aldırmadan bütün okula günaydın dedi. Yeniden hafifçe öksürdükten sonra eldivenlerini ellerinden sıyırıp asistanı Noske'ye uzattı. Konuyu hemen genel ekonomik duruma getirdi. Sürekli olarak verdiği brifinglerden konuya hâkim olduğu anlaşılıyordu. Böyle bir brifing toplantısından çıkıp gelmiş gibi konuşuyordu. Yorucu bir brifingden bir sonraki brifinge götürülmek üzere helikopterle alınmış, bacaklarını esnetmesi için açık havaya getirilmişti. Brifingden brifinge. Genel durumdan bir askeri durumu anlatır gibi söz ediyordu: İtiraf ediyorum, zor bir durum... Savaştan bu yana en zor durum... Ülke acımasız ihracat ve fiyat savaşlarına girdi... Satış savaşları ve savunma savaşları... Çeşitli kıtalarda ve çeşitli cephelerde: otomobil cephesi, elektronik cephesi, vatan cephesi... Dünya çapında bir ekonomi savaşı... Bir *World Wide War*...

Halihazırda şemsiyeyi tutan von Benkdorff, gözlerini fal taşı gibi açmış başını sallıyordu.

Groener sözlerini, çok hata yapıldığını itiraf ederek sürdürdü. Önemli kayıplar verilmişti. Şu ya da öteki cephede istilalar olmuştu. Yenilgiler ve kayıplar... Gözler her zaman dört açılmamıştı. Ama birkaç aydan beri bariz bir değişimin ilk sinyalleri gelmeye başlamıştı. Çöküş aşılmıştı. Yükselişe

dair umut verici sinyaller mevcuttu. Yükseliş sinyali veren rakamları tek tek okudu: İş ortamı endeksleri, ham petrol fiyatları, döviz kuru etkileri, dalgalanma rezervleri, Volkswagen'in yeni modeli... Efsane bir model. Ama her şeyin ötesinde: Genel bir iyimserlik, hissedilir ilerleme, taze bir rüzgâr... Groener, bolca örnek vererek, gördüğünde kalp atışlarını hızlandırmakla kalmayıp kalbini bir an için durduran yeni ürünlerden söz etti. Ülkeyi eşi görülmemiş inovasyon ve ihracat hamleleri bekliyordu. Kaybedilen pazarlar geri kazanılacaktı. Groener, mühendislerin çalışmalarını övdü. Uluslararası rekabette yeni işlerin öncüleriydi onlar. Herhangi bir rekabet değil, dünyayla rekabet... Küresel rekabet.

Arkasında duran asistanı, ona mavi bir zarf uzattı.

Şimdi asıl önemli olan sükûneti ve umudu korumaktı. Herkes hız kesmeden çalışacaktı. Söylentilere kulak asılmayacaktı. Kimse inancını yitirmeyecekti. Kendine ve bütüne olan inancını. Federal İstihdam Dairesi kararlı bir şekilde destek verecekti. Hepimizin görevi her alanda sürekli eğitim, ileri eğitim, yeni mesleklerin eğitimini almaktı. Bütün içsel ve dışsal dirençlere karşı. En önemli hammaddemiz buydu. En büyük sermayemiz: İnsan. İnsan gücü. İnsan için insan... Aynı zamanda insanlık... Sadece burada, bu okulda da değil. Boşuna gelmemişti. İyi haberler getirmeden gelmezdi.

Zarfı havaya kaldırdı. Von Benkdorff şemsiyeyi hâlâ tutuyordu. Şemsiye sallanmaya başladı.

Federal İstihdam Dairesi'nin bu okula sıradışı bir onay verdiğini bildirmekten sonsuz mutluluk duyuyormuş... Yeni bir pozisyon açılması için onay...

Cümleler arasındaki sessizliğin tadını çıkarıyordu.

Yeni bir eğitmen için onay. Okulun pedagojik sistemine ödül ve teşvik olarak... SPHERICON'un muazzam çalışmaları karşılığında... Burası gerçekten yeni bir alandı; eğitim, meslek içi eğitim, sürekli eğitim için yeni bir dünyaydı... Hayat boyu öğrenme ve sürekli öğrenme olarak hayat... Bunu unutmayın... Teşekkür ederim.

Yeni pozisyon onayını içeren zarfı von Benkdorff'a teslim etti. Noske'yi göstererek, "Diğer bütün formaliteleri lütfen asistanımla görüşün," dedi. Von Benkdorff bir eliyle şemsiyeyi bir eliyle zarfı tuttuğu için tokalaşacak eli kalmamıştı. Groener hafifçe omzunu sıvazladı. Sonra helikoptere doğru yürüdü. Diğer eğitmenler alkışlayıp alkışlamama konusunda kararsız kaldılar. Okul müdürünün kesin işareti üzerine alkışlamaya başladılar. Bunun üzerine kursiyerler de alkışladı. Helikopterin pervaneleri dönmeye başladı. Noske, ayrılmadan önce von Benkdorff'la teknik ayrıntıları görüştü. Ardından Benkdorff'un tuttuğu şemsiye altında o da helikoptere doğru yürüdü. Pervanelerin rüzgârı yayılmaya başlayınca von Benkdorff şemsiyeyi dik tutmakta zorlandı. Sonunda eğilerek geri çekildi. Noske biner binmez helikopter hareket etti. Von Benkdorff zarfla el salladı. Zarf az kalsın elinden uçup gidecekti. Eğitmenler ve kursiyerler de el salladı. Helikopter okulun ve bitişikteki deponun çatılarını çoktan aşmıştı. Bir an kararsız bir şekilde rüzgârda süzüldü. Sonra uçup gitti.

. / .

Günün geri kalanında dersler iptal edilmişti. Bütün sınıflara tatildi. Öğleden sonra sıradışı bir jeton dağıtımı yapıldı. Bütün kursiyerlere –neredeyse hepsine– *Basic extra*, yani fazladan 60 jeton verildi. Koridorlarda eşi benzeri duyulmamış heyecan dolu sesler yankılanıyordu. Kursiyerlerin sesi her zamankinden daha yüksek ve tizdi. Öğrenciler ile eğitmenleri arasında bir tatil havası hüküm sürüyordu. Ertesi gün oradan ayrılıp evlerine gitmelerine, birazdan valizlerini toplamalarına izin verilecekti sanki. Hademe bile samimi ve keyifli görünüyordu. Okulun büyük bir bölümü, yalnızca kursiyerler değil eğitmenler de kafeteryadaydı. Eğitmenlerin coşkusu öğrencilerinkinden bile daha güçlü gibiydi. Ansgar Fest, aday ekibini *capuccino* içmeye davet etti. Plastik bardaklarını to-

kuşturdular. Fest, gösterdikleri disiplin, olumlu tavırları ve dayanma güçlerinden dolayı grubuna teşekkür etti. "Biliyor musunuz," dedi masanın bir ucundan diğer ucuna, "bugün ne oldu biliyor musunuz?" Kursiyerler biliyordu. "Buraya bugün kimin geldiğini biliyor musunuz?" Groener... "Groener'in kim olduğunu biliyor musunuz?" Bölge müdürü... "Bölge müdürü! Bir bölge müdürü ne demektir biliyor musunuz? Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bölgesinin büyüklüğünü biliyor musunuz?" Kursiyerler tahmin ediyor ama bilmiyordu. "Sırf onun idaresindeki bölgenin kapsamını biliyor musunuz? Emrinde kaç kişi çalıştığından haberiniz var mı? Sadece onun emrinde! Bölgesinde kayıtlı işsiz sayısını biliyor musunuz? Biliyor musunuz bunu?" Kimse bilmiyordu. "Hemen hemen bir milyon." Fest, bir kursiyerden ona bir fincan *capuccino* daha getirmesini istedi. "Peki ona eşlik eden kişinin kim olduğunu biliyor musunuz? Biliyor musunuz?" Asistanı Noske... "Asistanı Noske... Noske'nin aslında kim olduğunu biliyor musunuz?" Noske'nin aslında kim olduğunu tarif edecek sözcükleri ve cümleleri bulabilmesi biraz zaman aldı: Noske, Groener'in özel sekreteriydi... Sekreterden çok daha öteydi... Daha ziyade Groener'in beyniydi... Bütün İstihdam Dairesi'nin beyniydi... İstatistikçiydi... Ehil bir matematikçiydi... Mantık adamıydı... Doğuştan filozoftu... Aslında okulda Karl Marx okumuştu. Karl Marx... Neden olmasındı? Hem yalnızca Karl Marx değil, Marcuse ve Adorno da okumuştu... Neden olmasındı? Sonra onu değişime sürükleyen bir olay olmuştu... Bir Amerika seyahati sırasında... California'da bir sinemada... Bir filmin orta yerinde... Sinemadan çıkarken artık yeni bir insandı... Yanındaki kadına, bundan sonra varsa yoksa mantık, demişti. Mantık, matematik, istatistik... Doktorasını mantık üzerine yaptı... Akademik kadrosunu mantıkla aldı... Mantıkla yaşadı... Federal İstihdam Dairesi'ne geldi. Çalışarak yükseldi. Yeni istatistik yöntemleri geliştirdi. Yenilikçi yöntemlerle onlarca yıllık eski istatistikleri hesaplayarak temize çekti.

Kayıtları hatalı yapılmış iş arayan kişileri hesaplayarak bulup çıkardı. Savunulamaz iddiaları hesap yoluyla değiştirdi. Hatalı istatistikleri temizledi. Hesap adamı Noske... Filozof Noske... Yenilikçi formüllerin yaratıcısı Noske... Korkulan adam Noske... Bugün bile –sakinleşmek için– hâlâ Marx okuyor...

Fest, akşama kadar Noske'yi anlatıp durdu: İstatistiklerini kâh sağ kâh sol eliyle imzalarmış... Ruh durumuna göre... Noske.

Karla Meier ve Roland Bergmann masada yoktu. Ayrı ayrı sınıflarda otobiyografi çalışmalarıyla ve ceza ödevleriyle uğraşıyorlardı.

Fest hâlâ Noske'yi anlatıyor, *capuccino* üstüne *capuccino* içiyordu. Dediğine göre, Noske bir yıl içinde işsizlik istatistiğini yarım milyon düşürmüştü. Yarım milyon!

Karla gizli gizli, kendi özgeçmişini değil, kendi adını ve cinsiyetini vererek arkadaşı Roland'ın özgeçmişini yazıyordu; aynı şekilde arkadaşı Roland Bergmann da aslında kendi özgeçmişini değil, kendi adını, doğum tarihini ve cinsiyetini vererek Karla'nın özgeçmişini yazıyordu.

Kendi durumunu kabullenmeye başlayanı biz artık kabul etmeyeceğiz. "Kim söyledi bunu? Groener. Geçenlerde Groener söyledi. Noske'nin aklından geçenleri telaffuz etti yalnızca."

Karla ve Roland, e-postalarına ekledikleri küçük notlar ve kısa mektuplar eşliğinde özgeçmişlerini birbirlerine yolladılar. Karla: "Özgeçmişlerimin hiçbirinde kendimle ilgili hiçbir açıklama yapmam. Burada ve bu koşullarda asla. Bir pozisyon için bile bu kadar ileri gitmem." Sonra ekledi: "Sevgilim, düşlerimiz ve umutlarımız olmasa ne yapardık biz?"

. / .

Bütün kafeterya sohbetlerinin çıkış noktası olan pozisyon meselesi henüz telaffuz edilmemişti. Fest konuyu ancak

ertesi sabah, kısık sesle birkaç hamle yaparak ve sözcükler arasında dramatik molalar vererek açıkça dile getirebildi: Pozisyon. Evet, doğru duymuşlardı. Yanılmıyorlardı. Hayal görmüyorlardı: Gerçekten bir pozisyon açılmıştı. BAT II a, Grup 1a. Bir eğitmen pozisyonu. Bu okulda bir eğitmen pozisyonu. Bütün hakları ve görevleriyle. Sessizlik. Yarım değil tamzamanlı bir pozisyon. Emeğinin karşılığı her şekilde ödenecek bir pozisyon. Sessizlik. Yakında duyurusu yapılacaktı. Sessizlik. Okul müdürü o sabah eğitmen kadrosuyla görüşmüştü. Sessizlik. Bu pozisyonu yalnızca okul içinde ilan etmeyi düşünüyordu. Sessizlik. İlan başka yerde çıkmamalıydı. Hiçbir gazetede. İnternette de çıkmayacaktı. Sessizlik. Bu ilana başvuru okulun bütün kursiyerlerine açıktı. Sessizlik. Bütün kursiyerlere. Bu konuda okul dışına tek bir kelime bile çıkmayacaktı. En azından okul yönetimi tarafından çıkarılmayacaktı. Sessizlik. İlan geniş teneffüste panoda asılı olacaktı. Sessizlik. SPHERICON tarihinde daha önce kursiyerlere okul müdürlüğünce böyle bir teklifte bulunulmamıştı. Sessizlik. Şimdi sükûnetin korunması önemliydi. Bazı kursiyerlerin burun kanatları titremeye başlamıştı... Sinirlere hâkim olunmalıydı. Son başvuru tarihine daha birkaç hafta vardı. Sessizlik. Fest, bir Amerikan filminin en can alıcı sahnesinden bir alıntı yaptı: *We've got to play this wisely now.*[46] Adaylar eşit şansa sahipti. Yaş, cinsiyet, mezun olunan okullar ve mesleki eğitimler an itibariyle önem taşımıyordu. İlan, yepyeni, radikal bir başlangıçtı. Okul idaresi ne *Premium* ne *Advanced* ne de *Basic* tanıyordu artık; lise diploması, üniversite diploması ya da başka harici şeyleri de değil sadece iş başvurusunu tanıyordu. Sağlam iş başvuruları istiyordu. Her eğitmen kursiyerlerine yardım edecekti. Şahsen Fest elinden geleni yapmaya hazırdı. Deneyimlerini ve bilgisini ortaya koyacaktı. APOLLO'dan gelen her başvuruya heyecanla destek verecekti. Her başvuruya. Bu pozisyona kendi başvuruyor-

46 (İng.) Şimdi bu oyunu akıllıca oynamalıyız. (ed. n.)

muş gibi... Diğer eğitmenler de öyle yapacaktı. CARNEGIE, HARTZ, PARSONS... Hafife alınacak şey değildi. PHILADELPHIA, RICARDO, TAYLOR... Fazla büyütülecek şey de değildi. Başka adlardan korkmaya gerek yoktu. Kimseden korkulmamalı, ama herkese saygı gösterilmeliydi. Ve de dikkatli olunmalıydı... *Careless talk costs jobs... There will be job attacks and counter-attacks... We've got to play this wisely now.*[47]

Panoda pozisyonun duyurusu şu sözlerle yapıldı: "A Job For You."[48] Sıradanmış gibi. Gerçek önemini hafife alırmış gibi. Başvuru koşulları daha küçük puntolarla yazılıydı. Başvurular, *Eğitmenlik pozisyonu* başlığı altında okul idaresine yapılacak, belgeler e-postayla gönderilecekti. Her başvuruya eklenmesi gereken belgeler şunlardı: Başvuru dilekçesi (*cover letter*), özgeçmiş, varsa sesli özgeçmiş kayıtları, canlandırılmış grafik dosyaları (başvuru fotoğrafları, başvuru grafikleri, başvuru videoları). Başvuru dili Almanca ya da İngilizceydi. İki dil birlikte kullanılabilir, hatta böyle olması tercih bile edilirdi: *I wish to apply for the post of a school trainer. Find enclose a bilingual curriculum vitae...*[49] Yapılan bütün başvurular okul yönetimi tarafından dikkatle incelenip kontrol edilecekti. İş başvurularının başarıyla sonuçlanması için, başvuru formunun ve içeriğinin kalitesi önemliydi. Başvurunun içeriği: Biyografik cazibe ve tutarlılık; biyografik hikâye yapılarının (zirve, dönüm noktası, çözüm) mantık zincirine uygun olması. Başvuru formu: Başvuru dilekçesinin ve bütün başvuru evrakının grafik ve baskı kalitesi; başvuru içeriklerinin monomedya yerine multimedya üzerinden tasarlanması ve iletilmesi. Okul yönetimi ikna gücü yüksek başvurular arasından beş aday seçerek mülakata çağıracaktı. Mülakat-

---

47 (İng.) Pervasız konuşmalar işinize mal olur... İş için ataklar ve karşı ataklar olacaktır... Bu oyunu akıllıca oynamalıyız. (ed. n.)

48 (İng.) Size göre bir iş. (ed. n.)

49 (İng.) Okul eğitmeni pozisyonuna başvurmak istiyorum. Çift dilli özgeçmişim ektedir. (ed. n.)

lar cumartesi akşamları konferans salonu sahnesinde yapılacaktı. Her mülakat 30 dakika sürecekti: Her adayın sunum, gösteri, revü, dans ya da müzik formunda sunacağı on beş dakikalık tek kişilik programla başlayacaktı. Ardından aday, okul müdürü ve eğitmen kadrosu tarafından on beş dakika boyunca çapraz sorguya çekilecekti. Gecenin sonunda en az ikna edici bulunan iş başvuru sunumu seyircilerin oylarıyla elenecekti. Okul yönetimi resmi kanallardan tavsiyeler alma hakkını saklı tutuyordu. Bir adayın elenmesinden sonraki cumartesi akşamı geri kalan adaylarla ikinci tura geçecekti. İkna gücü en düşük aday yine elenecekti ve kazanan aday/eğitmen belli oluncaya kadar işleyiş böyle devam edecekti. Final, dönemin bitmesine bir hafta kala beşinci cumartesi akşamı yapılacaktı.

Başvuru sistemi ayrıntılı, kapsamlı ve demokratikti. Bütün kursiyerlerin, yani bütün okulun görüşleri ve duyguları istişare edilecekti. Mümkün olan en geniş değerlendirme zemini kullanılacaktı. Sistem, teknik ve halkoylamasına yönelik unsurlar içermekteydi. Adaylardan uzun bir süre boyunca pek çok şey istenecekti. Sistem birçok seviyede gözlemleyecek ve inceleyecekti. Talep edecek, dahil edecek, anlatacak ve açıklayacaktı. Hiçbir şey rastlantıya bırakılmayacaktı.

./.

Ansgar Fest, öğrencilerinin sırtlarına baktı. Sınıfta bilgisayarların karşısına oturmuş özgeçmişlerini yazıyorlardı. Veya dilekçelerinin başlığıyla uğraşıyorlardı. Veya aday fotoğrafları ve biyografik grafiklerle... Aday fotoğraflarını hazırlamak bile başlı başına sonsuz bir çaba gerektiriyordu: Ya halihazırda olan fotoğraflar taranıp bilgisayara aktarılıyor ya da okula ait bir dijital kamerayla yenileri çekiliyordu: Çekim çoğunlukla *fitness* salonundaki palmiyenin altında yapılıyordu. Özgeçmişlerin çoğunda başvuru sahibi slayt gösterisi şeklinde peş peşe sunulan çok sayıda aday,

fotoğrafında mümkün olabilecek en fazla açıdan, değişen pozlarda, sürekli yeni giysiler içinde, farklı yerlerde ve farklı zamanlarda –çalışırken, boş zamanlarında, spor yaparken– arzıendam ediyordu... Ansgar Fest, monitörlere bakıp takdirle başını salladı. Yalnızca küçük düzeltmeler yapılmasını önerdi: Bazı fotoğrafların daha büyük kullanılmasını istiyordu. Bazılarının daha renkli. Ya da daha parlak. Ya da daha keskin. Ya da biraz değiştirilmesini, örneğin rötuşlanmasını istiyordu. Vücudun bazı bölgelerinin kesinlikle öne çıkarılması gerekirdi. Neden olmasındı? "Sonuna kadar gidin. Bu iş pozisyonundan bir tane daha yok." Machiavelli'nin bir sözünü alıntıladı: Siyaset dinin aracı değildi, tam tersine, din siyasetin aracıydı. "Anlıyor musunuz?" Fest'e göre aynısı özgeçmişler için de geçerliydi. Bir özgeçmiş hayatın temsili değildi, tam tersine, hayat, kendine ait dinamikleri olan özgeçmişlerin malzemesinden, hammaddesinden ibaretti. Ne eksik ne fazlaydı. Özgeçmişler kendi gerçeklerinin peşinden giderdi. Bir de kendi olanaklarının. Kendi zorunluluklarının. Bir hayatı başarıya taşıyabilecek başarılı bir özgeçmişin özü geçmişte olanlar değil, olmuş olabilecekler ya da olmuş olması gerekenlerdi. Fest'e göre gerçeklere değil olabileceklere dair olmalıydı. Özgeçmişlerin hayatın gerçekleriyle örtüşmesini değil, kendi içinde tutarlı olmasını istiyordu. "Ortaokul diploması olmayan birinin lise diploması olamaz." Çünkü bu kendi içinde tutarlılık kuralını çiğner. "Ama biri hem ortaokul diplomasının hem de lise diplomasının olduğunu – ikisi de olmadığı halde– yazarsa, bu tutarlı bir hadisedir ve özgeçmişte yazılan gerçekten türemiş bir çıkarımdır." Gerçeğin kaynağı eylemdir. *Just do it.* Eylemsiz gerçek olmaz. Eyleme geçmemiş bir gerçek yoktur. Olay, eylemden gelir. O kadar. *Just do it.* Mesele sadece içsel uyumluluktur, özellikle iş başvurusu konusunda. Bu bir içsel tutarlılık meselesinden ibarettir, özellikle de bu başvuruda. Dış dünyadan kopuktur. Dışarıdan aday alınmayacak. Dışarıdan gelecek bilirkişi yok. Dışarısı yok, yalnızca içerisi var: Her başvurunun içsel

tutarlılığı ve her bireyin ikna gücü var. "Anlamıyor musunuz bunu?" Fest bazen kızıp öfkeleniyordu: "Kavrayamıyor musunuz? Özgeçmişinize istediğinizi yazabilirsiniz. Uygun gördüğünüz her şeyi yazabilirsiniz. Yeter ki kendi içinde tutarlı olsun. Kendinizi yaşlı hissediyorsanız, yaşınızı değiştirin. Doğum yerinizden hoşlanmıyorsanız, doğum yerinizi değiştirin. Mezun olduğunuz okuldan memnun değilseniz, lise mezunu yazın." Fest'in değişmeyen yanıtı şuydu: *Anything goes.*[50] İmkânsız diye bir şey yoktu. Yeter ki tutarlı olsun. "Özgeçmişinize baştan başlayın," dedi bir gün omzunun üzerinden baktığı bir kursiyere. "Temiz bir sayfa açın." Bir özgeçmiş başlangıçta beyaz bir duvar gibidir. Bir tuval. Ne eksik ne fazla. Özgeçmişler başlı başına birer sanat eseridir. Kimse belgelerle ya da diplomalarla ilgilenmez. Kimse. Okul müdürü bile. Kendisi belgelerden ve diplomalardan nefret eder. "Belge kendinizsiniz. Diplomanız sizsiniz. Diplomanız sizin diplomanız." *Volkswagen'de deneme sürüşü elemanı*, yazıyordu ekranda. Fest'in yanıtı: "Neden olmasın?" *Büyük Kanarya Adası'nda Animatör.* "Bu çok daha iyi," dedi Fest, bütün sınıfın duyacağı bir sesle. "Ama bu fontla olmaz. *Times New Roman* olmaz. Diğer hepsine evet, ama bu olmaz. *Impact* kullanın... Ya da *Britannic Bold* daha iyi... Ya da *Arial Black*. Harflerin dansını görmek istiyorum." Sonra başka bir ekranın karşısına geçti. "Ne demek bu şimdi?" diye bağırdı bir kadın öğrencinin sırtına. "Ne demek bu şimdi!" Çiçekçi kadın. Hâlâ çiçekçi olmak istiyordu: *Çiçekçi dükkânı kadın çiçekçi arıyor.* Kadın, iş ilanını katlayıp cebine koymuştu. Kadın –çiçekçi kadın– bu arada on yaş gençleşmişti, otuzlu yaşların başındaydı, kırk yaşında değildi artık. Özgeçmişinde böyle yazılıydı, –Fest'in içsel tutarlılıkla ilgili sözlerinin etkisinde kalarak– kendi lehine sürekli değiştirdiği özgeçmişti bu. Elbette çiçeklere olan sevgisinin de lehine. "Ne demek bu şimdi?" Eğitmen pozisyonu yerine bir çiçekçi pozisyonuna

---

50 (İng.) Her şey serbest. (ed. n.)

mı başvurmayı düşünüyordu hâlâ? Eğitmen pozisyonunu istememesinin nedeni neydi?

"Hiç."

Ama?

"..."

Ama?

"..."

Fest, bu özgeçmişle hakarete uğramış gibi hissetti. Baştan sona hatalı, bambaşka bir dünyaya ait, akıl ve mantıktan uzak olduğunu söyleyerek özgeçmişi aşağıladı. Kadın neden korkuyordu ki? Bu okulda eğitmen olarak çalışma düşüncesi onu çok mu zorluyordu? Kadına, hayalperest olduğunu söyledi. Özgeçmişi gülünçtü. Baştan başlamalıydı. Derhal. Temiz sayfa. Kadının özgeçmişini tek bir parmak hareketiyle sildi. Kadın şimdi çiçek işlemeli bluzuyla bomboş bir ekranın karşısında oturuyordu. "Ayrıca, saç modelinizi tekrar gözden geçirin." Kadın gözlerini monitöre dikmişti. "Bir de yağlarınızı biraz eritmeyi düşünün. Hiç değilse biraz. İş başvurunuzun hatırına." Kadının ensesine baktı: "Eksi *Basic!* Size iyi gelecektir." Bir sonraki ekranın karşısına geçti. *Üniversitede Latince eğitimi.* Fest şaşkınlıkla baktı, sonra ansızın, "Neden olmasın?" dedi. "İlginç bir kışkırtma." Başvuru komitesini uyandırmaya yarayabilirdi. "Neden olmasın? Devam! Dövüş sporlarından birini görmek istiyorum. Şu aşağıda bir dövüş sporu görmek istiyorum. Başka bir şey değil! Vejetaryenlik değil, et. Norveç midillisi değil, yarış atı. Hayat tarzı değil, özgeçmiş." Bir sonraki bilgisayarın karşısına geçti: "Şifrenizi değiştirin. Şifrenizi her gün değiştirin. Basit şifreler işleri mahveder." Sonra: "Bu pozisyondan başkası yok." Sonra: "Bir iş pozisyonu madalya gibidir. Gümüş değil, altın madalya. Madalyalar arasında yalnızca altın madalyanın hükmü vardır. Yalnızca altın. Aklınıza sokun bunu! Otuz kez kazanılmış gümüş bir sefer kazanılmış altınla kıyaslanamaz bile. Altmış kez gümüş ya da yüz kez gümüş de olmaz. Altın yüz kez kaçırılmış demektir! Yüz kez başarısız olundu demektir!

Yüz kez bahane ve mazeret. Bu pozisyondan bir tane daha yok! İkinci bir pozisyon, üçüncü bir pozisyon yok, bir tek bu var." Karla Meier'in ekranının karşısına gelip durdu.

Nasıl gidiyordu?

Kadın başını salladı.

Fest, kadının arkasından ekrana baktı.

Kadın hareketsiz oturuyordu.

Ne yazıyordu?

Kadın bir yanıt bulmaya çalıştı.

"Ne yazıyorsunuz orada öyle?"

"Bilmiyorum."

"*Bilmiyorum* da ne demek?"

"Ben..."

"Ne yazıyorsunuz orada öyle?"

Kadın yanıt vermedi.

"Nedir bu?"

Kadın gözlerini ekrana dikmişti.

"Özgeçmiş mi bu?"

"..."

"Özgeçmiş mi bu?"

"Hayır."

"Özgeçmiş değil yani."

"Sanmam."

"Peki ne?"

"Birkaç not."

"Neyin notu?"

"Ben..."

"Bilmiyor musunuz?"

"Hayır."

"Şu an ne yazdığınızı bilmiyorsunuz, öyle mi?"

Kadın yanıt vermedi.

"İş başvuru dilekçesi yazmıyorsunuz siz."

"Ben..."

"İş başvuru dilekçesi yazdığınız yok sizin."

"Hayır..."

"Ne?"
"Hayır."

. / .

Karla'nın notları: Bu notları kendi için alıyor ya da *Weekend-Suite II*'de yaptıkları gece sohbetleri üzerine alelacele yazdığı e-postalarla Roland Bergmann'a yolluyordu. Bu oda Roland Bergmann'ın ifadesiyle *Speakend-Suite*'ti. Karla ona tek bir cümleyle yanıt veriyordu: "Yes, my dear, let us speak our end."[51]

. / .

E-posta Karla: Başvuru mu yazıyorsun?
E-posta Roland: Bilmiyorum. Ya sen?
E-posta Karla: Hayır.

. / .

E-posta Karla: Dün gece rüyamda bana şunu sordular: Gerçekte kimsiniz siz? Sanırım soran Fest'ti ve ben şöyle yanıtladım: Beni sadece en gizli yerde bulabilirsiniz. Kendi düşüncelerimde ve anılarımda. Onun dışında yokum. En azından burada yokum. Özgeçmişime belki şunu yazmalıyım: Yokum, o halde varım...

. / .

E-posta Roland: Özgeçmişten bahsetmişken: Hayatım elbette sorunsuz geçmedi. Ya da şöyle diyebilirim: Sıkıntılı, sert, çetrefil ve garipti.

---

51 (İng.) Evet, sevgilim, biz kendi sonumuzu konuşalım. (ed. n.)

E-posta Karla: Garip mi?

E-posta Roland: Çok yanlış yaptım. Üniversite eğitimim yanlıştı, yanlış işlerde çalıştım, yanlış kitaplar okudum. Yanlış hayaller kurdum. Yanlış bastım. Örneğin bir dağ yürüyüşünde. Yanlış bir yola saptım, yetmiyormuş gibi yere yanlış bastım. Bileğim burkuldu. Bir bu eksikti, dedi bir kız arkadaşım. Aslında, başka neler var ki, diye oracıkta sormam gerekirdi.

E-posta Karla: Arkadaşların şu önemsiz görünen incitici sözleri.

E-posta Roland: En nefret ettiğim sözcük *bakalım*. Üniversite nasıl gidiyor *bakalım*? Bu soruyla ne çok karşılaştım, genelde *bakalım* sözcüğü eşliğinde. Üniversite nasıl gidiyor *bakalım*? Bakışları bana doğru kaydırıp gözucuyla sorulan dostça bir soru. Ya da doğrudan boş boş bakarak sorarlar. Üniversite nasıl gidiyor *bakalım*? Bakalım, nasıl gidiyor bakalım, diye yanıtlasaydım keşke. O günlerde Anti-Bakalım kulübü kurmuştum.

./.

E-posta Karla: Bir iş teklifini teşekkür edip geri çevirme hissini bir kez olsun yaşamak istiyordum. Tercihen hiç başvurmadığım bir pozisyonu. Bu özgürlüğü hissetmek için kendime izin vermek isterdim. Reddedilmeden önce reddedebilmek. İşe başvurmanın tersyüz edilmiş hali. Bir nevi işe başvurmama. Gazetelerdeki en önemli iş ilanlarını takip etmek ve yıllardır okumak zorunda kaldığım ret sözcüklerinin aynısıyla teşekkür edip teklifi geri çevirmek isterdim: Sayın Bayanlar ve Baylar. Nazik iş teklifiniz için teşekkür ederim. Ancak bu pozisyonun beklentilerime tam anlamıyla uygun olmadığını üzülerek bildirmek isterim. Gelecekteki iş yaşantınızda başarılar ve uygun aday arayışınızda bol şans dilerim. Saygılarımla vs.

E-posta Roland: Nasıl da iyi gelen bir duygudur kim bilir.

E-posta Karla: *Gelecek iş yaşantınızda* sözcükleri bile yeter. Hep duyduğunu bu kez söylemek ne iyi bir histir kim bilir. *Gelecek iş yaşantınızda başarılar dilerim.*

E-posta Roland: Böyle bir mektup yazdın mı daha önce?

E-posta Karla: Maalesef hayır.

. / .

E-posta Karla: Hayatım boyunca konuşmakta geç kalan kişi oldum.

E-posta Roland: Konuşmakta geç kalan mı?

E-posta Karla: Arkadaşlarımla olduğum zamanlar kendime bu adı koymuştum: Konuşmakta geç kalan. Önemli şeyler söylenmesi gerektiği anlarda aklıma bir şey gelmezdi. Bazen ağzımı bıçak açmadan öylece otururdum. Bir konuşma ne kadar incitici olursa ben de o kadar suskunlaşırdım. Vereceğim yanıt, can alıcı anın üzerinden uzun bir süre geçtikten sonra, cevap vermek için artık çok geç olduğunda ve çoğunlukla gözüme uyku girmeyen geceler yatakta aklıma gelirdi. O zaman gerçek yanıtlar gelirdi aklıma. Cümle cümle. Koca koca romanlar yazacak kadar çok cümle.

. / .

E-posta Karla: Konuşmakta korkunç derecede geç kalan biri olmasaydım, muhtemelen burada olmazdım. Biliyor musun, ben genç kızken şarkıcı olmak isterdim.

E-posta Roland: Gerçekten mi?

E-posta Karla: Evet.

E-posta Roland: Bunu neden özgeçmişine yazmıyorsun?

E-posta Karla: Gerçekten istiyordum da ondan.

. / .

E-posta Roland: Geçmişte bir kez düello yaptığımı özgeçmişime yazayım mı?

E-posta Karla: Lütfen yazma.

. / .

E-posta Karla: Kulübe girmek isterdim.

E-posta Roland: Hangi kulübe?

E-posta Karla: Şu kurduğun Anti-Bakalım kulübüne.

E-posta Roland: Gerçekten mi?

E-posta Karla: Evet, çok.

. / .

E-posta Karla: Ezberlediğin şiirler var mı?

E-posta Roland: Sanmıyorum. Senin?

E-posta Karla: *Realistlerin söyledikleri bana gerçekdışı geliyor.*

E-posta Roland: Kim söylemiş bunu?

E-posta Karla: Bir şiir.

. / .

E-posta Roland: Lichtenstein bana, "Sen insan mısın?" diye sordu.

E-posta Karla: Ben insan olsaydım kesinlikle burada olmazdım.

. / .

Karla, akşam geç bir saatte bir sınıfa çağrıldı, daha doğrusu götürüldü. Ansgar Fest yanına sokulup, kendisiyle gelmesini istedi. Kadın onun peşinden kuytu bir sınıfa gitti. Fest, oturmasını işaret etti. Sonra hiç konuşmadan gözlerini üzerine dikti. Sonunda şöyle dedi:

"Lütfen iş başvuru stratejinizi anlatın."

"Ben..."

"Evet!"

"Benim ... stratejim yok."

"Yok mu?"

"Yok."

Sessizlik.

"Yani hiçbir strateji uygulamadan rasgele başvuru yapıyorsunuz, öyle mi?"

"Ben..."

"Evet?"

Sessizlik.

"Bu pozisyon için bir son başvuru tarihi olduğunu biliyorsunuz."

"Evet."

"Ama hâlâ bir stratejiniz yok."

"Yok."

"Bu pozisyon için nasıl başvuracağınızı anlamadım. Özgeçmiş için bir planınız da mı yok?"

"Hayır."

"Başvuru evrakınızı görebilir miyim?"

"Hepsi bilgisayarda."

"Bilgisayarınızın başına gidelim."

"Bilgisayar diğer sınıfta."

"O halde biz de diğer sınıfa gidelim."

Sessizlik.

"Ne bekliyoruz?"

Sessizlik.

"Sizin başvuru evrakınız var mı gerçekten?"

"..."

"Sizin başvuru evrakınız var mı gerçekten?"

"Yok."

"Evrakınız yok öyle mi?"

"Yok."

"Sebep?"

Sessizlik.

"Sebep?"

"Ben..."

"Lütfen daha yüksek sesle konuşun!"

"Ben ... şey... pek ..."

"Daha yüksek sesle! Sizi duyamıyorum."

"Bu pozisyona başvurmam gerekiyor mu, emin değilim."

Sessizlik.

"Pozisyona başvurmanız gerekip gerekmediğinden emin değil misiniz?"

"Değilim."

Sessizlik.

"Siz ne söylediğinizin farkında mısınız?"

"..."

"Farkında mısınız?"

"..."

"Bu pozisyona başvurmayı ciddi ciddi sorguluyorsunuz, öyle mi?"

"Evet."

"Daha yüksek sesle! Sizi duyamıyorum!"

"Evet."

Sessizlik.

"Nerede bulunduğunuzu biliyor musunuz?"

"..."

"Şu anda neredeyiz?"

"SPHERI..."

"Nerede?"

"SPHERICON'da."

Sessizlik.

"Yani burası SPHERICON."

"Evet."

"Peki neden buradasınız?"

"..."

"Neden buradasınız?"

"Bilmiyorum."

"Anlamadım?"

"Bilmiyorum."

"Neden burada olduğunuzu bilmiyorsunuz ve burada bir pozisyona başvurmanız gerekip gerekmediğini kendinize ciddi olarak soruyorsunuz, öyle mi?"

"..."

"Uzak bir olasılığa değil, gerçek bir pozisyona..."

"..."

"Ücreti belli olmayan değil, gerçek bir pozisyona..."

"..."

"Şu an mevcut bir işe!"

"..."

"Tamzamanlı, sigortalı."

"..."

"Bu okulda."

"..."

"36 yaşındasınız. Yıllardır işsizsiniz, belki hayatınızın sonuna kadar bir işiniz olmayacak, buna rağmen bu pozisyona başvuru yapıp yapmamayı ciddi olarak sorguluyorsunuz."

"..."

"İşsizler ordusu denizinde sürükleniyorsunuz ve kendinize böyle bir soru soruyorsunuz öyle mi?"

"..."

"Bana bunu mu söylemek istiyorsunuz?"

"..."

"Bana bunu mu söylemek istiyorsunuz?"

"Evet."

"Anlamadım?"

"Evet."

./.

Karla ilk görüşmede şöyle demişti: "Bu pozisyona başvurmam gerekiyor mu, emin değilim." Sonrasında zor duyulur bir tonda şöyle dedi: "Bu pozisyona başvurmayı *isteyip istemediğimi* bilmiyorum."

"Anlamadım?"

"Yok bir şey."

"Anlamadım?"

"..."

"Lütfen daha yüksek sesle söyleyin."

"Bu pozisyona ... başvurmayı ... isteyip istemediğimi ... bilmiyorum."

Sessizlik.

"Neden bilmiyorsunuz?"

Soruları artık Ansgar Fest değil, okul psikoloğu Lichtenstein soruyordu, önce 101 numaralı odada, daha sonra 102 ve 103 numaralı odalarda. "Neden bilmiyorsunuz?" Kadın kekeleyerek yanıt veriyordu. Cümlenin yarısı ağzından çıktıktan sonra ya sözünü kesiyorlardı ya da yanıtı kendisi yarım bırakıyordu. Lichtenstein kadına bir bardak su uzattı. "Neden bilmiyorsunuz?" Adamın ses tonu dakikadan dakikaya değişiyordu. An geliyor her yanıt mümkün ve serbestmiş gibi dostane bir güler yüzlülükle soruyordu: "Açık açık yanıtlayın. Burada tabu yoktur. Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz? Yeterli beslendiğinizden emin misiniz? Evde sıkıntılar mı var yoksa?" Sonra bir an geliyor, her yanıt yasakmışçasına dur durak bilmeden insafsızca soruyordu. "Neden bilmiyorsunuz?"

Kadın uzun araların ardından zor duyulur bir sesle, "Bilmiyorum," dedi.

"Bilmiyorsunuz."

"Bilmiyorum."

"Aklınıza tek gelen bu mu?"

"..."

"Aklınıza tek gelen bu mu?"

"Hayır."

"Ne peki?"

"..."

"Ne peki?"

"..."

"Birkaç hafta önceki ilk görüşmemizde en çok istediğiniz şeyin bir iş bulmak olduğunu söylemiştiniz. Yıllardır tek bir basit işin sağlayacağı rahattan ve huzurdan başka bir şey düşünmüyormuşsunuz. Sırf bu huzur için her şeyinizi vermişsiniz."

"..."

"Söylediniz mi bunları?"

"..."

"Söylediniz mi bunları?"

"Evet."

"Ama?"

"..."

"Ama?"

"..."

Sessizlik.

"İşte, o tek bir basit işin sağlayacağı rahat ve huzur şansı burada."

"..."

"Yoksa sizce bu pozisyon yeterince *basit* mi değil?"

"..."

"Öyle mi?"

"..."

"Bu işten neden korkuyorsunuz?"

"Çünkü..."

"Çünkü?"

"Çünkü..."

"Bu işten neden korkuyorsunuz?"

"..."

"Kendinizi yetersiz mi hissediyorsunuz?"

"..."

"Demek kendinizi yetersiz hissediyorsunuz."

"..."

"Öyle mi?"

"Öyle."

Sessizlik.

"Kendinizi yetersiz hissettiğiniz için pozisyona başvurmuyorsunuz."

"..."

"Öyle mi?"

"..."

"Öyle mi?"

"Evet."

Sessizlik.

"Sizce," diye sormayı sürdürdü Lichtenstein, "sizce salt kendini yeterli hissetmemek bir pozisyona başvurmamak için yeterli bir neden mi?"

"..."

"Ne dersiniz, başkaları kendilerini yetersiz hissetseler dahi pozisyona başvurabilir mi?"

"..."

"Evet mi?"

"..."

"O halde siz neden başvurmuyorsunuz?"

"..."

"O halde siz neden başvurmuyorsunuz?"

"..."

Psikolog, Karla'dan ayağa kalkmasını rica etti. Onu yandaki 102 numaralı odaya götürdü. Oturmasını işaret etti. Odadan çıktı. Kadını odada yirmi dakika öylece tek başına bıraktı. Karla, içi makas dolu bir kutunun yanında oturuyordu. Duvarda insan beyninin anatomisini gösteren bir poster asılıydı. Onun yanında da bazı davranış modelleriyle ilgili bir tabela ve bir sunum duyurusu: *Fizyolojik-genetik bir olgu olarak işsizlik*. Lichtenstein odaya girdi, Karla'nın karşısına oturup çiklet ikram etti. Karla hareket etmeden oturuyordu. Lichtenstein konuşmaya devam etti: "Herkes sürekli aşırı zorlandığını hisseder ama insanlar yine de eyleme geçer. Hayatın tamamı aşırı zorlanmadan ibarettir ama biz yine de yaşamaya devam ederiz."

"..."

"Bana katılıyor musunuz?"

"..."

Sessizlik.

"

"Âşık mısınız?"

"..."

"Âşık mısınız?"

"Hayır, ben..."

"Hayır mı?"

"Hayır."

"Ama?"

"..."

"Demek âşıksınız."

"..."

"Neden olmasın? Neye engel teşkil eder ki bu durum? Sizin iş pozisyonuna başvurmak istememeniz dışında tabii. Bunun dışında hiçbir şeye engel değil."

"..."

"Roland Bergmann'la *Weekend-Suite II*'de birkaç gece geçirmiştiniz, değil mi?"

"Evet."

"Ee?"

"..."

"Güzel miydi?"

"..."

"Roland Bergmann 39 yaşında."

"Evet."

"Yani pek genç sayılmaz."

"Öyle."

"Lise bitirmiş ve üniversiteye gitmiş. Bu da bir şey, öyle değil mi?"

"..."

"Bu da bir şey, öyle değil mi? Değil mi diyorsunuz?"

Sessizlik.

"Çok hassas ve anlayışlı biri olmalı."

"..."
"İyi bir dinleyici."
"..."
"Geceler boyu."
"..."
"Geçmişi yâd ederek geçen."
"..."
"Geleceğin bir an bile düşünülmediği."
"..."
"Size bir kez bile dokunmadığı."
"..."
"Bu aşk değilse nedir?"
"..."
"Mektuplar da var elbette."
"..."
"Odadaki lavabo keyfi büyüleyici miydi?"
"..."
"Dokunulmamış yatağa bakmak da mı öyleydi?"
"..."
"Büyüleyici miydi?"
Sessizlik.
"Büyüleyici miydi?"

Lichtenstein ışığı söndürdü. Uzaktaki bir abajurun hafif ışığında birkaç dakika oturdular. Lichtenstein, Karla'ya kahve içmeyi teklif etti. Sonra bambaşka bir ses tonuyla, "Davranışınızla arkadaşınıza zarar verdiğinizi hiç düşündünüz mü?" diye sordu.

"..."
"Hayır mı?"
"..."

"Ona kötülük ettiğinizi... Onu berbat bir duruma soktuğunuzu düşündünüz mü? Neredeyse kırk yaşındaki bir adamı..."

"..."

"Pozisyona başvurmayı reddederek arkadaşınızın başvurusuna zarar verdiğinizi düşündünüz mü? Yalnızca arkadaşınıza değil, APOLLO adaylarının hepsine, hatta eğitmeninize de zarar verdiğinizi düşündünüz mü?"

"..."

"Bunu mu istiyorsunuz?"

"..."

"Bunu mu istiyorsunuz?"

"Hayır."

"Hayır mı?"

"Hayır."

"O halde neden başvuruda bulunmuyorsunuz?"

./.

Bu görüşmelerin sonunda Karla sus pus oturuyordu. Lichtenstein Karla'nın önüne kâğıt kalem koydu. "Yazın." Adam ayağa kalktı. "Böyle davranırken aklınızdan geçenleri yazın. Böyle davranırken kendinizi nasıl hissettiğinizi yazın." Karla hareketsizce oturmayı sürdürdü – sabaha kadar.

./.

Armstrong, Karla aleyhinde hiçbir işlem başlatmadan onun itirazını görmezden gelmeyi, ona normal bir başvuru sahibiymiş gibi davranmayı önerdi. Ne olayı örtbas etme ne de kaçma riski sözkonusuydu. Bir SPHERICON kursiyeri olarak kendisi başvurmasa bile başvuru sistemine otomatikman kayıtlı olduğu ona sessizce bildirilecekti. Burada her kursiyer istese de istemese de adaydı.

./.

Öte yandan Karla'nın başvuru itirazı diğer kursiyerler arasında çoktan duyulmuştu. APOLLO'da kalması tehlike-

li sonuçlar doğurabilirdi. Diğer kursiyerler için varlığı bile açık bir itirazın sürekli canlı tutulması demekti. İş başvuru sisteminin bütünüyle küçük düşürülmesi demekti. İlanla duyurulan pozisyonun küçük düşürülmesi. Sonuçta da okulun küçük düşürülmesi.

./.

"*Her kim kendi durumunu kabullenmeye başlar, biz onu kabul etmeyeceğiz.* Bunu ona söyleyin. Hem iyilikle hem kötülükle söyleyin. Her türlü vurguyu yaparak söyleyin."

./.

I wish to apply for the post of a school trainer... Karla, bu cümleyi birkaç kez yazıp sonra üzerini çizmişti. Özgeçmişlerini yazarken de aynısı oluyordu. Yazıyor ve üzerlerini çiziyordu. Her özgeçmiş farklı bir çocuklukla başlıyordu. Fest'in yalnızca farklı çocukluklara tahammülü vardı: Cesur çocukluklar, atılgan çocukluklar, çılgın çocukluklar, ödüllü çocukluklar. Tek bir çocuklukla yetinmiyordu. Her çocukluk kendi içinde bir panayır, bir yaşam mottosu, bir olay örgüsüydü. Televizyon ve bale gösterileriyle, şan dersleriyle, binicilikle geçen çocukluklar... Çokdilli çocukluklar. Uslu uslu yatağa gidilen çocukluklar değil, yataktan kalkılan çocukluklar, aşırılıklarla geçen çocukluklar. Göze çarpan çocukluklar. Göz boyayan çocukluklar. Daha az göz boyayan çocukluklar. Başarılı bir gençliğin kanıtı olan çocukluklar. Başarılı bir hayatın kanıtı olan çocukluklar... Başarılı bir iş başvurusunun kanıtı olan çocukluklar...

... *için başvuruda bulunuyorum*... derken şöyle yazdı Karla: ... için *başvurumu geri çekiyorum*... Bu pozisyon için ve bütün pozisyonlar için. Daha sonra şöyle yazdı: *Bundan sonraki hiçbir pozisyon için başvuru yapmayacağımı bildiririm. Cilalanmış hayatınıza itiraz ediyorum, başkaldırıyorum.*

Bunları e-posta yoluyla Roland Bergmann'a yazdı ve bütün adaylık fotoğraflarını sildi. *Delete! Delete!* İğrenç. Roland Bergmann iki sözcükle karşılık verdi: *Tapılası karar!*

Karla'ya göre, diğer kursiyerlerin fotoğrafları onunkilerden de berbattı. Aday gözleri, aday burunları, aday saçları, aday ağızları, aday mimikleri... Sonu gelmeyen slayt gösterilerinde ekranlarda sırıtıyordu hepsi: Yığınla aday yüzü... Güneş gözlüklü, güneş gözlüksüz... Palmiyeli, palmiyesiz... Değişen giysilerle ve değişen mesafelerde... Bakan kişiye sürekli yaklaşarak... Boyalı dudakların yakın çekimi... Karmakarışık harflerle selamlayan konuşma balonları: *Hi. How are you?* Ya da: *Who are you?* Çoğu fotoğrafın altına ses döşenmiş, fotoğraflarla birlikte konuşuyorlar: *Hello, my name is... I was born in Ulm...* Sonraki fotoğraf. *My parents...* Sonraki fotoğraf. *My school...* Fotoğraflar ya adayların ya da internetin sesiyle konuşuyor: *Hi, I want to talk to you about your job offer.* Oxford İngilizcesiyle. Ya da *Reggae* İngilizcesiyle. Ya da "Job Quest"ten bir oyuncunun sesiyle, Almanca: *Bu işi istiyorum, sadece ve sadece bu işi istiyorum, bu işten başkasını istemiyorum!* Adayların çoğu fotoğraflarında tanınmayacak kadar farklı görünüyordu ve Fest bunu beğenmiş, çok beğenmişti.

Karla, elinden geldiğince göz önünde bulunmamaya dikkat ediyor, okulun dijital kamerasını kapmak için savaşan diğer kursiyerlerden uzak duruyordu. Bu işe bulaşmaya asla niyeti yoktu. *Fitness* salonunda palmiye önünde fotoğraf çektirmek de istemiyordu. Veya herhangi başka bir yerde. Final elemelerini, okulun spor salonunda bir tür cumartesi akşamı şovu olarak düzenlenen son iş görüşmesi konuşmalarını düşündü. Fi-nal e-le-me-le-ri, ne tuhaf bir kavramdı.

Solo program. Ardından çapraz sorgu. Bu solo programların ilk egzersizleri koridorlarda çınlamaya başlamıştı bile: Bazı kursiyerlerin seyyar müzik çalardan yayılan müzik eşliğinde söylediği şarkılar. Eski müzik listelerinde yer alan melodiler ve metinlerle *minnesang* şarkıları: *I want you to want*

you, I need you to need you, I love you to love you... Şarkının bu bölümünü hayatlarının en büyük aşkına terennüm edercesine söylüyorlardı. Şarkıya katılmayanlar, konuşmalarını, coşkulu başvuru monologlarını çalışıyordu: *Ben... İstiyorum... İnanıyorum... Yapacağım... Yapabilirim...* Karla bu sözleri duydu. Ayrıca duyanın burnunun kemiğini sızlatan bir hiphop şarkısı uzaktan kulağına çalındı. Bu şarkının radyodan mı geldiğini yoksa bir kursiyerin karmakarışık şarkısı mı olduğunu seçemedi. *Who knows.*[52] İlanı verilen pozisyon aklından çıkmazken koridorlardan durmaksızın bir faaliyetin, sürekli bir koşuşturmanın, hoplayıp zıplamanın seslerini duyuyordu. Sonunda pozisyonu kapan kişinin ışıl ışıl fotoğrafı gözünün önünde canlandı: Bir cumartesi akşamı, konferans salonu sahnesinde, minnetle sırıtarak ve çaresiz bir mahcubiyetle, okul müdürünün kollarında, "çok yaşa" tezahüratları eşliğinde. *The winner is...*[53]

. / .

Karla, *Weekend-Suite II*'de yatakta oturuyor ya da yatıyordu. Onu buraya getirmişlerdi. Geçici olarak. Başka oda bulunamadığı için. Bir de onunla bundan sonra nasıl ilerleyecekleri konusunda çaresiz kaldıkları için. Bir ay önce olsa, Karla'yı bir saat içinde –hiç tereddütsüz– okuldan uzaklaştırırlar ve Federal İstihdam Dairesi'nin bundan çıkaracağı bütün sonuçlara katlanırlardı. *Delete! Delete!* Gelgelelim, Federal İstihdam Dairesi'nin bir süre önce okul yönetimine gönderdiği talimata göre, disiplin suçu işleyen kursiyerler bir süre daha okul sınırları içinde tutulacaktı. Zira statüleri ve gelecek planları olmadan bölgede dolaşıp duran talancı işsizlerin karıştığı olaylar gitgide artıyordu. Benzincilerin ateşe verildiği vakalar artmıştı... Federal İstihdam Dairesi'nin

52 (İng.) Kim bilir. (ed. n.)

53 (İng.) Kazanan... (ed. n.)

talimatı şöyleydi: *Mevcut faaliyetler içinde bulunan tüm kursiyerler faaliyetler tamamlanıncaya kadar her koşulda okul sınırları içinde tutulacaktır, bkz. Weiss planı.* Yeni bir talimata kadar bu kişi aday grubundan derhal çıkarılacak ve ayrı bir odada tutulacaktı. Yakınlarına haber verilecekti. Yasal nedenlerle. Hemen değil, izleyen günlerde. Bu kişinin APOLLO ile herhangi bir teması olmayacaktı. Karla'nın yemeklerini başka aday gruplarının kursiyerleri getiriyordu. Okul yönetimi kadına kusursuz davranılmasını önemsiyordu. Özel eşyalarını yanına almasına izin verilmişti. Hatta seviyesi Eksi *Basic*'ten *Basic*'e yükseltilmişti. Kitap okuması serbestti. Ayrıca diğer kursiyerlerle hiçbir şekilde temas etmemek şartıyla günde bir kez açık havaya, bahçeye çıkmasına izin veriliyordu. Günler kısalmaya başladığı için bahçeye çoğunlukla hava kararırken çıkıyordu. Bahçede kimseler olmuyor, sınıflarda bilgisayar ekranları parlıyordu. Karla'yı sınıflardan gözetliyorlardı. Gözucuyla, kaçamak bakışlarla: Bakın, geçiyor... Nedensiz itirazın somut örneği. Somut örneğin gulyabanisi... Kimsenin sonu böyle olmamalıydı... Bahçenin ortasında duruyor... Mavi hattın yakınında... Hava kararırken. Bu dünyada artık sözde var olan silinmiş bir insan. *Deleatur.* Silinecek. Federal İstihdam Dairesi'nin bilgisayarları milisaniyede siler. Fest, benzer bir vakaya o güne kadar rastlanmadığını anlatıyor. Cep telefonu kurallarına uyulmadı, evet, sahte jetonlar üretildi, otomatlar kırıldı, bilgisayarlara virüs bulaştırıldı, geceleri olaylar çıktı, hatta kaçanlar bile oldu, ama böyle bir vaka yaşanmadı. Bundan kötü ne olabilir? Başka hiçbir kursiyerin hatası bu yapılanı aşamaz. Karla vakası resmen duyurulduğunda okul rahat bir nefes almıştı. Sınıflardaki kursiyerler, en ufak bir yan bakış adaylık şanslarını azaltacakmış gibi bilgisayar ekranlarından ayırmıyorlardı gözlerini.

Karla'nın yatağının yanındaki komodinin üzerinde kusursuz bir başvuru dilekçesi duruyordu. Dilekçe, okul yönetimi tarafından onun adına kaleme alınmıştı. Tek eksik, Karla'nın

imzasıydı. Ne zaman isterse imzalayabilirdi. Sonra derhal birini çağıracak ve başvuruyu sekreterliğe yollayacaktı. Gece ya da gündüz. Okula dönmesini sağlayacak kapı henüz kapanmamıştı. Henüz. Lichtenstein ve Fest dönüşümlü olarak yanına geliyordu: "Niçin imzalamıyorsunuz?" Yemekten önce. Yemekten sonra. "Niçin? Bu pozisyona gerçekten neden karşısınız?"

Fest: "Kendinizi harcıyorsunuz... Yeteneğinizi, imkânlarınızı, bütün hayatınızı harcıyorsunuz." Ardından: "Bu pozisyona gerçekten neden karşısınız? Size baskı yapan biri mi var? Açık konuşun. Yoksa pozisyonun ücreti mi düşük? Beklentilerinizin altında mı? Öyle mi? Ya da siz prensip olarak çalışmaya mı karşısınız?" Tam odadan dışarı çıkarken arkasına döndü: "Arkadaşınız Roland Bergmann muhteşem bir başvuruda bulundu. APOLLO'daki en mükemmel başvuru. Yakında siz de duyarsınız."

Karla'yı tuvalete ve banyoya götürdükten sonra tekrar geri getiriyorlardı. Kendi güvenliği için. Günde üç kez. Eşyalarını toplayıp, hazır beklemesi istendi. Koridorlardaki hoparlörlerden sürekli "Job Quest" bölümleri yayılıyordu. Bir bölümün kahramanı Konstanz Gölü'nü yüzerek geçmişti. İşte bu kadar basit, sırf içinden geldi diye. Plajın dubalarını aşıp göle açılmıştı. Gölü yüzerek geçme kararı yüzdükçe olgunlaşmıştı. Hatta belki de boğulma kararıydı bu. Saatler sonra bir İsviçre yatı tarafından kurtarıldı ve yat sahibi ona bir iş sözü verdi. İşte bu kadar basit. Ve ona şöyle dedi: *Aksi ne mümkün! Ne mümkün!* Sona yaklaşılıyordu, önce arka planda ilk belirtiler, sonra her bölümün son sahnesinde o bildik kurtuluş melodisinin ilk sıcak tonları gitgide yükseliyor ve netleşiyordu, melodiye basın ilk ritimleri eşlik ediyor ve bir kapıya ya da masaya inen yumruklar misali hızlandıkça hızlanıyordu: *Evet, işte böyle. Adalet hâlâ var. Dünya tamamen çığrından çıkmadı henüz!* Ve sonraki bölüm başlıyor.

Ya da son bölümün tekrarı. *Yapma, lütfen yapma bunu*, diye kadın, erkek arkadaşına yalvarıyor. Adamın yanıtı: *İste-*

diğimi yaparım! Uçak kaçırmayı planlıyor. Pazartesi gününe kadar iş bulamazsa, dediğini yapacak. *Yalvarırım yapma*, diye ağlamaklı bir sesle haykırıyor sevgilisi. Adam uçak kaçırmıyor. Ama kaçak yolcu olarak bindiği uçakla Miami'ye kadar uçuyor. Orada iş buluyor. İş!

"Job Quest" yayımlanmadığı zaman, hoparlörlerden sonu gelmeyen ekonomi haberlerinin uzayıp giden rakamları yükseliyor. Yaklaşan ekonomik düzelmenin belirtilerini haber veriyorlar. Kendini her yerde belli ediyor zaten: Yükselen rakamlarda, yenilikçi buluşlarda, ışıltılı fabrikalarda, gitgide daha çok insanın zihninde, artan umutta, ünlü bir astroloji programı sunucusunun öngörülerinde: *Işık görüyorum ... yıldızların üstünde ... karanlığın sonunda ... çayırların üzeri aydınlık ... ormanların da ... pırıl pırıl araziler görüyorum ... ve çalışan insanlar ... uçaklar ve şarkılar söyleyen otomobiller* ... Başka seslerse vaat dolu rakamlarla dayanmaya çağırıyor: *Yalnızca birkaç ay kaldı... Hatta hafta...* Bazı rakamlar adeta borazanlarla duyuruluyor. Bazıları SPHERICON günlerinin değişmez fonu olarak bitmeyen ayinler misali ölçülü, kısık sesle tekrar ediliyor: *Sadece sakin olalım... Sadece cesur... Sadece devam edelim...* Bu sesler bunları ima ediyor. Rakam üstüne rakam, uçsuz bucaksız askeri ikmal konvoyları gibi.

Kimse size bir iş sunmaz. Kimse! Karla, dikkatini kitabına vermeye çalışıyordu. *Çevrenize baksanıza!* Satır satır okudu kitabını. *Çevrenize baksanıza!* Karla her satırı birkaç kez okuyordu. *Kendinize baksanıza!* Karla kitabını usulca okuyordu. *Kaç yaşına geldiniz!* Karla, "Job Quest" sesleri arasında kurtuluş melodisine ve sonraki bölümün başına kadar okudu.

Başka sesler, kulağa hava durumu raporlarından alınmış gibi gelen sesler duyuyordu şimdi. Havanın değişeceğinin ilk uzak işaretleri: *Yüksek basınç... Geliyor... Yaklaştıkça yaklaşıyor... Sabır... Sadece sabır...* Ekonomik öngörüler, havaya dair öngörüler, astrolojik öngörüler. *Olacak... Olacak... Olacak...*

"Kalkın!" Karla yatakta yatıyordu. "Kalkın! Mantonuzu giyin ve eşyalarınızı toplayın." Karla mantosunu giydi, çantasını topladı ve bekledi; bütün bir gün, akşama kadar bekledi. Akşam, orada kalmaya devam edeceği haberi verildi. Çantasındakileri tekrar çıkarabilirmiş. Ailesiyle telefonda görüşülmüş. Her şey hakkında bilgi verilmiş. Formalite gereği.

Delete! Federal İstihdam Dairesi bilgisayarları başka türlüsünü istemeyen ya da beceremeyen işsiz insanlarla dolu kasabaları ve kentleri saniyenin binde biri içinde silecek ve imha edecek; ancak bilgisayarlar bütün silmelere ve imhalara karşın daha önceden yaşanmış ve silme sürecine yol açmış olaylara dair bir hatıra saklayacak.

Yayındaki bir diğer programının adı da "Lost". Her şeylerini yitirmiş seslerden meydana gelen bir program bu: Yerlerini, her türlü himaye ve desteği, her türlü korumayı, insanlarla her türlü bağı, her türlü yardımı, bütün inançlarını, kendine ve diğer her şeye dair inançlarını yitirmiş sesler. Bütün bağlar ya da bağlantılar kopmuştu. Bütün desteklerden yoksundular. Arkadaş, ahbap, meslektaş, aile, kardeş, çocuk yoktu. Evrak, statü yoktu, imha edilmiş gibiydi, bütün bilgisayarlardan ve kayıtlardan silinmişti. Kanıtlanabilir bir isimleri, kanıtlanabilir doğum tarihleri, herhangi bir kanıtlanabilirlikleri ya da kanıt değerleri yoktu. Gelecek namına bir şeyleri yoktu. Bulanık bir geçmişin sisinden başka. Geç kalmışlıklarla, devasa boşluklarla, karanlık kusurlarla dolu. Başka hiçbir şey. Anılar bile yoktu. Anlaşılmaz yankılar vardı yalnızca. Bilgiden yoksun. Herhangi bir sigortadan ve garantiden yoksun. Kimliksiz. Yasal haksız. Hiçbir şeysiz. *Lost*.

Fest, Karla'nın ailesinin şaşkına döndüğünü, derin bir hayal kırıklığı yaşadığını söylüyor. Özellikle annesinin. Kadının dünyası yıkılmış.

./.

Karla, Fest'in arkasından bağırdı: "Ailemi rahat bırakın! Ailem şaşkına falan dönmedi! Hayal kırıklığı da yaşamıyor! Hele annem asla!" Karla'nın çığlıkları ta uzaktan duyuluyordu. "Annem hayal kırıklığı yaşamıyor!" Koridorlardaki hoparlörlerin sesi yükseltildi. "Annem hiçbir zaman hayal kırıklığı yaşamadı!" Ve daha yüksek bir sesle. "Ailemi bu işe karıştırmayın! Onlar *benim* ailem." Hoparlörlerden bir pop şarkısı yükseldi. "Böyle bir şey yüzünden bu dünyadaki hiçbir dünya yıkılmaz onların gözünde!" Federal İstihdam Dairesi'nin meşhur pop şarkılarından biri. "Ailem burada olduğumu bile bilmiyor." *Summertime.*[54] "Bilselerdi beni buraya asla yollamazlardı." *Milkshake-time.*[55] "Ya da benzer bir okula!" *And other times.*[56] "Okul denen şeyin düşüncesi bile geçmezdi akıllarından." *Better times.*[57] "Beni böyle bir okula asla yollamazlardı!" *Upcoined times.*[58] "Annemi bu işe karıştırmayın!"

. / .

"İstesek," dedi Fest titreyen bir sesle ve bütün gücüyle, "istesek sizleri gözden çıkarırdık." *Sizleri* demişti, *seni* ya da *sizi* değil. "Sizleri her an gözden çıkarabilirdik." Gitmek üzere kapıda dururken, "İstesek sizi öylece kaderinize terk edebilirdik, bir anda..." dedi. "Ne engellerdi bunu? Kolayı seçer ve bütün çabalarımızı durdururduk. Derhal..." Sonra: "Bu ülkede iyi bir hayat sürmek bile mümkün olurdu... Refah ve lüks içinde... Dertsiz bir hayat yani... Yedi ila sekiz milyonluk işsizler ordusu bir anda yok sayılırdı... Bu sekiz milyonu toplamdan çıkararak... Hiç olmamış gibi... Ya da bu rakam sonrasında çözülüp yok olacakmış gibi... İşler nasıl

---

54 (İng.) Yaz zamanı. (ed. n.)
55 (İng.) Milkshake zamanı. (ed. n.)
56 (İng.) Ve diğer zamanlar. (ed. n.)
57 (İng.) Daha iyi zamanlar. (ed. n.)
58 (İng.) Jeton yükseltilen zamanlar. (ed. n.)

basit, kolay ve yolunda olurdu... Sahte acımalar olmadan... Başkalarının acıması ve kişinin kendine acıması olmadan... Kalabalıkların bekleme odası-dünyası ortadan kalkardı... Çemberin karesi alınmazdı işte... Bir gecede her türlü desteği keserdik... Dahası: Her türlü çalışmayı... Her türlü düşünceyi... Bunu bir düşünün derim."

./.

Ve: "Kendinizi aldatmayın, yersiz umutlara kapılmayın: Mezar taşınızın altında bir dünya tarihi yatmayacak. Dipnotlarda geçen bir hikâye bile yatmayacak."

./.

Koridorda alışılmadık bir sessizlik vardı. Çıt çıkmıyordu. Kapının üstündeki hoparlör susmuştu, derken ansızın bir haykırış yankılandı. Önce tiz bir imdat çağrısı gibiydi, aslında çağrıdan ziyade çığlıktı, boğulmakta olan birinin çığlığı. Ancak çığlık binanın her yerine yayıldıkça, tekrarlandıkça ve ardı arkası gelmeyince tam tersi bir durum olduğu anlaşıldı: Paniğe kapılmış birinin çığlığı değildi, ölüm çığlığı da değildi, bir sevinç çığlığıydı bu; tek bir sevinç çığlığı da değildi, üst üste ve iç içe geçmiş sevinç çığlıklarıydı. Kurtarılmış ya da dirilmiş birinin çığlığıydı. Ferah ve tiz bir sevinçti. Buz kırarcasına ferah ve tizdi. Saniyeler içinde başka çığlıklar yükselip koridorlara yayıldı. Her çığlık bir hareketti adeta. Koşan, zıplayan, dans eden bir hareketti, başka koşma, zıplama, dans hareketleriyle çevriliydi; volümleri o kadar yüksek değildi, o kadar zıplamıyor, o kadar dans etmiyorlardı belki, ama açıkça algılanabiliyorlardı. Başlangıçta her çığlık bir ilk çığlıktı, akıl ermez bir sevincin çığlığıydı, inanılmaz bir şaşkınlıkla tekrar tekrar yükseliyor, duvarlara, kapılara, masalara çarpıyordu. Bütün bunlar olurken hoparlörlerden şimdi "Job Quest" kurtuluş melodisi çalıyordu. Mülakata

çağrılacak beş adayın resmen açıklandığı gündü. Okul müdürü adları ofisinin önünde okumuştu. Okuduğu her ad bir çığlıktı, hayat çığlığıydı, belki de bir insanın hayatındaki en güzel andı. Von Benkdorff en azından böyle olduğunu umuyordu. Adaylardan ikisi CARNEGIE, biri HARTZ, biri PARSONS, biri de APOLLO ekibindendi. Okul hoparlörlerinden hâlâ sonsuz bir döngüyle "Job Quest" kurtuluş melodisi çalıyordu. İnsanlar ilk kez, o an orada yaşananların tüm gerçekliğine ayıyordu.

. / .

Fest odaya girdi. Öylesine, geçerken söyler gibi, "Ee?" diye sordu. Ne diyormuş buna Karla? Arkadaşı Roland Bergmann. Beş aday arasındaydı. Mükemmel bir başvuruda bulunmuştu. Böylesine kusursuz bir başvuruya onca yıldır nadiren rastlanmıştı. Kusursuz bir başvuru hikâyesi... Harika grafiklerle bezeli... Altın kaplama efektleriyle... Hatasız bir başvuru İngilizcesi... *Close to nativeness.*[59] Müthiş bir başarı! Roland Bergmann'ın başarısı. APOLLO'nun başarısı. Gecikmiş bir başarı. Gecikmişten de öte.

. / .

Gün boyu süren bir geri sayımın ardından ilk cumartesi akşamının tarihi hoparlörlerden duyuruldu: 19 Kasım, akşam saat sekizde konferans salonunda. *Canlı. 4 gün, 12 saat ve 23 dakika kaldı...* Adaylardan biriyle röportaj: Nasıldı? Kendini nasıl hissediyordu? Adaylığı sürpriz mi olmuştu? – Evet. Hem de ne büyük sürpriz. Nasıl hazırlanıyordu? Minnettar mıydı? – Minnettarlığı kelimelere sığmazdı.

. / .

59 (İng.) Anadilini konuşur gibi. (ed. n.)

Koridorlar taraftar gruplarının tezahüratları ve şarkılarıyla doluyordu zaman zaman. Bağırıyor, şarkılar söylüyor ve el çırparak adaylardan birinin adını zikrediyorlardı. Aday olmasalar da adayları destekliyorlardı. "In a New Life"ta yer alan bir cümleye uyuyorlardı: Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için. Okul yönetimi aynı hafta herkesin jeton miktarını *Premium*'a çıkarmıştı.

./.

Fest, Karla'ya sigortayla ilgili bir konu açıklığa kavuştuktan sonra isterse yakın zamanda oradan ayrılabileceğini söyledi. Hastalık sigortasıyla ilgili, kaza sigortasıyla ilgili, işsizlik sigortasıyla ilgili bir konu. Karla, o zamana kadar durumuna uygun şekilde davranmalıymış.

Okul hoparlörlerinden –genelde akşamları– "Lost"un diğer sezonlarına ait bölümler çalıyordu. Kopmuş kafalar – *spoken songs*:[60] Bazı canlıların ilahileri – boğucu ağıtlar – mağaradan konuşur gibi – ya da uzay kapsülünden – bedensizmiş gibi sesler – yalnızca kafalar – konuşan kafalar – durumları çaresizlik sınırını aşmış – ne çıkış yolu ne de dönüş yolu var – ne yardım ne teselli – öylece konuşuyorlar – dinleyicileri bile yokmuş gibi – ömürlük başarısızlığın insafsız sayımları ve bilançoları – hem tavsiyelere hem de mantığa inat... *Lost.*

Her şeyi yanlış yaptım... yapılabilecek bütün hataları yaptım... Yanlış yaptım... Baştan beri... daha okuldayken bile böyleydi... Lost'tan bir ses. *Acı... Acıma... Kendine acıma... Bunlar benim sözlerimdi... Acı, acıma... Kendine acıma... İlerleyemedim... Sadece kendine acıma sözcüklerine kadar gelebildim... Bir öteye geçmem gerekirdi... Kendine acımadan kendine acımamaya... Oraya gelmeliydim... Kendine acımama... Kendime karşı tavrım, kendine acıma*

60 (İng.) Konuşan şarkılar. (ed. n.)

olmamalıydı... Ne kendime acımalıydım ne de başkalarına ... Lost'tan bir ses.

Bu iş uğruna beni gerçekten terk mi ederdin? – "Job Quest". Eski bölümler tekrar tekrar gösteriliyor. Tekrar gösterilen bölümleri, tekrar tekrar gösterilmiş bölümlerin tekrarı izliyor. Federal İstihdam Dairesi'ne göre, her tekrar gelecekteki pozisyonların gerçekleşmesine, gelişmesine ve kendi kendini üretmesine doğru atılan adımdır; sadece insanların kafasının içinde bile olsa böyledir bu. *Bu iş uğruna her şeyi verirdim, her şeyi...* – diyor sevgilisine kahraman; sevgilisi de soruyor: *Bu iş uğruna beni gerçekten terk eder miydin?* – Yanıt, evet. Kadının tamamen rahatlamış halde hafifçe iç geçirdiği duyuluyor ve adama sarıldığı anlaşılıyor.

Fest, Karla'ya hangi sebeple şikâyet ettiğini soruyor. İmtiyazlar içinde yüzdüğünü söylüyor: Kendine ait bir oda, çift kişilik yatak, lavabo; oysa diğerleri koğuşlarda kalıyor. Hayatının, mizacının, hatta şikâyetlerinin hiçbir yanı inandırıcı değilmiş, ne tamamına ne parçalarına ne de genele bakıldığında... Ailesiyle elbette konuşabilirmiş. Kimse bunun aksini savunmamış zaten. "Siz burada gerçeklerle ilgisi olmayan iddialarda bulunuyorsunuz. Bu başvuru. Bu da bilgi kâğıdı." Karla'ya bir form uzatıyor. "Lütfen doldurun! Size bir telefon gelir gelmez haber vereceğiz."

./.

Karla, ilk cumartesi akşamını kısmen hoparlörlerden kısmen de uzaklardan gelen bağırışların yankılarında yaşadı: Dağınık bağırışlar, toplu bağırışlar, tezahürat yapan bağırışlar ve yanıt veren bağırışlar; futbol stadyumlarındaki taraftar haykırışlarını ya da bir pop konserindeki histerik çığlıkları andıran bağırışlar. CARNEGIE'nin adayı Gerd Frommer artık bir yıldız olmuş, bütün okulda taraftar kazanmıştı. Gecenin en önemli olayı olarak sahneye en son o çıktı ve şu şarkıyı söyledi: *Take me... Take me all... All I am... All I*

will... Be... The right one... The bright one... I am... All what I am... More what I am... In my prime... My prime time... My prime high life time... Take me... Take me all... Take me home... Playback, gitar müziği ve *synthesizer* sesleri eşliğinde. Şarkı, CARNEGIE ekibinin ve diğer hayranların tezahüratları arasında son buldu. Salondakilerin sakinleşmesi biraz zaman aldı. Tekrar tekrar yükselen yeni çığlıklar ve bunlara verilen yanıtlar çarpışıyordu. Jüri (okul müdürü, müdür yardımcısı, okul psikoloğu ve eğitmenler), sahnenin diğer yarısında ayrı bir oturma grubunda oturuyor ve notlar alıyordu. Sonra soru, soruların içinden soru, ara sorular ve tuzak sorular sormaya başladılar: Neden bu şarkı? Hem neden şarkı? Müzik gösterisiyle jüriyi gafil avlamak mı istemişti? Frommer'in yanıtı, salondaki çılgınca tezahüratlar eşliğinde "Evet" oldu. Evet! Sonraki soru: Saygon'da mı doğdunuz? Neden Saygon? Frommer'in yanıtı: Neden olmasın? Salonda tezahüratlar. Sonraki soru: Yale'de yaşamış ama Yale Üniversitesi'ne gitmemişti? Neden? Kendi yaratıcılığınıza niçin güvenmiyorsunuz? Sonraki soru: Özgeçmişinizin anafikrini beğendim. Kesinlikle beğendim. Ama 1998-2002 yılları arası sığ kalmış. Renksiz. Gereksiz uzatmalar var. Hatta bazı yerleri inandırıcı olmaktan uzak. Armstrong itiraz ediyor: İnandırıcı olmaktan asla uzak değil. Tam tersi! Son derece gerçekçi, ayrıca eğlenceli. Tam anlamıyla leziz. Çikolatalı puding gibi... Salonda tezahüratlar. Sonraki soru: Maryland'in başkenti? Maryland'in başkenti neresidir? Özgeçmişinizde, orada bir zamanlar yaşadığınız yazıyor. Sonraki soru. Bir mantık sorusu: A veya B ise o halde C. A geçerlidir. O zaman C de geçerlidir. Buna katılıyor musunuz? Sonraki soru: Noske'nin istihdam formülü? Bu formül neye benzer? Sonraki soru: *Sanki karşı kıyıda duruyormuş gibi.* Bu cümledeki dilbilgisi hatası nedir? Sonraki soru: 2013/2014 sezonu Almanya şampiyonu? Bayern Münih I mi, yoksa Bayern Münih II mi? Sonraki soru: *Karşı kıyıda duruyormuş gibi.* Bu cümle neden doğrudur? Sonraki soru: Annapolis. Bu ad size

ne ifade ediyor? Hiçbir şey mi? Aslında etmeliydi. Annapolis, Maryland'in başkentidir. Sonraki soru: Sevgiliniz parkta pusuya düşürülüyor ve üzerinde çalıştığı belgeler çalınıyor. Ne yaparsınız? Sonraki soru İngilizce bir soru, Business English: *What is the difference between economic and economical. What is it? Next question: The theory of perfect competition. Explain it!*[61] Sonraki soru: Kız kardeşinizin işinizde gözü var. Ne yaparsınız? Sonraki soru: Neden *powerpoint*? Sonraki soru: *Blog* nedir? *Blogger* nedir? Sonraki soru: A, aynı anda hem A hem A-değil olamaz. Buna katılıyor musunuz? Sonraki soru: A, aynı anda hem A hem A-değil olamaz. Ancak A, ne A ne de A-değil de olamaz. Buna ne diyorsunuz? Sonraki soru…

O akşam Frommer müthişti. Elenmedi. Elbette elenmedi. Nasıl elenebilirdi ki? Gelecek cumartesi akşamı yarışmaya kolayca hak kazandı. Roland Bergmann da öyle. Onun kadar kolay olmasa da açıkça hak kazandı. PARSONS adayı kadın elendi. Salondaki tezahüratlar eşliğinde. Tezahüratlar Frommer'eydi. Kimse PARSONS'a ve adayına karşı değildi tabii, ama Frommer başkaydı. İkinci bir Criens'ti. Ya da Hagenburg. Yanıtları bir lütuf gibiydi. Kurtarıcı darbelerdi. Köşeye sıkıştırılmış, sinmiş fakat ansızın karşılık veren hırpalanmış bir boksörün kurtarıcı darbeleri gibiydi. Sahnede yerlere kadar eğildi. *Thank you.* Taraftarları hep bir ağızdan "Frommer" diye adını haykırıyordu. Frommer'i hararetle desteklemekten aldıkları güçle birkaç saniye için bile olsa hepsi Frommer olmuştu sanki. Adeta onlar Frommer, Frommer de onlardı; tabii farklı ve daha iyi koşullarda. Frommer teşekkür ederken bunu mikrofondan bizzat söyledi: *Ben, hepinizim.* Kendisi artık bu dünyadan değilmiş gibi, onu izleyen kalabalığın üstüne bonus jetonları yağdırdı.

---

61 (İng.) Ekonomik ile hesaplı arasındaki fark nedir? Nedir? Sonraki soru: Tam rekabet piyasası. Açıklayın! (ed. n.)

Birkaç kadın kursiyer Frommer'in adını haykırdı. Sanki heyecanları üzerlerine soğuk su dökülerek yatıştırılıyordu. *Weekend-Suite. Weekend-Suite*'te Frommer'le bir gece. Ya da yalnızca bir saat. Frommer'le birlikte. O, bütün işsizleri temsil ediyordu. Adı ve gözleri yeterdi. *Job-Conquest*[62] *gözleri.* Üzerine eğildi ve müstakbel pozisyonunun tadını öptüğü ensesine bıraktı. Kadının ilk aklına gelen, tiz bir çığlık atmaktı. Frommer – Fromm, Frömmer, Frommer – Fromm, Frömmer, Frommer – Frommer el salladı, en arka sıralardaki kursiyerler yerlerine oturmaya başladılar. Nasıl bir yarış, nasıl bir yaşam... Bu yaşamı ona kimse armağan etmemiş, kimse sunmamıştı, haftalarca süren otobiyografi çalışmasıyla kendi yaratmıştı. Oysa birkaç hafta öncesine kadar bu yaşamdan bahsetmeye bile değmezdi. Aynı yaşam şimdi herkesin dilindeydi ve iş bulma şansı çok yüksekti. Temelden yeniden tasarlanan bir yaşam... Yıkıp sıfırdan inşa edilen bir bina gibi... Ya da baştan yazmak üzere kenara atılan bir roman gibi: Başka bir dilde, yeni bir duruşla, sade bir olay örgüsünde olaylar karşı konulamaz bir girdabın içinde, yeni kıyılara sürüklenirken ısıtıcı bir körfez akıntısı misali... Bir romanın ısıtıcı bir körfez akıntısından ne farkı vardı? Ve bir özgeçmişin bir romandan ne farkı vardı? Sürekli yeni dönüm noktalarıyla dolu bir yaşamın romanı... Frommer'in eğitmeni Armstrong –yalnızca müdür muavini değil, aynı zamanda CARNEGIE'nin eğitmeni olan ve Frommer'in çok şey borçlu olduğu Armstrong– bir gün, benim hayatım tesadüfen ortaya çıkmadı, üzerinde çalıştım, demişti. Ve bir Amerikan romanından alıntı yapmıştı: *He sprang from his platonic conception of himself...*[63] Frommer de öyleydi. Daha birkaç hafta öncesine kadar gözlerinden bile bahsetmeye değmeyecek, kendi sesinden bile bihaber biriydi.

·/·

62 (İng.) İş Fatihi. (ed. n.)

63 (İng.) "Kendi kendisinin, Platon'un felsefesine uygun bir tasarımından fırlamıştı." F. Scott Fitzgerald, *Muhteşem Gatsby*, çev. Fadime Kâhya, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2024, s.96. (ed. n.)

Karla'dan o akşam eşyalarını toplayıp onlara eşlik etmesi istendi. Fest, odaya tek başına gelmemiş, yanında hademeyi getirmişti. "Acele edin lütfen. Kendi menfaatiniz için." Fest, kadının odaya yayılmış eşyalarını gösterdi. "Diş fırçanızı unutmayın. Bir de şu tişörtü..." Karla, "Eve mi gidiyorum?" diye sordu. Fest, "Sayılır," dedi. Hademe, kadının çantasını alıp önden gitti. Saat gece yarısını çoktan geçmişti. "Şanslısınız," dedi Fest. Sessizliği ve karanlığı kast ediyordu. Merdivenlerden zemin kata indiler, oradan da bodrum katına inip *fitness* salonuna doğru yürüdüler. Aletler karanlıkta bembeyaz parlıyordu. Ortam soğumuş ter kokuyordu. "Bu kokuyu hafızanıza yazın," dedi Fest ve yoluna devam etti, önce solaryum, sonra duş ve kazan dairesinin önünden geçti. Hademe anahtarla küçük bir odanın kapısını açtı. Yerde bir mat duruyordu, üzerinde bir uyku tulumu vardı. Hademe çantayı yere bıraktı. Karla matın üzerine oturdu. Kapı üzerine kilitlendi, Fest ve hademe uzaklaştılar. Karla haftalardan beri ilk kez mutlak bir sessizliğin içindeydi. Hoparlör gürültüsü yoktu. "Lost" sesleri yoktu. *Spoken songs* yoktu. "Job Quest" tekrar bölümleri yoktu. Uykuya daldı.

Sabah erkenden uyandırıldı, yakındaki bir tuvalete götürüldü ve odaya geri getirildi. Oda penceresizdi. Ama hademe, kapı üzerindeki şalterden tavandaki ışığı yakabileceğini söyledi. Işığı kapatıp açtı. Dâhiyane bir mekanizmanın keyifli özelliklerini gözler önüne seriyordu adeta. Boz rengi iş önlüğünün içinde başka bir zamandan, SPHERICON'un ilk günlerinden hatta belki tarihöncesi dönemden kalma gibi görünüyordu. Karla, bu odanın neyin nesi olduğunu sordu. Hademe, hizmet odası olduğunu söyledi. Özel kullanımlar için. Sıradışı bir şey değildi. Oda "A New Life"ta bile geçiyordu. Jimnastik ve meditasyon konularında. Criens bazen buraya başını dinlemeye gelirdi. "Düşünsenize, Criens."

Karla daha sonra *fitness* salonunda çalışmaların başladığını, kondisyon bisikletlerinin ve kürek makinesinin uğultusunu, solaryum salonundaki vantilatörün üfleyişini ve

hoparlörün bunların hepsini aşan gürültüsünü ve yine "Job Quest"i duydu. Tekrar tekrar "Job Quest". Kondisyon bisikletinin uğultusu her yeni kurtuluş melodisiyle birlikte artıyordu. Derken, Frommer'in başvuru şarkısını duydu: *Take me... Take me all... All I am... All I will... Be... The right one... The bright one...* Şarkı baştan sonra bir kurtuluş melodisiydi. Kondisyon bisikleti pedallarının çılgın bir hızla çevrilmesinden anlaşılıyordu bu. *I am... All what I am... More what I am...* Frommer'le aşka gelip hayallerinde inanılmaz yokuşları tırmanıyorlardı. Frommer'in şarkısı kurtarıcı darbeydi. Bir yaşama dikkatlice bakmak ve onu geçerli bir biçime sokmak üzere çok önemli bir anda yoktan ortaya çıkmıştı. *In my prime... My prime time... My prime high life time... Take me... Take me all... Take me home...* Hademe, "Böyle bir şarkıyla bir yere gelinmezse, daha neyle gelinir ki," dedi.

Karla'nın menfaatini düşündüğü için onu yalnızca *fitness* salonunun boş olduğu zamanlarda tuvalete götürüyordu. Fırsat bu fırsat ona o sıralarda yemeğini de getiriyordu. "Ne istediğinizi çekinmeden söyleyin." Adam otomattaki ürünleri saydı: haşlanmış yumurta, bardakta çorba, kurutulmuş sosis... "Hangisini isterseniz." Hademe, kendi doldurduğu için otomatların her köşesini ezbere biliyordu. Eğitmenlerin yemek otomatlarını da o dolduruyordu. Fest'in selamlarını iletti. İşi varmış. Roland Bergmann'ın sergileyeceği performansın son hazırlıklarını yapıyormuş. Cumartesi akşamı için. Sıradışı bir performansmış. Sürprizler de içeriyormuş.

Maalesef kimseye telefon edemezmiş Karla... Yani o gün olmazmış... Üzgünmüş... Belki yarın olurmuş... Ya da öbür gün... Kararı o vermiyormuş... Hayır, ailesi aramamış... En azından hademe duymamış... Belki aramış ama düşürememişlerdir... Ya da haberleri yoktur... Ya da ne diyeceklerini kestirememişlerdir... Sonra ekledi hademe: "Pozisyon için neden başvuruda bulunmadınız?" Yumuşak bir sesle, şefkat dolu bir acımayla, aynı zamanda bunu anlayamadığını gösteren bir tavırla: "Neden başvuruda bulunmadınız ki?"

Fest: Federal İstihdam Dairesi, Karla'nın zamanından önce azli için okula izin vermemişti. Böyle bir adım SPHERICON'un pedagojik yapısıyla bağdaşmazdı. Hatta onun tam tersiydi. Karla'ya bir bonservis düzenlenecekti. İstese de istemese de. Diğer bütün kursiyerlere de düzenlenecekti. Okuldan zamanından önce ayrılmak sırf hukuki nedenlerden dolayı bile yasaktı. Federal İstihdam Dairesi'yle telefon görüşmesi yapılmıştı, ancak Karla'nın gidebilmesi için izin alınamamıştı. İki buçuk hafta sonra, üç aylık dönemin sonunda gidebilirdi. Mezuniyet töreniyle. Diplomalar dağıtılacaktı. O tarihe kadar burada kalacaktı. Mezuniyet törenine ve diplomaların dağıtılacak olmasına biraz sevinebilirdi belki. Arkadaşı Roland Bergmann'ı düşünüyor muydu? Onun adına heyecan duyuyor muydu? Gelecek cumartesi akşamı sergileyeceği ikinci performansı için ona şans diliyor muydu?

Fest gittikten sonra hademe sordu: "Bay von Bergmann sizce nasıl bir insan?" Bir ünlü hakkında bilgi almak ister gibiydi. Bay von Bergmann demişti. Acaba baron muydu? Ya da kont? Hangi sülaleye mensuptu? Bay von Bergmann, Kanada'da gerçekten altı bin metre yükseklikte bir dağa tırmanmış mıydı? Bu sırada iki ayak parmağını kaybetmiş miydi? Üvey erkek kardeşiyle ne zaman düello yapmıştı? Hem neden yapmıştı? Kehribar nazarlık neyin nesiydi? Zaman ayarlı bombayı nasıl hazırlamıştı? Galápagos Adaları'ndaki kamp peki? Kırk yaşında olduğu doğru muydu?

Fest: "Anneniz belki sizinle konuşmak istemediği için telefon etmiyordur. Bunu bir düşünün."

Karla'nın korkunç günleri oldu. Daracık odada kalmaya artık dayanamıyordu. Gece mi gündüz mü bilmiyordu. Işığı kapatmalı mı açmalı mı yoksa yeniden kapatmalı mıydı? Hademe onu karanlıkta bulunca, "Işığı açsanıza," dedi. Karla, karın ağrısıyla şiltenin üzerinde büzülüp kalmıştı. "Size bir şey getirmemi ister misiniz?" diye sordu hademe. "Bana tuvalet lazım... Tuvalet lazım..." Hademe başını sallayıp, "Bi-

liyorum," dedi ve ona bir içecek verdi. Karla'nın Fest'e söylenmesini istediği bir şey var mıydı? Ya da yok muydu? "İki buçuk hafta. İki buçuk hafta bile kalmadı... Işık çok parlak geliyorsa, söndürün o zaman." Hepsinin ötesinde *fitness* salonundan mütemadiyen gürültü yayılıyordu: "Lost." Kopuk kafalar –*spoken songs*– sonra yine "Job Quest" ve "Job Attack" özel bir işitsel versiyonunun duyurusu –bir elektronik bas, makineli tüfekten mermi boşaltır gibi ilk sezonu gümbür gümbür karşılıyor, sanki mermilerle yol açıyordu– *dün* "Job Quest" *vardı, yarın* "Job Attack" *var*... Karla hademeye, "Hoparlörlerin sesini kısabilir misiniz?" diye sordu, zor duyulan bir sesle. "Lütfen kısın!" Hademe, bu kararı kendisinin vermediğini belirtti. Volümü okul yönetimi ayarlıyordu. Sekreterlik üzerinden. Ses kontrol merkezi oradaydı. Federal İstihdam Dairesi haftada bir yeni yayınların kaydını yapıyordu. "Job Attack"in işitsel versiyonunu çok merak ediyordu hademe. Heyecanını ellerini ovarak dile getiriyordu. "Bir kap çorba ister misiniz? Ya da aspirin?"

Aspirin. Karla anılara dalmış yatıyordu: Baba evindeki yatağını, yatağının üstündeki kitap rafını, penceresinin önündeki ağacı, çocuk hastalıklarına yakalanıp yattığında annesinin yüzünde gezdirdiği elini anımsadı. Gençliğinde kullandığı okul yolunu adım adım yürüdü yine. Yolu uzattıkça uzattı. Eskiden umursamayıp görmezden geldiği sokakları birkaç kez arşınladı, bir gitti bir geldi. En ufak ayrıntının bile tadını çıkardı. Çocukluğunun modası geçmiş otomobil modellerinin bile... Bir vitrinde şöyle bir cümle okudu: *Güzel olan her şey faydadan bütünüyle yoksundur*. Bir park bankına oturup kitap okudu, her yer sessizdi, yalnızca kuşların ve hafif hafif esen rüzgârın sesi duyuluyordu. Annesinin yüzünü gördü, dertli değil umutlu bir yüzdü bu. Onun ciddi anlamda kaygılandığını, hayal kırıklığına uğradığını görmemişti hiç.

Hoparlörden bir işyeri teoloğunun sesini duydu. Törensel bir kafa sesiyle konuşuyordu: Ölümden sonra iş diye bir şey

var mıdır? Diyelim ki ölümden *önce* iş yok, o zaman onun yerine ölümden *sonra* iş var mıdır? Öbür dünyada? İşin olmadığı bir cennet düşünülebilir mi?

Karla çocukluğunda ayakta dururken gözlerini kapatıp kendini öne doğru boşluğa bırakabiliyor, birilerinin onu yakalayacağını biliyordu. Ve gerçekten de yakalarlardı. Karla'nın bundan asla kuşkusu olmamıştı. Hareketi tekrar tekrar yapardı. Anaokulunda. İlkokulda. Lisede. Her seferinde birileri onu yakalardı. Yalnızca arkadaşları ya da öğretmenleri değil yabancılar da yakalardı. Karla bazen parkta tanımadığı insanlara, kendimi boşluğa bırakırsam beni yakalar mısınız, diye sorardı, onlar da yakalardı; bazen kararsız ellerle de olsa, yakalarlardı. Öğretmeni, İngilizce dersinde, âşık olmanın İngilizcesi *to fall in love* demişti; yani aşka düşmek. Bu cümleyi *Nasıl Hoşunuza Giderse* oyununda Shakespeare yaratmıştı; Karla ondan sonra kendini ne zaman düşer gibi boşluğa bıraksa bu cümleyi düşünürdü, aşka düşmek: Ve gözlerini kapattı ve düşerek âşık oldu... Ve gözlerini açar açmaz onu yakalayan insanlara âşık oldu.

Dün "Job Quest" *vardı, yarın* "Job Attack" *var*... Koridorda ıslıklar eşliğinde ayak sesleri. Biri bacaklarını esnetiyor sanki. Ansızın kapıya bir darbe iniyor, geçerken indirilen karate darbesi. Ayak sesleri uzaklaşıyor. *Fitness* salonu yönünde. Belki bir kondisyon aletine doğru. Herhangi bir egzersizin tekrarı. Kalk, derin nefes al, koridora çık, kapıyı tekmele ve geri dön.

Fest bir akşam, kendini beğenmişliğin zirvesi, dedi. Kendi yaşamını kabullenmek. Şimdiye kadar yapılanlarda ısrar etmek. Her şey pek yolundaymış gibi... Bir şeyleri değiştirmeyi düşünmemek. Kendini değişmez sanmak. Biz kolay yolu da seçebilirdik. En kolay yolu. Sizi kılımız bile kıpırdamadan pat diye diğerlerinin öfkesine teslim edebilirdik. Kapısız. Ayrı odaya koymadan. Hiçbir önlem almadan. Sizi yukarıda, *Weekend-Suite II*'de bırakır ve olacakları beklerdik. Size bu odaya uygun şekilde davranırlardı. Harfiyen... Her gün,

her gece... Yapabilirdik bunu. Neden mi yapmadık? Çünkü hakkaniyetli davranmak istedik. Çünkü sizi gözden çıkarmak istemedik.

Tuvalet ihtiyacınız olduğunda haber verin. Kapıya vurun. Ya da seslenin. Bu süreyi düşünmek için değerlendirin. Bundan sonraki hayatınızı düşünün. SPHERICON sonrasını. Burası gözaltı odası değil, düşünme odası. Hayatınız üzerine düşünün...

Buraya niçin mi indirildiniz? Fest'e göre nedenlerden biri, *Weekend-Suite II*'ye artık kabul edilemez durumda olmanız. Çünkü bazı kursiyerlerin öfkesinin önüne artık geçilemiyordu. Çünkü şunları soruyorlardı: *Weekend-Suite II*'ye ne oldu şimdi? Kilitli oda. Girmek yasak. Haftalardır meşgul. Ne bu şimdi? Ne demek bu? Meşgul. Bir kişiye has lüks gözaltı. Pozisyona başvurmayı aklından bile geçirmiyor, ama *Weekend-Suite II*'ye kurulmuş. Tertemiz çarşaflar. Mükemmel koşullar. *Weekend-Suite II*... müsait olmadığı için kaç çifti geri çevirmek zorunda kaldım. Onun yerine *Weekend-Suite I* hazır olsa da, diğer süitten yayılan sessizlik yan tarafta güzel zaman geçirmek isteyen çifte tesir ediyordu. Öyle bir sessizlik ki, öfkeyle sesleri mi dinliyordu yoksa sıkılıp arkasını mı dönüyordu, bilinmiyordu. Bu ne kibir. İnsanın tepesini attıran bir sessizlik: *Fuck off!* Kelimenin tam anlamıyla...

Bergmann'a âşık mıydınız?

Kendinizi iyi hissetmiyorsanız, ne zaman isterseniz solaryumu kullanabilirsiniz. Yüzünüze biraz renk gelse hiç fena olmaz. Ya da *fitness* salonuna gidip bir işe yarayın. İşe yarayın... Kondisyon bisikletiyle on beş kilometre yapsanız fikriniz değişir. Kahvaltıda ya da akşam 180 vatla bir dağa tırmanın. *Col de la Schlucht*, *Plateau de Beille*, *Mont Ventoux*... On kursiyer günün her saatinde 180 vatla kondisyon bisikletine binecek olsa, SPHERICON'un kullandığı toplam elektrik miktarı karşılanırdı. Bu teknolojinin üzerinde çalışılıyor. En azından simülasyonlarda. Ayrıca pedagojik bir taslak üzerinde çalışılıyor. Enerjiyle cezalandırma taslağı.

Kursiyerler her başarısızlıkları için ilgili bir vat sayısı üzerinden cezalandırılacak. Bir İngilizce başvuruda yapılan on adet dilbilgisi hatası, kondisyon bisikletinde 100 vatlık ayarda on dakika demektir. Artan performans beklentisiyle birlikte. Bütün alanlarda sürekli enerji artışı. Daha yüksek eğitim performansı beklentisi=daha ağır fiziksel ceza ve stres olasılığı. Performans baskısı hataların baskılanması demektir, bu da vatı yükselterek cezalandırma demektir=enerji. Bütün alanlarda... Gitgide yükselen seviyede enerji döngüsü. Ruhsal seviye, fiziksel seviye, enerji verim seviyesi...

Fest, Federal İstihdam Dairesi'nden karanlıkta gelecek ani bir ziyaretin tanımını yapıyor: Groener ile Noske gelecek... Şahsen... Helikopterle... Habersiz... Gizleyecek bir şeyimiz yok bizim... tam tersi... Her şeyi açıkça ortaya koymak istiyoruz... her şeyi... Noske ile Groener bütün okulu geziyor... Etkilendikleri açıkça belli... Noske bile ... derslerin yoğunluğundan etkilendi... Özgeçmişlerde yer alan başvuru hikâyelerinden... Telefon eğitimi... Otobiyografi çalışmaları... bütün bilgisayarların başında çalışılıyor... Federal İstihdam Dairesi çok memnun kalıyor. Onları öylesine, tesadüfmüş gibi *fitness* salonuna indiriyorlar. Geçerken son bir katkı niyetine... Kondisyon bisikletlerini gösteriyorlar... Üzerlerinde kursiyerler pedal çeviriyor. Terden sırılsıklam olmuşlar... Groener ile Noske'ye pek önemsizmiş gibi anlatıyorlar: Bütün okulun enerjisi bu tekerleklerden geliyor. 180 vatta ceza pedalları... Noske başını kaldırıp bakıyor ve not alıyor.

Bu henüz başlangıç... Enerji üretimi sürekli artırılabilirmiş... Yalnızca burada, bu okulda değil... Her yerde... Sekiz milyon işsiz... Sekiz milyon... Gün gelecek kötü bir rakam, ürkütücü rakam olmaktan çıkacak... Enerji rakamı olacak... Sekiz milyon kez 180 vat... Bir hesaplasanıza... Hesaplayın... Devasa hangarlarda kondisyon bisikleti timleri... Bilgisayar ekranlarında dağ simülasyonları... Alpler... Pireneler... Hayali rakiplere karşı simülasyon yarışları... Ya da birbirleriyle bağlantılı başka kondisyon bisikletlerine karşı...

Her şey organizasyon, motivasyon ve enerji meselesidir... Hayat enerjiden ibarettir.

Fest, ertesi sabah farklı bir tonda konuşuyordu. On gün kaldı. Mezuniyet törenine on gün kaldı... Grecueyşın... İngilizcesini söyledi... Sertifikalar. Üç aylık dönemin sonu ... tatil... Nihayet tatil... kursiyerleri özleyecekmiş ... İnsan elinde olmadan özlermiş kursiyerlerini. Hepinizi seviyorum ben. Her şeye rağmen... *Take me... Take me all... Al I am... All I will... Be... The right one... The bright one... I am... All what I am... More what I am... I my prime... My prime time... My prime high life time... Take me... Take me all... Take me home...*

Karla düş görüyor: Koridorlarda tekmelene tekmelene devasa bir hangarın içine yuvarlanıyor; burası muazzam aygıtlarla dolu: Önlerinde mezarlar misali yan yana dizilmiş kondisyon bisikletleri duran eski elektrik trafoları bunlar. Karla'yı saatler boyunca göz alabildiğine uzanan kondisyon bisikletlerinin önünden geçiriyorlar. Bisikletler büyük bir titizlikle sıra sıra yerleştirilmiş, sonsuz bir ordu gibi. Pedal çeviren, koşu hızları gittikçe artan enerji askerlerinden müteşekkil bir oturma ordusu. Donmuş gibi oturuyorlar, yalnızca bacakları hareket ediyor. Hoparlörlerden vat yükseklikleri duyuruluyor: 160 vat, 170 vat, 180 vat. Son boş kondisyon bisikleti çok uzakta ve Karla artık yürüyemez halde. Onu bisiklete oturtuyorlar. Ayaklarını kayışlarla bağlıyorlar, pedal çevirmeye başlıyor.

Ona suyunu getiren hademe yatıştırıcı sözler söyledi. Ağlamıştı Karla. Adam ona bir mendil uzatıp Afrika'yı anlattı. Güneyi, güneşi, denizi. Adamın amcası bir zamanlar Afrika'ya, El Alameyn'e gitmişti. Daha sonra Fest de Afrika'dan söz etmişti. Karla, Sierra Leone hakkında ne düşünüyormuş? Böyle bir ülke hoşuna gider miymiş? Yoksa Moritanya'yı mı tercih edermiş? Ya da Madagaskar'ı? Fest sonra şöyle demişti: Bazı kursiyerlerin öfkesi abartılıydı, hatta acımasızdı, ama anlaşılırdı... Alaya karşılık öfke... İçlerinden birinin alay

etmesine karşılık olarak... İnanmaktan vazgeçen insanların genel alaycılığı... Çaba harcamayı bırakan insanların... Karla'nın kapısına atılan her tekme anlaşılırdı, hatta gerekliydi: Adım adım kapıya, tekme, "Job attack", adım adım geri... Fest, arkasına dönüp şunu söyledi: "Bizim işimiz, başarısız olduklarında duymaları gereken acıyı insanlara yaşatmamaya çabalamak değil."

Fest'e göre, bu ülke dünyanın bütün parasına sahip olsaymış bile işsizlere davranış biçimi değişmezmiş. Bu insanların durumlarını asla kabul etmemeleri, bunu bir kez olsun düşünmemeleri için bütün imkânlar seferber edilirmiş. Durumlarının gerçekliği konusunda kayıtsız şartsız ısrar edilirmiş: Kelimenin tam anlamıyla işsiz oldukları ve işsizliğin kabul edilemez bir şey olduğu, gayri doğal, gayriinsani ve asosyal bir durum olduğu gerçeğinde diretilirmiş. İşsiz sözcüğü, işsiz olarak kalacaktır. Burada "işsiz"den başka sözcüğe izin yoktur! Ne okumak ne düş görmek ne konuşmak – sadece işsiz. Yürümek, ağaçlara bakmak ya da çiçek toplamak yok – işsiz. Hayata devam etmek ya da yeni bir hayat yok – işsiz: Böyle bir insan tüm zaruretlerden yoksundur. Ayağı olmayan, gözleri olmayan, kafası olmayan biri gibidir. Dostu, kalbi ve aklı olmayan biri gibi. O buna inanmıyor ve bunu bilmiyorsa, ne olduğunu biz ona hatırlatacağız: İşsiz. Ve bunun anlamını. Hiç iş kalmadığı zaman bile yapacağız bunu. İş olacaktır. Gerekirse icat edilir. Biz icat edeceğiz! Makineler iş simülasyonları yapacak.

Makineler makine üretecek ve bu makineler artık iş üretmeyecek ya da işleri insanların elinden almayacak, üçboyutlu animasyonlarla iş simülasyonları yapacaklar – üstelik yalnızca görsel değil, aynı zamanda akustik boyutu olacak, tat ve koku alma duyularına hitap edecek. Fabrika işleri, ofis işleri, eğitimle ilgili işler, idari işler, güvenlik işleri, kovuşturma işleri, vs. Tuhaf kaprisler, sabitfikirler ya da tercihler değil, iş. Armut piş ağzıma düş, değil, iş. İş iştir. İş olmadan ne özgürlük ne insan onuru, ne birlik ne de başka bir şey kalır. Ça-

lışmayan kişi yemek de yememelidir. Bunda ısrar ediyoruz. Bütün olanaklarımızla ısrar ediyoruz. Sonuna kadar. Tıpkı iş-siz sözcüğünde ısrar ettiğimiz gibi. Bütün açıklığıyla ve olumsuzluğuyla. Bütün sonuçlarını göze alarak. Eğer işsizler olmasaydı, çalışmanın değerini yüceltmek için icat edilirlerdi. Bu değeri canlandırmak ve kamçılamak için. İnsanın işini kaybettiğinde ne olacağını anlaması için: İşsiz, dayanaksız, savunmasız... Anladınız mı? Savunmasız.

. / .

Üç aylık dönemin son günü. Mezuniyet töreni. Grecueyşın. Kursiyerlerin vedası. Mezuniyet sertifikalarının dağıtılması. Tören, konferans salonunda yapılacak. Salon dolmuş bile. Kursiyerler plastik sandalyelere oturmuş, törenin başlamasını bekliyor. Valizleri okulun giriş holüne yığılmış. Sabah erkenden eşyalarını toplayıp koğuşları boşalttılar – alfabetik sırayla: Önce APOLLO en son TAYLOR. Hoparlörlerden Noel müziği çalıyor.

Kursiyerler de kendilerini tatil havasına kaptırmışlar. Seslerinden anlaşılıyor. Her zamankinden daha canlı ve melodik geliyor sesleri. Bakışlarından, hareketlerinden, bütün tavırlarından anlaşılıyor bu. Nihayet sona gelmiş olmanın verdiği rahatlama. Ne kadar berbat olursa olsun, artık geçip gittiği için her şeye daha hoşgörülü bakılıyor. Hatta bu hoşgörü hafif bir hüznün de doğmasına neden oluyor. İster istemez. Geçmişin hüznü. *Weekend-Suite I* ve *Weekend-Suit II*'ye dair anılar da var. Biraz da gurur. Buraya kadar gelmiş olmanın, yani dayanmış olmanın gururu. SPHERICON'daki üç aylık dönemlerin mantığı sırf bu duyguları uyandırmak bile olabilir.

Karla da konferans salonunda yerini almış. Diğerlerinden ayrı oturuyor, ama tamamen ayrı sayılmaz – törene katılmak ve kursiyerleri almak üzere gelen Federal İstihdam Dairesi temsilcilerine yakın bir yerde. Temsilciler, tıpkı kursiyerleri

buraya getirirken olduğu gibi, mavi-beyaz iş kıyafetleriyle *smart-casual* giyinmiş. Refakatçi memurlar geliş yolculuğunda kursiyerlere eşlik eden kişiler değil, ancak kıyafetleri ve yüz ifadeleri onlarla aynı, ilgisiz ve mesafeliler, belki biraz daha güler yüzlüler sadece. Geride bırakılan üç aylık dönemin hatırına muhtemelen. Kıyafetleri biraz hosteslerinkini çağrıştırıyor. Kursiyerlerin tatil havasına girmeleri biraz da bu yüzden. Federal İstihdam Dairesi otobüsleri okul bahçesinde hazır bekliyor. İlk otobüsler okul bahçesine girmeye başladığında, en şüpheci olanlar bile artık evlerine dönebileceklerine inanmıştı. Üç aylık dönem hiç bitmeyecek gibiyken sonunda bitmişti işte –tıpkı tutulacağına aslında inanılmayan bir sözün dünyanın en doğal şeyiymişçesine sonunda tutulması gibi– ki bu da SPERICON'a has şeylerden biriydi.

Karla'nın çantası da okulun giriş holündeki yığının içinde. O da hiçbir şey olmamış gibi okuldan herkesle birlikte ayrılabilecek. Hatta sertifikayla. Sertifikasına birkaç not düşülecek belki, ama sanıldığı kadar sıkıntılı değil. Diğer kursiyerler Karla'ya aldırmıyor. Federal İstihdam Dairesi temsilcileri Karla'ya yakın bir yerde oturuyorlar. Kadının yüzüne biraz renk gelmiş.

Benkdorff, hafif bir melodi eşliğinde sahneye çıkıyor. Beyaz pantolon ve lacivert ceketten oluşan bir üniforma giymiş. Müdürü, üniformalı eğitmen kadrosu izliyor. Eğitmenler yerlerini alıyorlar. Von Benkdorff kürsüde: Eğitmenleri selamlıyor, Federal İstihdam Dairesi temsilcilerini selamlıyor, kursiyerleri selamlıyor. Konuşmasını kısa tutuyor, teşekkür ediyor, övüyor, özetliyor, geçirilen üç aylık dönemi anıyor: Zor bir dönem, talepkâr bir dönem, ama neticede başarılı bir dönem. SPHERICON daha azıyla yetinemezdi zaten. SPHERICON'un her dakikası, "devam" anlamına gelir. Daha iyisini yapmak. Çok daha iyisini yapmak. Tekrar daha iyisini yapmak... Şimdi dağıtacağı sertifikalardan söz ediyor: *Certificate of Professional Application* – İş Başvurusunda Uzmanlık Sertifikası, kapsamlı iş başvuru becerileri belgesi.

Devlet onaylı. Kursiyerler artık kursiyer değil, olağanüstü becerilere sahip mezunlardır. Onlara iş başvuru uzmanları da denebilir. Olgunlaşmış, gelişmiş, istikrarlı, heyecanlı, esneklik kazanmış kişiler. Hayat ne getirirse getirsin.

Sertifika dağıtım töreni Amerikan ritüellerine uygun olarak Harvard standartlarında gerçekleşiyor. Her ekibin eğitmenleri alfabetik sırayla kürsüye davet ediliyor. İlk gelen Fest oluyor. Benkdorff'a doğru yürüyor. Açılması gereken hayali bir kapıya konuşurmuş gibi içeri girme izni istiyor. İngilizce konuşuyor: "The captain of APOLLO requests the honour to confer upon our trainees the Certificate of Professional Application, CPA, with all rights and duties..." Ardından tercüme ediyor: "Kursiyerlerimize tüm hak ve ödevleriyle birlikte Uzman Uygulama Sertifikası CPA'yı dağıtma onurunu üstlenmenizi rica ederim." Okul müdürü, bu talebi ciddi anlamda gözden geçirmiş gibi başını sallıyor ve krem rengi sertifika zarfını açıyor. APOLLO kursiyerlerini sahneye davet ediyor. Kursiyerler yarım daire şeklinde diziliyor. Müdür alfabetik sırayla isimleri okuyor, ilk okuduklarını yanına çağırıyor, sertifikayı Fest'e uzatıyor, o da kursiyerlerin ellerini sıkıp alçak sesle bir şeyler söyleyerek sertifikalarını teslim ediyor. Bu esnada salonun hoparlörlerinden müzik yükseliyor. "Job Request" kurtuluş melodisi olmasa da, benzer ama daha sakin ve sade bir ezgi. Bazı kursiyerler buna rağmen gerçekten heyecanlı. Yalnızca sahnedekiler değil, salondakiler de öyle. Alkışlıyorlar. *Certificate of Professional Application, CPA*. Dönem sırasında kulaklarına bir mezuniyet sözü çalınmıştı ama dönem sonunda kendilerine böyle bir mezuniyet töreni yapılacağına inanmamışlardı hiç. CPA. Bu harfleri birbirlerine tekrarlıyorlar. Veya sessiz dudak hareketleriyle harflerin tadını çıkarıyorlar. CPA? Kimi kulaklara bu harfler tanıdık geliyor. CPA. Başka ne olacaktı ki, CPA. M.A. gibi. Sertifikasız okul mu olurmuş. Ekipler böyle sırayla sahneye çağrılıyor. Bütün kursiyerler aynı törende salondaki alkışlar arasında CPA'lerini teslim alıyor. Federal İstih-

dam Dairesi temsilcileri de alkışlıyor. Duygulanmasalar bile iki dilde yürütülen seremoninin görkeminden ve sertifikalardan etkileniyorlar. CPA. Müstesna iş başvuru becerilerinin kanıtı. Teoride ve pratikte. İş başvurusunun seçkinleri. Her ne olursa olsun, içlerinden hiçbiri iş başvurusunda bir daha asla desteğe ihtiyaç duymayacaktır.

Karla Meier ve Roland Bergmann, sertifika dağıtımı sırasında sahnede bir an yan yana geldiler. Sonra yolları ayrıldı.

Bütün sertifikalar takdim edildi. Salonda yükselen alkışlar kesildi. Von Benkdorff hafifçe öksürüyor. Törenin can alıcı anına yaklaşılıyor şimdi: Pozisyon. Birkaç gündür, geçen cumartesiden beri bu pozisyonun kime verileceği biliniyor: Frommer. Frommer değilse, kim! Cumartesi günkü performansı müthişti. Salonun ve okul yönetiminin oyları da öyle. Frommer değilse kim? Von Benkdorff kalın bir zarf daha çıkarıyor: Pozisyon. SPHERICON'da eğitmen pozisyonu. Federal İstihdam Dairesi tarafından finanse edilecek pozisyon. Von Benkdorff, İstihdam Dairesi temsilcilerine doğru bakıp teşekkür ediyor. Pozisyon. SPHERICON tarihinde o güne kadar kursiyerlere gerçek bir pozisyona başvurma imkânı verilememişti, orada, doğrudan yerinde, SPHERICON kampusunda. Pedagojik bir şanstı bu. İşe başvuru artık bir simülasyon değil, hemen oracıkta yapılacak bir şeydi. Kursiyerlere öğrendiklerini değerlendirme ve uygulama, en kısa zamanda kursiyerden eğitmen seviyesine yükselme olanağı sunuluyordu, onlar da öğrendikleri taze bilgileri gelecekteki kursiyerlere sunacaktı. Pozisyon bütün kurallara uygun olarak duyurulmuştu. Kursiyerler de pozisyona bütün kurallara uyarak başvurmuştu. Dil anlamında, grafik anlamında, psikolojik, edebi ve akustik anlamda çağdaş başvuru araçlarının hepsi kullanılmıştı. Genel başvuru düzeyi harikaydı. Her başvuru en sıkı kontrollere tabi tutulmuştu. Mülakata yalnızca en ikna edici adaylar seçilmişti. Özverili olmaları beklenmişti. Çok sıkı bir denetimden geçirilmişlerdi. Diğer becerilerinin yanı sıra espri ve hazırcevaplık yetenekleri bile

ölçülmüştü. Sosyal yetkinlikleri. Soruların birbirini kovaladığı çapraz sorgulardan geçme becerileri. Müzik alanındaki beceriler. Retorik beceriler. Hipnoz alanındaki beceriler. Dayanma gücü. Sebat. Etki gücü. İrade gücü. Esneklik. Tolerans. Hayal kırıklığına karşı toleranslı olabilme. Bütün bunlar tek bir ortamda ölçülmedi, pek çok ortamda, bir dizi performansla, umumun hücumuna, engellere, itirazlara maruz kalındıktan sonra geriye sadece bir adayın kaldığı yıpratıcı bir seçim sürecinde test edildi. Bir aday. Böyle bir pozisyon bir gecede kazanılamıyordu ama bir gecede kaybedilebiliyordu. Şöyle bir iddiada bulunulabilirdi: Bir pozisyon bu ülkenin hiçbir yerinde böylesi bir katılık, böylesi bir netlik ve kusursuzluk içinde sahibini bulmamıştı. Seçme, hatasızlık ve gerekçelendirme hususunda daha üst bir çıta yoktu... Von Benkdorff bir kâğıdın katlarını açıyor. Fısıldar gibi konuşuyor: "Gerd Frommer'i buraya davet ediyorum." Salonda yükselen alkışlar, Frommer şarkısının ezgilerine karışıyor: *Take me... Take me all...* Frommer yerinden kalkıp sahneye çıkıyor. Von Benkdorff onu taşkın bir samimiyetle karşılıyor. Frommer'in elini önce tek elle, sonra iki eliyle birden sıkıyor. Sahnede bulunan eğitmenler yerlerinden kalkıp alkışa katılıyor. Von Benkdorff, Frommer'i daha açık bir biçimde merkeze itmek istercesine kenara geçiyor. Bunu Federal İstihdam Dairesi temsilcileri için de yapıyor. İşte Gerd Frommer. En iyi kursiyerimiz ve yeni eğitmenimiz. Bu dünyada hiç kimse bir pozisyonu şu Gerd Frommer'den daha fazla hak etmemiştir. Criens, Heißmeyer, Frommer. Frommer bir an için kaskatı ve mahcup görünüyor. Ne tarafa yöneleceğini kestiremiyor. Eli, daha önceki sahne performanslarında kullandığı mikrofonu arıyor. Salona el sallıyor. Salonda oturan birkaç kadın kursiyer ayağa kalkıp adını haykırıyor. Beni unutma! Adını yalvarırcasına zikrediyorlar. *Take me... Take me all... Take me home...* Von Benkdorff ona atama belgesini, iş sözleşmesini, yeni sosyal güvenlik kartını takdim ediyor. Dahil olduğu eğitmen kadrosunun diğer eğitmenlerinin yanına oturmasını

işaret ediyor. Eğitmenler onu bakışlarıyla ve ufak tefek jestlerle karşılıyor. Yeni eğitmen Frommer. O da diğer eğitmenler gibi kampusta yaşayacak. Ona kendi aday ekibi verilecek. Bu ekip gelecek üç aylık dönemde kurulacak. Von Benkdorff, ekibine bir ad bulmasını söylemişti o sabah. Jupiter, Sapiens ya da Beckham... Yalnızca öneriymiş bunlar. Frommer'in kucağı şimdi belge dolu. Sosyal güvenlik kartını eline alıyor. Değerini ilk dokunuşta hissediyor. İnce mukavvadan hazırlanmış eski sosyal güvenlik kartlarına benzemiyor bu, gerçek bir kart, banka kartı gibi, PVC kaplı fotoğraf ve parmak iziyle. Bir *Master* ya da *American Express Card*'dan daha değerli. Von Benkdorff yine kürsüye geçmiş: Teşekkür ediyor. Eğitmenlere ve kursiyerlere. Gelecek dönem ve yaklaşan ara tatil için heyecanlı. Güneş, deniz, güney. Laf arasında bir de bilgi veriyor: İş başvuru yarışmasının ikincisi, Frommer'e yenilen Roland Bergmann'a –ki her şeye rağmen her türlü saygıyı hak eden fevkalade bir aday– kurulla ve Federal İstihdam Dairesi'yle görüşüldükten sonra bir iş verilecek, maalesef bir eğitmenlik olmayacak bu, bunun için bir fon bulunmuyor, ama hiç değilse SPHERICON'un teknik alanında bir iş, geliştirilmiş yeterliliğe dayalı bir tür hademelik pozisyonu. Ama Roland Bergmann'ı sahneye davet etmeden laf arasında söylüyor bunları. Kursiyerler alkışlıyor. Usulen. Akılları artık eşyalarında, otobüslerde, dönüş yolculuğunda, ailelerinde, arkadaşlarında... Von Benkdorff bakışlarını salona çeviriyor. Veda konuşmasına benzer demecinde her kursiyerin geçen üç aylık dönemde olağanüstü başarı gösterdiğini söylüyor. Herkes kendiyle gurur duyabilirmiş. Herkes kendince bir pozisyonu hak ediyormuş... İstihdam Dairesi bunu göz önünde bulunduracakmış... Burada hazır bulunan kişilerin eski durumlarına geri dönmelerine engel olacakmış... Hiçbir şey olmamış gibi... SPHERICON devreye girmemiş gibi... Böyle bir şey yapmazmış daire... Kendisi Federal İstihdam Dairesi'yle telefon görüşmeleri yapmış... Sevindirici görüşmelermiş... Dairenin temsilcilerine bakıyor.

Bir kadın temsilci yanında duruyor, teşekkür edip mikrofona uzanıyor: Organizasyonla ilgili bilgilendirmeler. Önce, hızlı ve düzenli bir şekilde okulun terk edilmesini rica ediyor. Tören biter bitmez. Eşyalar unutulmasın. Bahçede toplanılsın. Kursiyerler adlarıyla çağrılıp otobüslere dağıtılacak. Lütfen uzun uzadıya vedalaşmalar olmasın. Bir meslektaşları, kursiyerlerin kimliklerini ve evrakını sekreterlikten teslim aldı. Devamı otobüste.

Kursiyerler yerlerinden kalkıyor. Sıra sıra. Federal İstihdam Dairesi temsilcilerinin talimatlarına göre hareket ediyorlar. Acele etmeleri isteniyor. Tabii, seve seve; kursiyerlerin bakışları böyle diyor. Von Benkdorff hâlâ kürsüde. Konuşmasını henüz tamamlamamış gibi. Kursiyerlerin arkasından el sallıyor. Kimse onunla ilgilenmiyor artık. Arkasında eğitmen kadrosu oturuyor. Frommer çalışma belgelerini iki eliyle birden, birine sarılırmışçasına tutuyor. Salon neredeyse boşaldı. Kursiyerler giriş holünden eşyalarını alıyorlar. Bazı eller vedalaşır gibi birbirine dokunuyor. Valiz üstüne valiz. Çanta üstüne çanta. Görüntü havalimanlarını çağrıştırıyor biraz. Yalnızca biraz. Bahçede isimler okunmaya ve otobüslere dağıtım yapılmaya başlandı bile. Otobüsler bagaj kapakları açık bekliyor. Otobüs şoförleri bagajları demir çubuklarla otobüsün derinliklerine itiyor. Geliş yolculuğunda oldukları kadar hırçın değiller şimdi. Ölçülü ve tarafsızlar. Yolcularına adeta başka bir gözle bakıyorlar şimdi. SPHERICON mezunları. CPA. Bazı kursiyerler sertifikalarının adını okuyor kendi kendine. Yeni isimler okunuyor, alfabetik değil, ikametgâhlarına göre değil, şimdiye kadar dahil oldukları aday gruplarına göre de değil, farklı ve yeni bir sisteme göre. Kursiyerler otobüslere biniyor. SPHERICON artık geride kaldı. APOLLO artık APOLLO değil, PARSONS artık PARSONS değil, HARTZ artık HARTZ değil. Federal İstihdam Dairesi temsilcileri vedaların uzun tutulmaması konusunda uyarıyor. Otobüslerin motorları çalışıyor zaten. Vedalaşmak yok! Yersiz ve gereksiz. İstihdam dairesi memurları

da otobüse biniyor. Okul bahçesinde eski çağlardan kalma iş önlüğüyle yalnızca hademe duruyor artık, diye düşünüyor Karla. İçinden ona el sallıyor.

Karla'nın otobüsünde Federal İstihdam Dairesi'nin iki memuresi bulunuyor. Kumanyaları dağıtıyorlar. Kursiyerler memnun, hatta birkaçının epey rahatladığı gözleniyor. Dışarıdan gelen bakışlara dik oturarak karşılık veriyorlar. Hatta birkaç kursiyer dışarıya doğru el sallıyor. Az sonra otobana çıkıyorlar. Federal İstihdam Dairesi otobüsleri konvoy oluşturucasına arka arkaya yol alıyor. Başka okulların otobüsleri de onlara dahil oldu anlaşılan. Konvoy o kadar uzun. Ürkütücü ama bir o kadar da etkileyici. Büyülenmiş bakışlar onları solluyor. Onları sollayan bir tur otobüsünün içinden fotoğraflarının çekildiğini gören kursiyerler el sallıyorlar. Karşı taraf da onlara el sallıyor. Federal İstihdam Dairesi memureleri önde, şoförün yanında oturuyorlar, isim listelerinin üzerine eğilmiş, formları, kimlikleri ve evrakı sıraya koyuyorlar. Karla onları bir süre izledikten sonra pencereden dışarı bakıyor. Daha sonra hoparlörden memurelerden birinin sesi yükseliyor. Lütfen dikkat, diyor, bazı duyurular yapacak, bilgiler verecekmiş... Karla'nın bakışları hızla ağaçların, çalılıkların ve evlerin üzerinde dolaşıyor. Ev görmeyeli ne kadar uzun zaman oldu. Gözü, şehirde görülesi yerlerin yönünü gösteren tabelalara takılıyor: dağlar, saraylar, çeşmeler... Görülemeyen, ama hiç değilse adları geçen görülesi yerler. Karla'nın gözünde her çayır, her ağaç, kısacası bütün yolculuk görülesi yerlere dâhil. *Bazı duyuru ve bilgiler için dikkatinizi rica ederiz...* Karla pek dinlemiyor. Dikkatini dışarıda akıp giden nehre vermiş. Federal İstihdam Dairesi teşekkür ediyor. Federal İstihdam Dairesi gururlu. Federal İstihdam Dairesi duyurur ki... Karla, duyuruyu arka plandaki seslerden biri olarak algılıyor. Bir istasyonun uzaktaki bir peronunda, üzerinde kimsenin durmadığı bir peronunda yapılan ve kimseyi ilgilendirmeyen bir anons gibi. Federal İstihdam Dairesi duyuruyor: Tüm kursiyerlere özel tatil.

Noel boyunca ve Noel sonrası. Son aylardaki başarıların takdiri olarak. Teşvik ve cesaretlendirme olarak... Yepyeni bir projenin bir parçası. Federal İstihdam Dairesi projesi... Karla, diğerlerinin şaşkınlığını hayal meyal algılıyor. Hatta tek tük sevinç çığlıkları yükseliyor. Mayorka değil, Kanarya Adaları değil, Afrika. Freetown, Sierra Leone, Afrika. Uçak saat 15.00'te Frankfurt'tan kalkacak... Her şey hazır: uçak, transferler, konaklama. Federal İstihdam Dairesi sahil kampları Atlas Okyanusu'nun hemen kıyısında. Su sıcaklığı 20 derecenin üstünde. Hava sıcaklığı... Bütün bunlar açıklanırken geçtikleri Alman otoyolunda yağmur çiseliyor. Sierra Leone kıyısı. Sierra Leone Yarımadası. King Jimmy Pazarı... Hepsi de görülesi yerler. John Obey, Kent, Tumbu gibi merkezler. Güneyde *Banana Islands*. Doğuda bataklıklar... Resmi dil İngilizce... Para birimi: 1 Leone=100 sent. Federal İstihdam Dairesi memuresi sessiz olunmasını istiyor: Aşı yok. Vize yok. Pasaport yok. Masraf yok. Varıldığında yazlık giysiler dağıtılacak. Ve mayolar... Birkaç kursiyer telefonla konuşuyor. Cep telefonlarından arkadaşlarına ve yakınlarına anlatıyorlar: Afrika. Mayorka değil, Kanarya Adaları değil, Afrika. Kilometrelerce uzanan kumsal ve güneşlenen çiftlerin görüntüleri... Kum tepelerinin gölgeleri altında... Ya da okyanus dalgaları arasında kucaklaşmışlar... Açık havada sonsuz bir *Weekend-Suite*... Bunca aydan sonra... *Certificate of Professional Application* valizimde. Anlamadım? *Certificate of Professional Application,* diye açıklıyor bir kursiyer cep telefonunda. Aslında bunu Noel'de anlatacaktı. Ama şimdi hemen orada anlatıyor.

Kursiyerlerden birinin kazağında Noel ağacı işlemesi var. Mumları yanıyor. Kursiyer, birkaç dakika öncesine kadar ağacı gülümseyen bir kayıtsızlıkla evine taşıyordu. Nihayet evine gidecekti. Üç aylık dönem asla bitmeyecek. Dönem boyunca bundan hiç kuşku duymamıştı: Üç aylık dönem asla bitmeyecek. Sürekli devam edecek. Ama bitmişti işte. Cep telefonuyla ailesine ulaşmaya çalışıyor. Cep telefonunun pili

neredeyse boş. Ekranda bir uyarı işareti yanıp sönüyor. Kalan son şarjla anne babasının numarasını çeviriyor, tekrar tekrar, ama çevir sesi gelmiyor. Sadece şu sözler duyuluyor: *Sistemimize kayıtlı böyle bir numara bulunmuyor.* Ardından telefon kapanıyor. Adam öne, Federal İstihdam Dairesi memurelerinin yanına giderek, "Telefonumu şarj edebilir miyim?" diye soruyor. Memureler, bunun mümkün olmadığını söylüyor. Boş priz yokmuş. Yerine dönmesi isteniyor. Memureler birbirlerine göz kırparak kursiyerin kazağındaki Noel ağacı işlemesini gösteriyorlar. Kursiyer yerine dönerken kendi kendine konuşuyor: Altı üstü bir priz. Azıcık şarj. Tek bir konuşmaya yetecek kadar. Cep telefonunun üzerine hohluyor. Telefonu kazağının altına sokup ovalıyor. Yeniden canlandırmak istercesine. Yine öne, Federal İstihdam Dairesi memurelerinin yanına gidiyor: Birazcık şarj. Bir iki dakikalık. Anne babasıyla görüşebilmek için. Sadece bu kadar! Haber verebilmek için. Federal İstihdam Dairesi memureleri, daha sonra haber verebileceğini söylüyor. Havalimanından. Kursiyer yeniden yerine dönüyor. Bir öne bir arkaya... Paniklemek üzere: Afrika da nereden çıktı şimdi? Ne yapacağım ben Afrika'da! Afrika'ya gitmek istemiyorum! Yeniden öne, otobüs şoförüne doğru yürüyor, adamı yakalıyor: "Noel geldi! Anlıyor musunuz, Noel! İnmek istiyorum! Lütfen bırakın ineyim!" Kursiyerlerden biri kazağından tutup geri çekiyor onu. Federal İstihdam Dairesi memurelerinden biri yanlarına geliyor: "Şimdi inemezsiniz! Daha sonra inersiniz. Havalimanında inersiniz." – "Duydun mu," diyor başka bir kursiyer, "havalimanında inersin." Arkadaşını yerine oturtmaya çalışıyor, ama adamı yatıştırmak mümkün değil. "Kamp istemiyorum ben! Kamp istemiyorum! Sahil kampı da istemiyorum! Evime gitmek istiyorum! Ve de telefon etmek! Derhal telefon etmek istiyorum..." Bunları otobüsün bir ucundan diğer ucuna bağırarak söylüyor. Onu yatıştırmaya çalışan kursiyer arkaya dönüyor: "Biri şuna bir cep telefonu versin! Yahu şuna bir cep telefonu verin. Etsin artık şu telefonunu..." Biri

bir cep telefonu uzatıyor: "Al işte, cep telefonu. Gördün mü, cep telefonu. Otur ve al şu telefonu! Alsana şu telefonu!" Adam oturuyor ve cep telefonunu alıyor. Başını kaldırmadan ve ağzını açmadan. Ailesinin numarasını çeviriyor. Zor duyulur bir sesle: "Afrika. Hem de bugün," diyor. Sanki oraya giden diğer kursiyerlerle birlikte gitmeye kararlıymış gibi konuşuyor.

Havalimanına yaklaşıyorlar. Burası canlı ışıklarla parlıyor. Tabelaları itiraz kabul etmez bir vurgu ve netlikte gösteriyor: Terminal I ve Terminal II. *Lufthansa* kargo. Uçaklar görünmeye başladı. Pistte sıkılmış halde bekliyorlar. Yola çıkışın, gökyüzünün, güneşin, uzun bir yolculuğun apaçık işaretleri. Bütün bunların gerçek olduğunun işaretleri. Düş gibi ama canlı renklerde bir gerçeğin. Havalimanı renkleri. Güneş sütü ambalajı renkleri. Üstelik bu yolculukta yalnız değiller. Önlerinde Federal İstihdam Dairesi'nin başka otobüsleri gidiyor. Yadsınamaz netlikte bir konvoy. Ayrıca sağlamlığı ve güvenirliği tartışılmaz bir konvoy. Kimi kursiyerin gözlerinden yolculuk heyecanı okunuyor. Böyle bir durumda kim heyecanlanmaz ki? Hiç değilse biraz. Bazı kursiyerler sörf hakkında sohbet ediyor. Ya da yola çıkmadan önce gümrük vergisi ödemeksizin alışveriş yapmak istiyor. Otobüsün hoparlörlerinden müzik yükseliyor. Federal İstihdam Dairesi memureleri, yolculuğun en zor bölümü atlatılmışçasına sakin. Otobüsler ansızın sola dönüyor, terminallerde durmayıp terminallerin arasından ilerleyerek dikenli tellerle korunan bir kapıdan doğruca piste çıkıyor. Epeyce ileride bir kenara park edilmiş uçaklar görülüyor, otobüsler havalimanı binalarının önünden bu uçaklara doğru yol alıyor. Uçaklara, ışıkları yanıp sönen polis araçları eşlik ediyor. Sağlı sollu. Polis eskortu gibi. Seyir terasından birileri el sallıyor. Federal İstihdam Dairesi memureleri hoparlörden duyuruyor: Biniş işlemleri havalimanı binası içinde yapılmayacak. Bagajlar otobüslerden dosdoğru uçaklara yüklenecek. Gümrük vergisiz alışveriş yok. Uçak bileti yok. Koltuk rezervasyonu yok...

Karla, şuna benzer bir şeyler duyuyor: Özel uçuş... Özel statü... Özel yolcular... Polis araçları park halindeki uçakların etrafında bir çember oluşturarak otobüslere eşlik ediyor. Uçaklar pist kenarında duruyor. Sıradışı uçaklar değil. Ne çok eski ne çok yeniler. *Airbus* hepsi. A330 tipi. Bir kursiyer detaylı bilgiye sahip, menzil (on bin kilometre üstü) ve kapasite (335 yolcu) konularına hâkim. Uçaklar *Rolls-Royce* motorlarıyla donatılmış. Kursiyer, çocuksu bir hayranlıkla açıklıyor bunları. Uçak şirketinin logosu altında küçük harflerle *In Cooperation with the Bundesagentur für Arbeit*[64] yazıyor. Her uçağın önünde beş otobüs duruyor. Memureler hoparlörlerden, lütfen yerlerinizden kalkmayın, diyor. Lütfen yerlerinizden kalkmayın! Kursiyerleri koltuklarında güçlükle tutabiliyorlar. Arka arkaya dizili duran otobüsler sırayla boşaltılıyor, önce bagajlar havalimanı çalışanları tarafından bir arabaya atılıyor, sonra yolcular indiriliyor. Bazıları el sallayan kursiyerler pistte yürüyerek uçaklara gidiyor. Biraz güneş çıkmış. Karla, otobüsün içinden baktığında çantasının bagaj arabasına uçtuğunu görüyor. Sonra içerideki son yolculardan biri olarak yerinden kalkıyor. Onun önünden kazağı Noel ağacı işlemeli kursiyer gidiyor. Adam artık iyice sakinlemiş. Federal İstihdam Dairesi memureleri onlarla vedalaşıyor. Diğer kursiyerlerle de böyle yüreklendirici bir gülümsemeyle, iyi uçuşlar dileyerek vedalaşmışlardı. Onlar yolculuğa katılmıyor. Orada kalıyorlar. Gözleriyle otobüsün içini taramaya başladılar bile: Acaba birisi bir şey unuttu mu? Ya da otobüste kalan var mı?

Karla pistte duruyor. Uçmasına izin verilmeyebileceğini Federal İstihdam Dairesi memurelerine söylese mi, yoksa uçağa mı binse karar veremiyor. Belki kampa katılması öngörülmemiştir bile. Disiplin suçundan dolayı. SPHERICON'da işlediği suçtan. Federal İstihdam Dairesi'ne bildirilmedi mi yoksa? Sertifikasındaki kayıt... Ama otobüsün kapısı kapan-

64 (Alm.) Federal İstihdam Dairesi işbirliğiyle. (ç. n.)

dı bile. Otobüsteki memureler evrakla haşır neşir. Karla böylece pistte diğerlerinin peşinden gidiyor. Diğer kursiyerlerle birlikte gideceğini o anda anlıyor, dayanışma nedeniyle ya da çaresizlikten belki, belki de bir sonsuzluk hissiyle; ama şunu biliyor ki, bunlar onun Almanya'daki son adımları, pistte muhtemelen elli ya da altmış adım daha atacak, diğerleriyle uçağa binip Afrika'ya uçacak ve bir daha geri dönmeyecek. Çok fazla kursiyer var. Çok fazla uçak var. Yol çok uzun. Yakın bir zamanda ya da uzun bir süre sonra geri dönebileceğine ciddi anlamda inanmanın bedeli büyük olurdu. Böyle düşünüyor Karla. Yürürken aklından geçen düşünce. Sertifikası yanında. Ne sertifika ama. *Certificate of Professional Application.* Bir de kayıt var sertifikasında. Ama ne kimliği ne de başka evrakı var. Kim bilir neredeler. Hâlâ otobüste, memurelerin elinde mi ya da uçakta mı? Karla kim olduğunu ya da bir zamanlar kim olduğunu bile kanıtlayamayacak durumda. Yürürken geliyor bu aklına. Yanında başka kursiyerler de yürüyor. Bu insanlar sadece SPHERICON otobüslerinde son kalanlar değil, aralarında başka okulların başka otobüslerinden inen mezunları var. Karla, TRINITY ve ALPHA PARK gibi isimler duyuyor. Anlaşılan SPHERICON benzeri okullar bunlar. Ama çok daha büyük ve saygınlar. Daha başka okulların isimlerini de duyuyor. Zaten SPHERICON'un türünün tek örneği olması gerçekten saçma olurdu. Hem kimse böyle bir iddiada bulunmadı. Uçağa çıkan merdivene ulaşıyorlar. Yukarıda Federal İstihdam Dairesi'nin üniformalı bir elemanı bekliyor onları. Hostese benziyor. Elini "buyurun" der gibi kaldırıyor. Kursiyerler basamak basamak uçağın kapısına yaklaşıyor. Karla anne ve babasını düşünüyor. Onları SPHERICON'dan neden hiç aramadığını düşünüyor. Çünkü onlara ne yazacağını, ne söyleyeceğini bilmiyordu. Roland Bergmann'ı düşünüyor. Kim bilir nerededir şimdi? Okulun konferans salonunda tek başına bir sandalyede mi oturuyordur acaba? Ya da hademe kimliğiyle bahçede

midir? Zerre kadar alay yok bu düşüncesinde. Karla yükseğe çıktıkça saçları rüzgârda daha güzel uçuşuyor. Neredeyse zarafetle. Tatil yolculuğuna çıkar gibi. Ne olacaksa olsun, diye düşünüyor ve uçağın kapısından girip gözden kayboluyor.

Teşekkür

Yazar, bu kitabın yazım sürecinde verilen destekten dolayı Baden-Württemberg Eyaleti Bilim, Araştırma ve Sanat Bakanlığı'na teşekkür eder.